

5^ο

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

5-7/05.2017

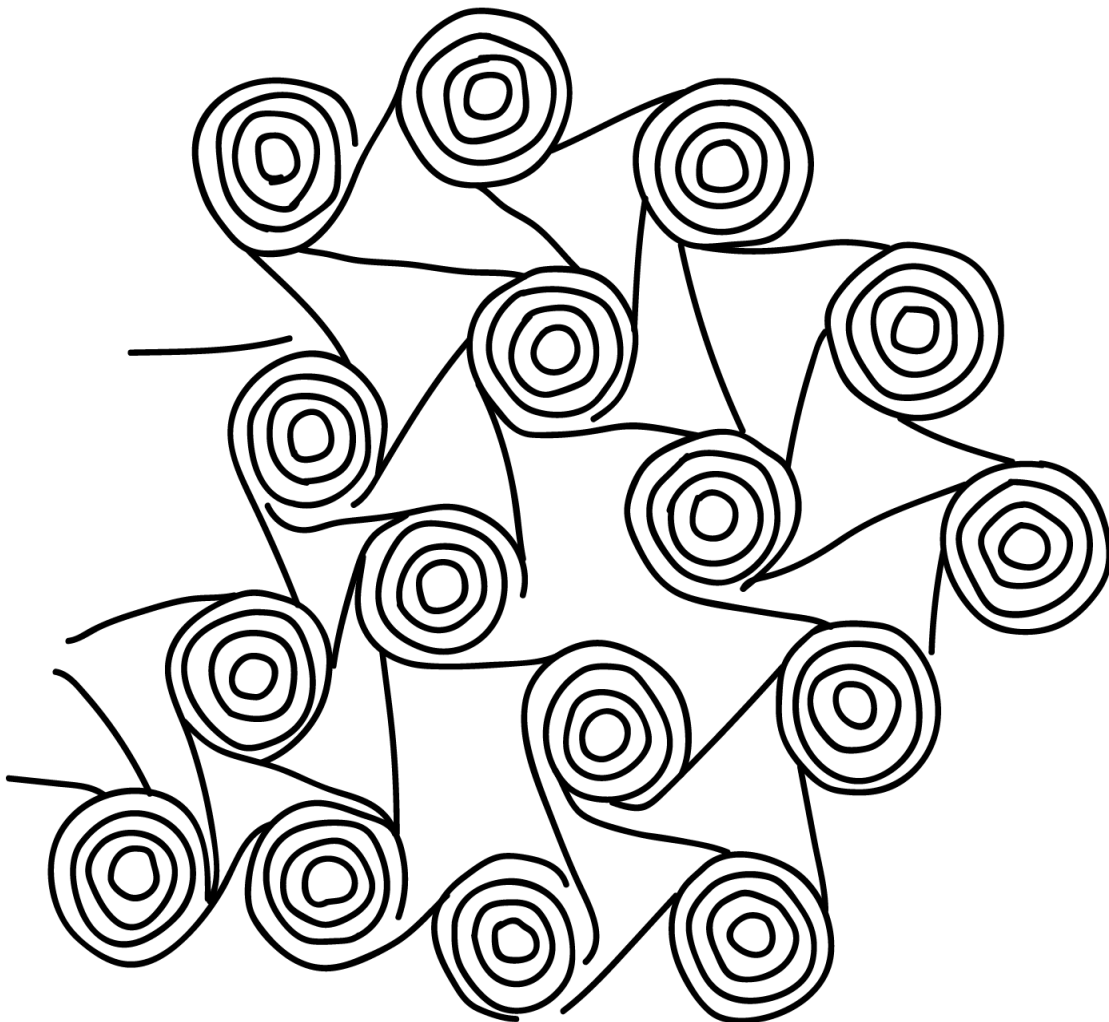
Αμφιθέατρο «Ν. Πολίτης», Καλαμάτα

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και
Πολιτισμικών Σπουδών

«Σήμα Πολύτροπον»

Ένα διεπιστημονικό αρχαιολογικό ταξίδι από τον κόσμο των συμβόλων στην πράξη της ερμηνείας.

dk design

Υπό την αιγίδα:

Του τμήματος Ιστορίας,
Αρχαιολογίας και Διαχείρισης
Πολιτισμικών Αγαθών

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Συνδιοργάνωση:

Χορηγός Επικοινωνίας:

Άρθρο 13

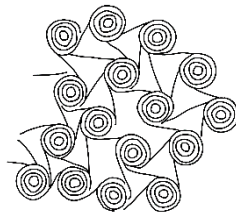
[Φοιτητική Ηλεκτρονική Εφημερίδα
Εκκλησιαστικού Δικαίου Αρχαιολογική Σύμπραξη]

www.archaeosouluop.weebly.com

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ

5^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

«Σῆμα Πολύτροπον»

Ένα διεπιστημονικό αρχαιολογικό ταξίδι από τον κόσμο των συμβόλων στην πράξη της ερμηνείας

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ & ΑΝΗΡΤΗΜΕΝΩΝ

5-7 Μαΐου 2017 – Καλαμάτα

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών

Αμφιθέατρο «Ν. Πολίτης»

www.archaeosouluop.weebly.com

ΚΑΛΑΜΑΤΑ, 2017

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι φοιτητές του Τμήματος Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, διοργανώνουν το 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Φοιτητών Αρχαιολογίας, το οποίο θα φιλοξενηθεί στην Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών και συγκεκριμένα στο αμφιθέατρο «Ν. Πολίτης», κατά το διάστημα 5-7 Μαΐου 2017, στην ακμάζουσα πόλη της Καλαμάτας.

Στο τριήμερο αρχαιολογικό μας ταξίδι θα περιηγηθούμε **Διαχρονικά, Διαθεματικά και Διεπιστημονικά** σε τόπους και χρόνους Ανθρώπινης Δράσης. Έναυσμα του ταξιδιού μας θα είναι κάθε φορά και ένα ξεχωριστό σύμβολο είτε υλικό είτε άυλο, που θα απορρέει από τον πλούσιο αρχαιολογικό κύκλο. Απώτερος στόχος του ταξιδιού: πρώτα η κατανόηση και ύστερα η ερμηνεία στο πλαίσιο της Επιστήμης της Αρχαιολογίας στην οποία εντρυφούμε!

Θεματολογία:

Τα τεκμήρια της Αρχαιολογίας θα μπορούσαν να εξεταστούν με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους. Στο ταξίδι μας τα αρχαιολογικά δεδομένα, δηλαδή τα υλικά κατάλοιπα και το ιστορικό τους νόημα, μελετώνται υπό το πρίσμα του συμβόλου που μετουσιώνουν. Η έννοια του συμβόλου συμβάλλει στο νόημα των αρχαιολογικών μαρτυριών, χωρίς, όμως να το εξαντλεί. Πρόκειται για μια δύσκολη αναζήτηση και συνάμα συναρπαστική: την αναζήτηση της γνώσης γύρω από τον άνθρωπο.

Το ταξίδι μας έχει δύο θεματικούς σταθμούς:

A. Ξεκινά από τον Κόσμο των Συμβόλων:

Οι θεματικές ξετυλίγονται γύρω από τρεις άξονες:

- Στοιχεία, Ύλες και Πράγματα
- Το Σώμα ως Σήμα
- Τα Σημεία ως Σύμβολα

B. Και καταλήγει στην Πράξη της Ερμηνείας:

Ενδιαφέρουν ιδιαίτερα οι θεματικές που ξεκινούν από τα αρχαιολογικά δεδομένα και ξετυλίζουν τον κόσμο των συμβόλων και του ιστορικού νοήματος. Έμφαση δίνεται στη μεθοδολογία, στις τεχνικές ιστορικής επεξήγησης και ερμηνείας.

Δύο Ειδικές Ενότητες επικεντρώνονται στην εξερεύνηση και κατανόηση των πολλαπλών αναγνώσεων της αρχαιολογικής μαρτυρίας σήμερα. Αυτές αρθρώνονται με άξονα το παρελθόν και το παρόν:

- Αρχαιολογία και Γραπτές Πηγές
- Αρχαιολογία και Παρόν

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά την Επιστημονική Επιτροπή του 5^{ου} Π.Σ.Φ.Α., η οποία αγκάλιασε και στήριξε πολύπλευρα το κάθε μας βήμα για την πραγματοποίηση του φετινού Συνεδρίου.

Εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής,
 Η Πρόεδρος,
 Μαλλίρη Αναστασία

Επιμέλεια Προγράμματος και Τεύχους: Archaeosoul Team

*** Οι περιλήψεις των ανακοινώσεων δημοσιεύονται, όπως παραδόθηκαν από τους συγγραφείς.
Τηρείται αλφαβητική σειρά κατά το Ελληνικό αλφάβητο.**

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΔΥΤΙΚΗ ΚΡΗΤΗ: «Η ΛΑΝΘΑΝΟΥΣΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ»**Αβραμοπούλου Α.**

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να σκιαγραφήσει την προϊστορία της δυτικής Κρήτης, μία αρχαιολογική αφήγηση, που μόλις τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να πλέκεται, αφού ο συγκεκριμένος χωροχρονικός τόπος θεωρούνταν για πολύ καιρό σχεδόν κενός. Πιο συγκεκριμένα, το θέμα θα αναλυθεί από τη σκοπιά της ενάλιας αρχαιολογίας, εστιάζοντας στην επίδραση των γεωλογικών και περιβαλλοντικών μεταβολών στο χώρο της ακτογραμμής, τόσο στην ανάπτυξη της ανθρώπινης δραστηριότητας στις παράκτιες περιοχές, όσο και στην εκπόνηση της ίδιας της αρχαιολογικής έρευνας. Η συγκεκριμένη προσέγγιση κρίνεται ως καίρια λόγω της ευμετάβλητης τοπογραφίας του Αιγαίου, η οποία έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές κατά το τέλος του Πλειστόκαινου αλλά και κατά το Ολόκαινο. Επιπλέον, η ιδιαίτερη τοποθεσία της Κρήτης, μεταξύ δύο λιθοσφαιρικών πλακών, επιτείνει τη σημασία της συμπερίληψης στην αρχαιολογική έρευνα, των γεωλογικών δεδομένων. Τα ζητήματα τα οποία θα αναλυθούν, αφορούν τον εντοπισμό της ανθρώπινης δραστηριότητας στην παράκτια ζώνη της δυτικής Κρήτης, από την πρώτη κατοίκηση του νησιού μέχρι και το τέλος της Εποχής του Χαλκού, καθώς και το συσχετισμό των αρχαιολογικών θέσεων με την αέναα μεταβαλλόμενη κρητική γεωγραφία.

ΤΟ ΛΑΚΩΝΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Αντώνενας Δ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται και παρουσιάζει έργα χαλκοπλαστικής που δημιουργήθηκαν κατά τους Γεωμετρικούς χρόνους. Έργα τα οποία θεωρείτε ότι έχουν δημιουργηθεί από Λάκωνες τεχνίτες. Έτσι θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε και να ερμηνεύσουμε το συμβολισμό τους αλλά και την αιτία αυτή, η οποία οδήγησε τον άνθρωπο να τα δημιουργήσει, τα ερεθίσματα που είχαν οι τεχνίτες από την Λακωνία. Πώς ο άνθρωπος απέδωσε στο χαλκό ουσιαστικά για πρώτη φορά επιβεβαιωμένα πλέον θεούς του δωδεκάθεου αλλά και μυθολογικές παραστάσεις, θέματα του ελληνικού κόσμου, τα οποία είναι γνωστά μέσω των γραπτών πηγών. Τα πρώτα αυτά δειλά βήματα, ως επι τον πλείστον, με τα οποία έπειτα από την διάλυση του Μυκηναϊκού κόσμου προσπάθησε να αποδοθεί ο μύθος στη τέχνη. Επίσης αποδίδονται έργα που παραπέμπουν σε δραστηριότητες του ανθρώπου της εποχής, όπως η τέχνη του αυλητή, στην τέχνη της χαλκοπλαστικής που είναι η κυρίαρχη μορφή έκφρασης των ανθρώπων αυτή τη περίοδο. Ακόμα, γίνεται διαχωρισμός στην τεχνική του εκάστοτε εργαστηρίου για την κατασκευή των ειδωλίων αυτών κατά τους Γεωμετρικούς χρόνους, με τα γνωστά ιπάρια ως παράδειγμα, αλλά και απο διαφορετικά θέματα του ζωικού κόσμου, που είναι πολύ διαδεδομένα κατά τους χρόνους αυτούς. Τέλος σημείο αναφοράς είναι τα Ιερά κέντρα στα οποία εμφανίζονται τα ειδώλια αυτά και για ποιους λόγους συναντώνται εκεί. Η σημαντικότητα αυτή έγκειται στο ότι για πρώτη φορά υπάρχει «πανελλήνιος» χαρακτήρας και «πανελλήνια» αίσθηση στον άνθρωπο της εποχής. Μια μικρή περίοδο της αρχαιότητας, που είναι το μετερίζι μίας νέας εποχής και θέτει την βάση για την τέχνη, με λίγα και άτεχνα παραδείγματα ειδωλίων που όμως έχουν τη θέση τους και την σημαντικότητα τους στην ιστορία της Τέχνης και γενικότερα της Ιστορίας. Κλείνοντας λοιπόν, η περίοδος αυτή μας παρέχει ένα σπουδαίο αλλά και μικρό δείγμα ειδωλίων της αρχαίας ελληνικής πλαστικής.

ΟΙ ΑΚΤΕΣ ΤΗΣ ΚΩ: ΓΕΩΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

Βαβλά Μ.Ι.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην αποκρυστάλλωση του καταλυτικού ρόλου της γεωμορφολογίας της νήσου Κω, η οποία την κατέστησε προτιμητέα αδιαλείπτως από την πρώτη κατοίκησή της έως και σήμερα. Βασιζόμενοι λοιπόν σε πληροφορίες από βαθιά κάτω από την επιφάνεια της Γης, προσπαθούμε να ανασυνθέσουμε το παρελθόν, κάτι το οποίο επιτυγχάνεται με τη μελέτη ιζημάτων κατά κανόνα, τα οποία αφθονούν στην Κω. Η πόλη της Κω κατοικήθηκε ανελλιπώς από την πρωτοελλαδική περίοδο (2300 π.Χ.), η ιστορία του νησιού όμως αρχίζει ακόμη παλιότερα, στο νεολιθικό σπήλαιο της Άσπρης Πέτρας στην Κέφαλο. Κατά την εποχή του Χαλκού η πόλη αναπτύχθηκε πάνω στο χαμηλό λόφο των Σερραγιών, στο κέντρο της σημερινής πόλης, ενώ κατά τη γεωμετρική περίοδο περιορίστηκε στην κορυφή του λόφου. Οι τελευταίες ανασκαφικές έρευνες απέδειξαν ότι η αρχαϊκή πόλη, η Κως-Μεροπίς, όπως αναφέρεται στις πηγές, βρισκόταν και αυτή πάνω και γύρω από το λόφο των Σερραγιών, όπου η κατοίκηση ουδέποτε διακόπηκε. Τα παλαιότερα ηφαιστειακά πετρώματα που εμφανίζονται στην Κω έχουν ηλικία 10,7 -5 εκ. χρόνια, προέρχονται από την ηφαιστειότητα της Ανατολικής Κω και σε αυτά έχουν εντοπιστεί απολιθώματα που ανήκουν στο κατώτερο παλαιοζωικό. Η ηφαιστειακή δραστηριότητα στη Κω χαρακτηρίζεται από Άνω-Μειοκαινικές ιγκνιμβριτικές αποθέσεις κι από Πλειοκαινικά-Πλειστοκαινικά ηφαιστειακά προϊόντα όπως τους ηφαιστειακούς δόμους, την πυροκλαστική ακολουθία της Κεφάλου, τους υδρομαγματικούς τόφφους και τον σε μεγάλη έκταση πυροκλαστικό σχηματισμό «τόφφο της Κω». Το υπόβαθρο της Κω αποτελείται από φυλλίτες, πηλίτες, μικριτικούς ασβεστόλιθους με παρεμβολές μεταηφαιστειακών και μαρμάρων. Παραλληλίζοντας κανείς τα δεδομένα με τα ευρήματα, παρατηρεί συνελόντι ειπείν ότι στην αρχαία Κω, μεγάλες ποσότητες πηλού χρησιμοποιήθηκαν για τις βασικές ανάγκες της καθημερινής ζωής των κατοίκων της, όμως η τέχνη της επεξεργασίας του είναι πολύ παλιά καθώς στο σπήλαιο της Άσπρης Πέτρας στην Κέφαλο έχουν βρεθεί τα πρώτα πήλινα αγγεία στο νησί, Νεολιθικής Περιόδου, καθώς επίσης κι εργαλεία από οψιδιανό, τα οποία μπορούν να συμβάλλουν στην πρόσκτηση πληροφορίας για την τεχνογνωσία και τις επιρροές που δέχτηκαν οι πρώτοι Κώες.

Λέξεις Κλειδιά: Κως, Γεωμορφολογία, Γεωιστορία, Προϊστορία

ΝΕΑ ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟ ΚΛΑΣΙΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΠΕΛΛΑΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΙΑΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΤΑΦΗΣ

Βασίλας Α¹., Βασίλας Χ.¹, Δαλγκίτση Α.²

¹Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ²Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σκοπός εκπόνησης της παρούσας μελέτης είναι η εξέταση, η ερμηνεία και η παρουσίαση των ευρημάτων δοκιμαστικής τομής, που διανοίχθηκε στην αγορά της αρχαίας Πέλλας στο πλαίσιο της πανεπιστημιακής ανασκαφής του Α.Π.Θ., υπό τη διεύθυνση του Ι. Μ. Ακαμάτη, το καλοκαίρι του 2016. Εστιάζουμε στη ΝΔ γωνία της αγοράς και συγκεκριμένα στο αρχείο της ελληνιστικής πόλης, κτίριο δημόσιου χαρακτήρα, που έχει οικοδομηθεί πάνω σε μέρος του κλασικού νεκροταφείου της προκασσάνδρειας Πέλλας. Ως προς την αρχιτεκτονική του μορφή, πρόκειται για οικοδόμημα με όροφο που αποτελείται από ένα σύνολο χώρων, οι οποίοι αναπτύσσονται γύρω από μια περίστυλη δωρική αυλή. Η λειτουργία του αποσκοπούσε στην αποθήκευση, την καταγραφή και τη σφράγιση των δημόσιων εγγράφων της πρωτεύουσας του μακεδονικού βασιλείου. Σε δωμάτιο της νότιας στοάς του αρχείου ανασκάφηκε τομή διαστάσεων 2 x 2 μέτρα, με σκοπό τη διερεύνηση της στρωματογραφικής αλληλουχίας των χωμάτων δαπέδων. Αυτή πιθανώς μπορεί να διαλευκανθεί από την κεραμική και τα χάλκινα νομίσματα που βρέθηκαν στα ανώτερα στρώματα. Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει η μελαμβαφής και αβαφής κεραμική των βαθύτερων στρωμάτων, που συσχετίζεται αφ' ενός με το γέμισμα οικοδομικών φάσεων του αρχείου, αφ' ετέρου με στρώματα του κλασικού νεκροταφείου. Στη δεύτερη περίπτωση, πιθανώς αποκαλύπτει στοιχεία για τα ταφικά έθιμα αλλά και για εμπορικές δραστηριότητες της περιοχής. Πρόκειται κυρίως για προϊόντα των τοπικών κεραμικών εργαστηρίων, ενώ τουλάχιστον ένα από τα αγγεία έχει εισαχθεί από αττικό εργαστήριο. Την εικόνα για το νεκροταφείο, που μελετάται τα τελευταία χρόνια, συμπληρώνει κτερισμένη, παιδική ταφή σε κεραμοσκεπή τάφο, που εντοπίστηκε κατά τη διάρκεια της περσικής ανασκαφής. Επιχειρούμε την ένταξη της ταφής στα συμφραζόμενα του κλασικού νεκροταφείου, εξετάζοντας το είδος των τάφων, τον προσανατολισμό των ταφικών ορυγμάτων και τα κτερίσματά τους. Συμπερασματικά, τα ανασκαφικά δεδομένα του 2016 προσφέρουν νέα στοιχεία στη μελέτη του ελληνιστικού αρχείου και του κλασικού νεκροταφείου της πόλης.

ΤΑ ΙΣΤΙΟΦΟΡΑ ΠΛΟΙΑ ΩΣ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΜΙΝΩΙΚΗΣ ΘΑΛΑΣΣΟΚΡΑΤΙΑΣ(;)

Βασιλείου Α.

Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην διερεύνηση της εμφάνισης και της χρήσης του ιστίου στα πλοία κατά την περίοδο ΠΠΠΙ-ΜΜΙΑ ως την ΥΜΙ στο Αιγαίο και τον τρόπο με τον οποίο αυτό συνδέθηκε με τις θεωρίες περί «Μινωικής Θαλασσοκρατίας». Ήδη, από τις πρώτες απόπειρες μελέτης του Μινωικού πολιτισμού το ιστίο συμβόλιζε κυρίως την επιβολή και την επεκτατικότητα του μινωικού στοιχείου στο Αιγαίο, κάτι που στην σύγχρονη έρευνα τείνει να καταρριφθεί. Το μοντέλο της «Μινωικής Θαλασσοκρατίας» του Έβανς, συγκεκριμένα, στηρίχθηκε στην εμφάνιση της νέας ναυτικής τεχνολογίας με σκοπό την υποστήριξη της πολεμικής-στρατιωτικής επικράτησης του μινωικού στοιχείου στον ευρύτερο Αιγαίο χώρο. Το ζήτημα της «Θαλασσοκρατίας» εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σύνολο έρευνας του φαινομένου του «Εκμινωισμού», δηλαδή των «μινωικών» ή «μινωίζοντων» υλικών κατάλοιπων που αντικατοπτρίζουν την επιρροή του πολιτισμού αυτού στις περιοχές που αυτά βρέθηκαν. Από τα στοιχεία που έχουμε στη διάθεσή μας παραμένει ακόμα αναπάντητο το αν η εξάπλωση του συγκεκριμένου πολιτισμού συνέβη με ειρηνικό ή πολεμικό τρόπο ή και τα δύο. Επίσης, άγνωστο παραμένει το αν η χρήση ή απόκτηση «μινωικών» ή «μινωίζοντων» κατάλοιπων επιβλήθηκε ή υιοθετήθηκε αυτοβούλως από τους κατοίκους των νησιωτικών κοινοτήτων. Στην έρευνα αυτή θα συζητηθούν οι θεωρίες που έχουν αναπτυχθεί για το φαινόμενο του «Εκμινωισμού», στις οποίες εντάσσεται η «Μινωική Θαλασσοκρατία», μέσω της θαλάσσιας επικοινωνίας που έχουν οι νησιωτικές κοινότητες του Αιγαίου με τα κέντρα της ανακτορικής Κρήτης. Αρχικά, θα εξεταστούν οι εξελίξεις της ναυπηγικής τέχνης μέσα από τα εικονογραφικά κατάλοιπα της ΜΕΧ ως την ΥΧΙ και οι δυνατότητες του «νέου πλοίου». Στη συνέχεια, θα αναφερθούν οι επιπτώσεις που είχε η νέα ναυτική τεχνολογία στη διαμόρφωση των λιμενικών εγκαταστάσεων και της νησιωτικής τοπογραφίας της Κρήτης και του Αιγαίου. Ακόμη, θα αναφερθούν οι παράγοντες που επηρέαζαν τη ναυσιπλοΐα της εποχής με τις νέες συνθήκες που θέτουν τα ιστιοφόρα πλοία. Ολοκληρώνοντας, θα γίνει μια κριτική προσέγγιση των διαθέσιμων δεδομένων και θεωριών με στόχο να συζητηθεί η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των ιστιοφόρων πλοίων για τις πολιτικές επιδιώξεις των «μινωικών». Τελικά, στοιχειοθετείται μια διοικητική-στρατιωτική επικράτηση στον Αιγαίο χώρο από τους «μινωίτες».

Λέξεις Κλειδιά: Ιστιοφόρα πλοία, Μινωικός πολιτισμός, «Θαλασσοκρατία», «Εκμινωισμός»

ΟΙ ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΦΡΑΓΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ Π.Χ. ΑΠΟ ΤΟ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ ΑΙΓΑΙΟ

Βεργεράκη Ε.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η παρουσίαση των σφραγίδων καθώς επίσης και των αποτυπωμάτων των σφραγίδων σε πήλινες μάζες και αντικείμενα (σφραγίσματα) που προέρχονται από το νησιωτικό Αιγαίο πλην της Κρήτης και χρονολογούνται στην 3^η χιλιετία π.Χ και πιο συγκεκριμένα στο δεύτερο μισό της. Από την Κρήτη και κυρίως από τα νεκροταφεία της προέρχεται το μεγαλύτερο αριθμητικά σύνολο σφραγίδων αυτής της περιόδου, ωστόσο δεν υπάρχει λόγος να υπάρξει εκτενή αναφορά σε αυτό στην παρούσα μελέτη, διότι το εν λόγω υλικό από νωρίς συγκέντρωσε το ενδιαφέρον της αρχαιολογικής κοινότητας. Το ίδιο ισχύει και για τον σημαντικό αριθμό σφραγισμάτων που βρέθηκαν στην ηπειρωτική Ελλάδα σε οικιστικές θέσεις όπως στην Λέρνα της Αργολίδας (Οικία των Κεράμων), στο Πετρί κοντά στην Νεμέα και στο Γεράκι της Λακωνίας κ.α. Από την άλλη μεριά, οι σφραγίδες, τα πήλινα σφραγίσματα και τα πήλινα εσφραγίστα αντικείμενα του Πρωτοκυκλαδικού Πολιτισμού καθώς επίσης και του Πολιτισμού του Βορειοανατολικού Αιγαίου δεν κατάφεραν να συγκεντρώσουν ανάλογο επιστημονικό ενδιαφέρον με αποτέλεσμα την περιορισμένη τους αναφορά στην υπάρχουσα βιβλιογραφία για την σφραγιδολογία της 3^{ης} χιλιετίας. Με αυτήν την μελέτη λοιπόν επιχειρείται η εικονογραφική και τεχνοτροπική εξέταση των ευρημάτων αυτών και η συσχέτισή τους με το ανασκαφικό περιβάλλον στο οποίο εντοπίστηκαν. Πέραν αυτών, επισημαίνονται οι βασικές διαφορές τους με τα αντίστοιχα ευρήματα από την Κρήτη και την ηπειρωτική Ελλάδα και γίνεται λόγος για τις διάφορες χρήσεις των σφραγίδων και των αποτυπωμάτων τους στον πηλό. Καταλυτικό ρόλο διαδραματίζουν οι ίδιες οι παραστάσεις των σφραγίδων και των σφραγισμάτων, που αποτελούν μια κωδικοποιημένη γλώσσα εικόνων, η οποία αναπτύχθηκε όπως φαίνεται από τα στοιχεία από την ανάγκη του ανθρώπου να μεταδώσει πληροφορίες στα πλαίσια των οικονομικών δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στις πρωτο-αστικές κοινωνίες του Αιγαίου. Η χρήση τους καταδεικνύει ένα οργανωμένο δίκτυο αποθήκευσης προϊόντων με απώτερο σκοπό την διανομή είτε για κατανάλωση είτε για εμπορεία. Η γραφειοκρατική και διοικητική λειτουργία των αποτυπωμάτων των σφραγίδων σε κομμάτια πηλού (σφραγισμάτων) επιτρέπει τον παραλληλισμό τους με τις πινακίδες της γραμμικής Β, γεγονός που καταδεικνύει πόσο ομιλούντα ευρήματα είναι για την 3^η χιλιετία π.Χ και πως η μελέτη τους μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατανόηση της οικονομίας και των κοινωνικών σχηματισμών που συντελέστηκαν την εποχή εκείνη.

Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΟΥ PANAGYURISHTE

Βιγλιράκη Μ.

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας & Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στον πλέον εντυπωσιακό θησαυρό της αρχαίας Θράκης, δηλαδή ένα σύνολο εννέα χρυσών αγγείων από την εποχή της ακμής του βασιλείου των Οδρυσών. Αποτελεί ένα αριστουργηματικό δείγμα της θρακικής μεταλλοτεχνίας, όχι μόνο λόγω του βάρους του σε μασίφ χρυσό 24 καρατίων (κάτι περισσότερο από έξι κιλά), αλλά και για τη δεξιοτεχνική κατασκευή του, την ποικιλία και πρωτοτυπία των σχημάτων του και την περίτεχνη διακόσμησή του. Πιο συγκεκριμένα, ο θησαυρός χρονολογείται στα τέλη του 4^{ου} με αρχές του 3^{ου} αιώνα π.Χ. και πιστεύεται ότι ανήκε στον ηγεμόνα των Οδρυσών, Σεύθη Γ'. Βρέθηκε τυχαία, κατά τη διάρκεια εξόρυξης πηλού στα νοτιοανατολικά προάστια της εντελώς άγνωστης τότε, αλλά πλέον ακμαζουσας, μικρής πόλης του Panagyurishte, που βρίσκεται 90 χλμ ανατολικά της Σόφιας, 80 χλμ βορειοδυτικά της Φιλιπούπολης και μόλις 35 χλμ μακριά από τον Ναό της Θρακικής Λατρείας στο χωριό Starosel. Πιθανολογείται ότι αποτελούσε μέρος τελετουργικών εκδηλώσεων και οινοποσίας. Απαρτίζεται από επτά ρυτά με ζωόμορφες απολήξεις, μια φιάλη και έναν αμφορέα-ρυτό. Σε όλα τα αγγεία διακρίνονται τόσο ελληνικά όσο και ανατολικά τεχνοτροπικά στοιχεία, χαρακτηριστικό για την τέχνη της ελληνιστικής εποχής. Εντυπωσιακή είναι και η πλούσια διακόσμηση που φέρουν τα αγγεία, στα οποία απεικονίζονται, μεταξύ άλλων, ελληνικές θεότητες, μυθολογικές σκηνές, φυτικά και άλλα μοτίβα. Μέσα από τη μελέτη αυτών των πολύτιμων αγγείων, θα διερευνήσουμε πτυχές της θρακικής κοινωνίας και κυρίως της θρακικής ελίτ, καθώς με μια πρώτη κιόλας ματιά, ο θησαυρός αυτός επιβεβαιώνει τις ιστορίες των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων ότι οι Θράκες, εκτός από τα άλογα και το κρασί, αγάπησαν τα χρυσά στολίδια και τα κοσμήματα περισσότερο από όλα. Πέραν της αδιαμφισβήτητης αρχαιολογικής του αξίας, ο θησαυρός του Panagyurishte αξίζει να μελετηθεί και για τη σύγχρονή του εμβέλεια. Λόγω της σπανιότητάς του, το εντυπωσιακό αυτό σύνολο μεταλλικών αγγείων φυλάσσεται στο θησαυροφυλάκιο της κρατικής τράπεζας της Βουλγαρίας, ενώ τρία πιστά αντίγραφα εκτίθενται ή δανείζονται σε εκθέσεις ανά τον κόσμο, με τη Βουλγαρία να διεκδικεί τη μερίδα του λέοντος από τη λάμψη του βασιλείου των Οδρυσών. Στο πλαίσιο αξιοποίησης της πολιτιστικής τους κληρονομιάς, εντάσσεται τόσο η έκδοση αναμνηστικών σειρών γραμματοσήμων και καρτ ποστάλ, όσο και η δημιουργία αναμνηστικών έργων εμπνευσμένα από τον θησαυρό, τα οποία δίνονται ως δώρα για τελετές απονομής βραβείων.

Λέξεις Κλειδιά: Θησαυρός Panagyurishte, αρχαία Θράκη, βασίλειο Οδρυσών, μεταλλοτεχνία

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΛΑΤΡΕΙΩΝ ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ

Γαϊτάνη Ε.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των μυστηριακών λατρειών που παρατηρούνται στο Ιερό των Μεγάλων Θεών της Σαμοθράκης, όπως αυτές μας σώζονται από τους αρχαίους συγγραφείς αλλά και όπως έχουν προκύψει από τα ανασκαφικά δεδομένα. Όπως είναι γνωστό, το εν λόγω ιερό αποτελεί έναν από τους ιερότερους αλλά και πιο ξεχωριστούς χώρους λατρείας των αρχαίων Ελλήνων λόγω των θρησκευτικών τελετών που λάμβαναν χώρα σε αυτό. Η παρουσία τέτοιων μυστηρίων μπορεί να τεκμηριωθεί τόσο βάσει των αρχαίων πηγών όσο και βάσει των αρχιτεκτονικών καταλοίπων και κινητών ευρημάτων που έχουν ανασκαφεί στον χώρο. Αρχικά, παρουσιάζονται συνοπτικά τα χαρακτηριστικά των μυστηριακών λατρειών στον ελλαδικό χώρο, με ιδιαίτερη έμφαση στον ιδιάζοντα χαρακτήρα των μυστηρίων της Σαμοθράκης. Επιπλέον, γίνεται αναφορά στο μυθολογικό υπόβαθρο των τελετών, στο βαθμό που είμαστε σε θέση να το γνωρίζουμε δεδομένου ότι οι πηγές δεν είναι πάντοτε σαφείς, και περιγράφονται τα θρησκευτικά δρώμενα που τελούνταν στον χώρο: αυτά περιλαμβάνουν την εισαγωγή του επισκέπτη στον χώρο, την μύηση (πρώτο επίπεδο), την εποπτεία (δεύτερο επίπεδο), καθώς και δευτερεύουσες δραστηριότητες, όπως θυσίες στους βωμούς, σπονδές, παρακολούθηση θεατρικών δρώμενων, κ.ο.κ. Στο δεύτερο μέρος, παρουσιάζονται τα αρχιτεκτονικά κατάλοιπα που σχετίζονται με την τέλεση των μυστηρίων. Γίνεται σύντομη αναφορά στα κτήρια που έχουν ταυτιστεί ως χώροι, καθώς και στα ευρήματα που έχει θεωρηθεί ότι σχετίζονταν με την διεξαγωγή των μυστηρίων (π.χ. στήλες με επιγραφές, σιδερένια δαχτυλίδια).

Λέξεις Κλειδιά: Σαμοθράκη, μυστήρια, Μεγάλοι Θεοί

**ΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΣΜΑ ΑΤΤΙΚΗΣ:
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΘΕΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ
ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΘΕΣΗΣ**

Γεργεράκη Α., Δημουλά Χ., Λαζαρόγκωνας Δ., Λουκόπουλος Κ.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη ασχολείται με το νεκροταφείο της θέσης του Αγίου Κοσμά Αττικής, που ανάγεται στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού. Η σπουδαιότητα της θέσης έγκειται, στο ότι ήταν από τις πρώτες παραλιακές θέσεις της Αττικής, που ανασκάφηκαν και στο ότι έδωσε πληθώρα στοιχείων για τις ταφικές πρακτικές της ευρύτερης περιοχής. Σκοπός της μελέτης είναι η επανερμηνεία των ταφικών δεδομένων και των ιδεολογικών τους προεκτάσεων, υπό το πρίσμα της Μεταδιαδικαστικής προσέγγισης της επιστήμης της Αρχαιολογίας. Αρχικά θα επιχειρηθεί η ανασύνθεση του παλαιοπεριβάλλοντος της περιοχής, με σκοπό την κατανόηση των λόγων επιλογής της συγκεκριμένης θέσης ως νεκροταφείο και την απόπειρα ερμηνείας πιθανών συμβολισμών, που προκύπτουν μέσω αυτής. Στη συνέχεια θα γίνει προσπάθεια ανασύστασης των κοινωνικών και ιδεολογικών δομών, όπως αυτές εκφράζονται μέσω των διαβατηρίων εθίμων και των συμβολισμών που εμπεριέχουν. Η ανασύσταση θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τον καθορισμό των τριών σταδίων, όπως αυτά διαρθρώθηκαν από τον A. Van Genner. Στο πλαίσιο αυτό θα ακολουθήσει η απόπειρα κατανόησης και ερμηνείας της βιοματικής πλευράς της υλικότητας, πυρήνα της οποίας αποτελεί το ανθρώπινο σώμα. Σε δευτερεύον στάδιο θα προσεγγιστεί μία ακόμα πλευρά της υλικότητας, αυτή που αφορά τα υλικά κατάλοιπα και τα τέχνηρα, που χρησιμοποιήθηκαν ως κτερίσματα, αντιμετωπίζοντας τα ως έχοντα ενεργό ρόλο και βιογραφία, κινούμενοι στον άξονα: υλικό – κατασκευή – συμβολισμός. Συμπερασματικά η μελέτη θα ασχοληθεί με την ανάλυση του γεωλογικού υποθέματος σε συνδυασμό με το γεωγραφικό υπόβαθρο και την τοπογραφία της περιοχής, όπως αυτά θα αναλυθούν με βάση τις μεταβολές της στάθμης της θάλασσας, τα συστατικά στοιχεία του στερεού φλοιού και το οδικό δίκτυο της ΒΔ Λαυρεωτικής, σε συνάρτηση με τη θέση του οικισμού και του νεκροταφείου. Τα στάδια των διαβατηρίων τελετών θα εξεταστούν στα πλαίσια των ταφικών εθίμων της περιοχής, με βάση τα ίχνη των τελετών στα κατάλοιπα της ταφικής αρχιτεκτονικής και των κτερισμάτων στους είκοσι συνολικά ανεσκαμμένους τάφους, σε μια προσπάθεια ανασύστασης της ταφικής τελετουργίας και των μεταφυσικών ιδεών που την πλαισίωσαν. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως πρόκειται για ένα νεκροταφείο όπου διακρίνονται και παιδικές ταφές, κάτι που αποτελεί σημαντικό δείκτη για τις αντιλήψεις της κοινωνίας και τη διαχείριση του θανάτου σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες. Λαμβάνοντας υπ' όψιν το περιεχόμενο των όρων υλικότητα, συνύφανση και χρονικότητα, όπως αυτό διατυπώθηκε από τον I. Hodder και επιπρόσθετα τα δεδομένα των σκελετικών καταλοίπων, θα εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα, σχετικά με την αντιμετώπιση των θανόντων της συγκεκριμένης πολιτισμικής ομάδας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η παρουσία δευτερογενών ταφών, η ανακομιδή οστών, αλλά και η ύπαρξη “οστεοφυλακίου”, που σκιαγραφούν την αντιμετώπιση του σώματος ως σήμα στο θάνατο. Τέλος, ως προς την υλικότητα των αντικειμένων επισημαίνεται, πως αυτά δεν είναι ούτε αδρανή, ούτε απομονωμένα από το ατομικό ανθρώπινο βίωμα. Επί παραδείγματι η παρουσία ειδωλίων, ως κτερίσματα, λόγω της συνύφανσης με την κοινωνία μπορεί να λειτουργήσει ως αποτύπωμα των κοινωνικών σχέσεων και αλληλεπιδράσεων.

ΤΟ ΦΙΔΙ ΩΣ ΣΥΜΒΟΛΟ: ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Γεωργίου Ε., Καρβούνη Π.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Το παρόν πόνημα έχει ως κύριο άξονα το συμβολισμό του φιδιού, όπως έχει παρουσιαστεί στην τέχνη αλλά και τη θρησκεία της Εποχής του Χαλκού είτε ως κύριο είτε ως παραπληρωματικό στοιχείο. Τα δείγματα που εξετάζονται, προέρχονται, κυρίως, από την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, συγκεκριμένα από την Ηπειρωτική Ελλάδα, την Κρήτη, την Κύπρο και την Αίγυπτο. Αφορμή της παρούσης εργασίας αποτέλεσε η αντίληψη των δύο συγγραφέων για τη διαχρονική παρουσία του φιδιού κατά τα προϊστορικά χρόνια σε συνδυασμό με το παρόν. Σκοπός της εργασίας, λοιπόν, είναι η εξαγωγή διαφόρων συμπερασμάτων για το συμβολισμό του φιδιού, μέσα από την παρουσίαση ποικίλων ευρημάτων και θεωριών. Αρχικά, ερευνάται η σχέση του ανθρώπου με το φίδι η οποία διαφέρει ανά περιοχές και χρονικές περιόδους. Η σχέση αυτή εκδηλώνεται τόσο από τα τοπωνύμια (Οφιούσες) που αποδόθηκαν σε τουλάχιστον δύο νησιά όπως είναι η Κύθνος και η Τήνος, όσο και από την παρουσία των φιδιών σε αντικείμενα. Τα τελευταία αποτελούν και την κύρια πηγή της εργασίας. Διακρίνονται σε ειδώλια (από πηλό ή φαγεντιανή), ομοιώματα, αγγεία, κοσμήματα και ζωγραφική. Αντλώντας πληροφορίες από αυτά, θα επιδιωχθεί μία υλική σύνδεση με τα στοιχεία της φύσης, καθώς και μία θεωρητική συσχέτιση με σκοπό την ερμηνεία τους. Επιπροσθέτως, με τη βοήθεια της επιστήμης της Λαογραφίας, θα επιχειρηθεί η αναγωγή των προαναφερθέντων στη σύγχρονη εποχή. Εύλογα, διάφορες κοινωνικές ομάδες έχουν δημιουργήσει μύθους οι οποίοι έχουν οδηγήσει σε προκαταλήψεις, συνήθειες ακόμα και έθιμα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτών είναι το «πουκάμισο» του φιδιού, τα φίδια της Παναγίας στην Κεφαλλονιά, τα «σπιτόφίδα» της Κρήτης κ.ά. Τα εξεταζόμενα στοιχεία οδηγούν σε ποικίλα συμπεράσματα και απόψεις για τη συμβολική αξία και ερμηνεία του φιδιού. Ενδεικτικά, συνδέεται με τη θρησκεία και την υποχθόνια υπόσταση των θεοτήτων, τη γονιμότητα, την προστασία του οίκου, την αναγέννηση, την ίαση και τη δύναμη. Αναντίρρητα, εκφράζει και αρνητικά στοιχεία όπως το σκότος, το φόβο, τον θάνατο και γενικότερα το κακό. Συνοψίζοντας, το φίδι ανέκαθεν υπήρξε στοιχείο μείζονος σημασίας για τον άνθρωπο σε συμβολικό και όχι μόνο επίπεδο.

Λέξεις Κλειδιά: Εποχή του Χαλκού, Φίδι, Μεσόγειος, Θρησκεία, Τέχνη, Λαογραφία

**«ΔΕΚΑ ΛΕΥΚΑΙ ΛΗΚΥΘΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ»:
ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΤΟ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΧΑΡΑΚΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΕΦΑΛΛΗΝΟΥ**

Γιάννη Α.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ανάδειξη της πρόσληψης της αρχαίας τέχνης και των αρχαιολογικών ευρημάτων στον 20^ο αιώνα μέσω της ανάλυσης της περίπτωσης δέκα λευκών αττικών ληκύθων από τη Συλλογή του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Η λευκή αττική λήκυθος αποτελεί το σημαντικότερο τύπο λευκών αγγείων της κλασικής εποχής. Τα αγγεία της συγκεκριμένης κατηγορίας, τα οποία προορίζονταν αποκλειστικά για ταφική χρήση, προσφέρονταν στο νεκρό κατά την ταφή και κατά συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα μετά από αυτήν. Περιείχαν αρωματικά έλαια που αποτελούσαν κομμάτι των ταφικών εθίμων στον αρχαίο κόσμο. Η εικονογραφία τους είναι ανάλογη, συνήθως εικονίζεται ο νεκρός άνδρας ή η νεκρή γυναίκα να «υποδέχεται» στον τάφο τους οικείους του, οι οποίοι φέρουν τις απαραίτητες προσφορές. Ένας από τους κυριότερους αγγειογράφους λευκών ληκύθων θεωρείται ο Ζωγράφος του Αχιλλέα. Τη δεκαετία του 1950, όταν διευθυντής του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου ήταν ο αρχαιολόγος και ακαδημαϊκός Χρήστος Καρούζος (1900-1967), ο πρώτος καθηγητής του εργαστηρίου χαρακτικής της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών μετά την επαναλειτουργία του το 1936 ύστερα από μακροχρόνια διακοπή λόγω οικονομικών δυσχερών και διευθυντής του Ιδρύματος από το 1954 και εξής, Γιάννης Κεφαλληνός (1894-1957), αναλαμβάνει τη δημιουργία λευκώματος με τίτλο: «Δέκα λευκαί λήκυθοι του Μουσείου Αθηνών» (1956). Βοηθοί του Κεφαλληνού στην εργασία αυτή ήταν οι φοιτητές του Λουίζα Μοντεσάντου, Γιώργης Βαρλάμος και Νίκος Δαμιανάκης. Το λεύκωμα περιλαμβάνει δέκα χαρακτηριστικά έργα μικτής τεχνικής (έγχρωμη ξυλογραφία σε όρθιο ξύλο, χαλκογραφία με καλέμι και τονική οξυγραφία), τα οποία αντιγράφουν δέκα λευκές αττικές ληκύθους της συλλογής του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Τα χαρακτηριστικά αυτά έργα παισιώνονται από κείμενο της Κλεοσέμνης Παπαστυρίδη (1898-1994), γνωστή ως Σέμνη Καρούζου, σύζυγος του Χρήστου Καρούζου και πρώτη γυναίκα Έφορος της Συλλογής Αγγείων του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Το κείμενο τυπώθηκε σε ειδική γραμματοσειρά με την επωνυμία «Θεόκριτος», την οποία σχεδίασε ο Γιάννης Κεφαλληνός για το συγκεκριμένο λεύκωμα. Πώς λοιπόν οι «Δέκα λευκαί λήκυθοι του Μουσείου Αθηνών» λαμβάνουν νέα διάσταση ιδωμένες στη σύγχρονη εποχή; Ποια στοιχεία της αρχαίας τέχνης επιβιώνουν και ποια επαναπροσδιορίζονται;

Η ΚΕΦΑΛΑ ΣΚΙΑΘΟΥ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ, ΤΗΝ ΕΥΒΟΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΠΡΩΙΜΟΥΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Γκουντρουμπή Β.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Στόχος της παρούσης εργασίας αποτελεί η διερεύνηση των σχέσεων που ανέπτυξε η θέση της Κεφάλας Σκιάθου, σε επίπεδο εμπορικό και κοινωνικό, με περιπτώσεις της Εύβοιας, της Θεσσαλίας και του Βορείου Αιγαίου κατά την περίοδο των Πρώιμων Ιστορικών Χρόνων. Η Κεφαλα είναι η μοναδική θέση των Πρώιμων Ιστορικών Χρόνων, που έχει εντοπιστεί έως σήμερα, στις Βόρειες Σποράδες και πρόκειται για μία στενή χερσόνησο βορειοανατολικά της Σκιάθου. Μέσω της παρούσης θα γίνει μία ενδελεχής παρουσίαση των αρχιτεκτονικών και κεραμικών ευρημάτων, που εντοπίστηκαν στη Κεφαλα σε συνάρτηση με αντίστοιχα παράλληλα σε θέσεις των προαναφερθέντων γεωγραφικών ενότητων, ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής περιπτώσεις: Κύμη, Ερέτρια, Κύνος, Θεοτόκου, Άλος, Ηράκλειον, Καραμπουρνάκι και Τορώνη. Αναλυτικότερα, θα διερευνηθεί η πολεοδομία και η αρχιτεκτονική της Κεφάλας Σκιάθου σε συνάρτηση με αυτή των υπό μελέτη περιπτώσεων. Τα κτίρια που εντοπίστηκαν στη Κεφαλα έχουν ελλειψοειδή και ορθογώνια κάτοψη, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει ο εντοπισμός μεταλλευτικής «χελώνας» σε συνάφεια με ένα από τα κτίρια του πλατώματος. Έπειτα, θα επιχειρηθεί η μελέτη των κεραμικών από άποψη τυπολογίας, περιεκτικότητας και σύστασης των πηλών τους (μακροσκοπική μελέτη), αποσκοπώντας στο να γίνει μία προσέγγιση της προέλευσης των αγγείων αυτών και των εργαστηρίων τους. Οι ομάδες κεραμικών ευρημάτων που θα διερευνηθούν είναι τα ανοιχτά αγγεία, κυρίως σκύφοι, οι οποίοι βρίσκονται σε μεγάλες συγκεντρώσεις και τα κλειστά αγγεία. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκύπτει από τη μελέτη εμπορικών αμφορέων της περιόδου, που έχουν εντοπιστεί στη Κεφαλα. Έχοντας τα δεδομένα από αυτές τις δύο μεγάλες ομάδες ευρημάτων θα επιχειρηθεί η ανασύνθεση της κοινωνίας, αλλά και των σχέσεων που ανέπτυξε η Κεφαλα Σκιάθου με τις αναφερόμενες γεωγραφικές ενότητες. Βάσει των δεδομένων της έρευνας διαφαίνεται η επικοινωνία της Κεφάλας με την Εύβοια, αλλά και με θέσεις της Θεσσαλίας και του Βορείου Αιγαίου ήδη από το δεύτερο μισό του 10^{ου} αι. π.Χ.

Λέξεις Κλειδιά: Πρώιμοι Ιστορικοί Χρόνοι, Πρώιμη Εποχή Σιδήρου, Κεφαλα, Σκιάθος, Αρχιτεκτονική, Πολεοδομία, Κεραμική, Σκύφοι, Εμπορικοί Αμφορείς

**ΕΙΔΩΛΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΘΕΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ
ΤΗΣ ΤΟΥΜΠΑΣ ΛΕΥΚΑΝΤΙΟΥ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ
ΤΩΝ ΜΕΤΑΘΑΝΑΤΙΩΝ ΔΟΞΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΙΜΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ**

Γουνελάς Π., Λώλου Ι., Μάλλιου Α., Μπιστούρα-Γραικού Π.

Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τα ανατολικής προέλευσης αντικείμενα στα ταφικά σύνολα του Αιγαίου την ΠΕΣ ερμηνεύονται συνήθως ως ενδεικτικά της κοινωνικής θέσης των νεκρών και της πρόθεσης τους για κοινωνική διαφοροποίηση. Ως προς το ευρύτερο πλαίσιο μαρτυρούν εμπορικές σχέσεις και επαφές με την ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, αλλά σπάνια γίνεται εκτενής λόγος για την συμβολική τους διάσταση σε ό,τι αφορά τον θάνατο. Η έρευνα που ακολουθεί εξετάζει τα ειδώλια ανατολικών θεοτήτων στο νεκροταφείο της Τούμπας Λευκαντίου, το οποίο αποτελεί ένα από τα πρωιμότερα δείγματα της περιόδου, και έχει ως στόχο να αναδείξει την ενδεχόμενη χρήση τους ως σύμβολα που σχετίζονται με την μεταθανάτια ζωή. Η ερμηνεία θα στηριχθεί στις ιδιότητες των απεικονιζόμενων θεών, στην θέση των ειδωλίων μέσα στον τάφο, στο υλικό τους, στον συσχετισμό τους με τα συνευρήματα και τέλος σε παράλληλα από το Αιγαίο, αλλά και από τον τόπο προέλευσής τους. Από τα 52 ταφικά σύνολα της Τούμπας, τρεις τάφοι, οι T22, T32, T45, είναι κτερισμένοι με ειδώλια της Σεκμέτ, της Ίσιδος, του Όσιρι και του Πτα-Σέκερ. Παρόμοια ειδώλια, όχι μόνο αυτών αλλά και άλλων ανατολικών θεοτήτων και δαιμόνων, συναντώνται την ίδια περίπου περίοδο σε ταφικά σύνολα στο υπόλοιπο Αιγαίο, όπως π.χ. στην Κρήτη (Κνωσός, Ελεύθερνα), στην Κω, στην Αστυπάλαια, στην Λήμνο και αλλού. Από τους απεικονιζόμενους θεούς και δαίμονες, όλοι σχετίζονται με το βασίλειο των νεκρών, τον θάνατο, την προστασία και την αναγέννηση. Δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει μια συστηματική υιοθέτηση ιδεών και πρακτικών προερχόμενων από την Αίγυπτο και την ανατολή. Όμως, τα αντικείμενα αυτά προέρχονται από έναν ξένο τόπο και συντροφεύουν τους νεκρούς σε έναν ξένο τόπο, το επέκεινα. Επίσης, παρόλο που αρχικά μπορεί να αποκτήθηκαν ως εξωτικά πράγματα που εξήραν το κύρος και την ευμάρεια των κατόχων τους, συγχρόνως είναι πιθανό να επιτελούν παρόμοια λειτουργία με αυτή που επιτελούσαν στον χώρο από τον οποίο προέρχονται, ενταγμένα όμως σε ένα διαφορετικό πλαίσιο δοξασιών και πρακτικών.

Λέξεις Κλειδιά: Ειδώλια, Ανατολή, Λευκαντί, Τάφοι

«Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ: ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΕΠΟΧΗ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ»

Ελευθεριάδου Α.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη έχει ως σκοπό να διαφωτίσει, υπό το πρίσμα των οικιστικών και αρχιτεκτονικών καταλοίπων, το πλαίσιο και τα κίνητρα που οδήγησαν τον προϊστορικό άνθρωπο να μεταβεί από το κυνηγητικό-τροφοσυλλεκτικό στάδιο, σε αυτό της γεωργίας και κτηνοτροφίας. Στη συνέχεια, θα ακολουθήσει συνοπτική επισκόπηση της πολεοδομίας των κυριότερων νεολιθικών θέσεων, με σκοπό την παρατήρηση, κατανόηση και ερμηνεία της διαχείρισης και αντίληψης του χώρου από τον νεολιθικό άνθρωπο, στον ελλαδικό χώρο. Οι δύσκολες και αβέβαιες συνθήκες επιβίωσης του παλαιολιθικού-μεσολιθικού ανθρώπου, προκάλεσαν την προτίμηση νέων πρακτικών. Η ανάγκη του νεολιθικού ανθρώπου να καλλιεργεί και να εκτρέφει, δημιούργησε το πλαίσιο, μέσα στο οποίο ο κοινοτικός και μόνιμος τρόπος κατοίκησης, αποτέλεσαν αναγκαίο ακόλουθο. Από το σημείο αυτό, το άτομο μετασχηματίζει και σχεδιάζει τον χώρο στον οποίο κατοικεί, ενώ παράλληλα οριοθετεί το οικιστικό τοπίο. Την εποχή αυτή, η έννοια του «οίκου» διαθέτει λειτουργικό και συμβολικό περιεχόμενο και η διαμόρφωση μιας “ταυτότητας” αποκτά ζωτική σημασία. Τίθενται όρια μεταξύ του πολιτισμικού και φυσικού τοπίου και του ιδιωτικού με τον δημόσιο χώρο. Ως προς την αρχαιολογική πραγματικότητα, οι παραπάνω έννοιες γίνονται αντιληπτές εντός ποικίλων συμφραζομένων και πρακτικών. Έχει διαπιστωθεί έως τώρα η ύπαρξη δύο οικιστικών πρακτικών κατά την νεολιθική εποχή στον ελλαδικό χώρο. Η μία, απαντά στην περιοχή της Θεσσαλίας υπό την μορφή τούμπας, ενώ η δεύτερη απαντά στην Μακεδονία και Βαλκάνια, υπό την μορφή επίπεδου εκτεταμένου οικισμού. Στην πρώτη περίπτωση, με παράδειγμα την θέση του Σέσκλου, η εμμονή στην ανοικοδόμηση των υπαρχόντων κατασκευών, δημιουργεί με την πάροδο του χρόνου ένα έξαρμα, διακριτό στο τοπίο. Η έννοια της “ιστορίας” του οίκου είναι εξόφθαλμη. Στην δεύτερη περίπτωση, με παράδειγμα την θέση του Μακρυγιάλου, η έκταση του οικισμού είναι μεγαλύτερη, η ανάγκη οικοδόμησης δεν περιορίζεται από προγενέστερες κατασκευές και η ύπαρξη περιμετρικών τάφρων έχει πρακτική και συμβολική υπόσταση. Με την παρατήρηση και καταγραφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των νεολιθικών οικισμών, μπορούμε να αντλήσουμε πληροφορίες για τον τρόπο οργάνωσης των κοινωνιών και την καθημερινή ζωή των κατοίκων τους. Με τον συνδυασμό των αρχαιολογικών δεδομένων με ανθρωπολογικές και σημειολογικές θεωρίες, μπορούμε να έχουμε μια πληρέστερη εικόνα και άποψη, εντάσσοντας έννοιες όπως αυτές της ιδεολογίας, των θεσμών, κοινωνικής δομής και γενεαλογίας.

ΙΔΕΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΦΩΝΗΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΡΑΜΜΙΚΗ Β΄

Κακάβα Α.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η γραφή που ονομάστηκε Γραμμική Β αποκρυπτογραφήθηκε το 1952 από τον Άγγλο αρχιτέκτονα Michael Ventris. Η Γραμμική Β αποτελείται από στοιχεία τα οποία απεικονίζουν έννοιες (ιδεογράμματα) και στοιχεία τα οποία παριστούν ήχους (φωνητικά σύμβολα ή συλλαβογράμματα). Συχνά, στην ίδια πινακίδα, συναντώνται ομάδες φωνητικών συμβόλων και ιδεογράμματα τα οποία αναφέρονται στο ίδιο αντικείμενο. Στις περιπτώσεις αυτές, τα συλλαβογράμματα αποτελούν φωνητικές παραστάσεις των ιδεογραμμάτων. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η διερεύνηση της διακύμανσης της σχέσης των φωνητικών παραστάσεων με τα ιδεογράμματα σε συνάρτηση με το χρόνο χάραξης και τον τόπο εύρεσης των πινακίδων. Τα ιδεογράμματα αποτελούσαν αρχικά εικονογραφικές παραστάσεις προσώπων, ζώων ή αντικειμένων. Η εξέλιξη της εικονογραφίας σε ένα τυποποιημένο σύστημα γραφής επιχειρείται να διαφανεί μέσω στατιστικής κατανομής και παρουσίασης της σχέσης της φωνητικής παράστασης με το ιδεόγραμμα. Επιχειρείται να διερευνηθεί περαιτέρω το εξελικτικό στάδιο της Γραμμικής Β όπου τα ιδεογράμματα συνοδεύονται όχι μόνο από αριθμούς αλλά και από ομάδες συλλαβογραμμάτων οι οποίες παριστούν φωνητικά τα ιδεογράμματα. Αφενός γίνεται σύγκριση των πινακίδων που έχουν μεγάλη χρονική απόσταση, όπως αυτές από την Πύλο και την Κνωσό και, αφετέρου γίνεται μία σύγκριση της παρουσίας ή απουσίας της φωνητικής παράστασης σε πινακίδες της ίδιας τοποθεσίας. Οι πινακίδες που εξετάζονται, επιλέχθηκαν με βάση τα ιδεογράμματα που περιέχουν και συγκεκριμένα με τρεις κατηγορίες ιδεογραμμάτων. Αυτές οι διακριτές κατηγορίες απεικονίζουν είτε αντικείμενα τα οποία χρησιμοποιούνται σε πολεμικές προετοιμασίες (άρματα και τροχοί) είτε αγροτικά προϊόντα τα οποία χρησιμοποιούνται για προσφορές σε θεότητες (έλαια και ελιές) είτε μέταλλα τα οποία θα έπρεπε να έχουν υψηλή αντικειμενική αξία (χρυσός και ορείχαλκος). Κατά την εξέταση των πινακίδων που περιέχουν αυτές τις κατηγορίες ιδεογραμμάτων, παρατηρήθηκε μία διαφοροποίηση στη σχέση της φωνητικής παράστασης με τα ιδεογράμματα σε πινακίδες που ανήκουν σε διαφορετικούς χρονολογικούς ορίζοντες. Επιπροσθέτως, παρατηρήθηκε διακύμανση σε πινακίδες ίδιας χρονικής περιόδου η οποία ενδεχομένως να οφείλεται στην ιδιαιτερότητα ή ακόμη και το συμβολισμό του κάθε ιδεογράμματος σε σχέση και με το αντικείμενο στο οποίο αντιστοιχεί.

Λέξεις Κλειδιά: Γραμμική Β, φωνητική παράσταση, ιδεογράμματα, εικονογραφικές έννοιες

ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΟΥ ΝΕΜΕΙΟΥ ΔΙΟΣ ΣΤΗ ΝΕΜΕΑ

Καπετάνιου Α.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Με αυτή την εργασία έχουμε σκοπό να ενημερώσουμε για την ιστορία, αλλά και την εξέλιξη του ιερού της Νεμέας. Η Ολυμπιακή ιδέα μετουσιώθηκε σε αθλητικές και θρησκευτικές γιορτές. Έτσι, εκδηλώθηκε η ανάγκη ύπαρξης πανελλήνιων ιερών: Ολυμπία (776 π.Χ.), Δελφοί (586 π.Χ.), Ισθμία (580 π.Χ.), Νεμέα (573 π.Χ.). Η επιλογή της τοποθεσίας του ιερού του Νεμείου Διός συνδέεται με το φυσικό τοπίο και με τη μυθολογία της περιοχής, δηλαδή με τον πρώτο άθλο του Ηρακλή. Ωστόσο, η ιερότητα της Νεμέας είναι σαφής και οι αγώνες είχαν τον δικό τους ιδρυτικό μύθο. Τα Νέμεα ιδρύθηκαν και ελέγχονταν από το Άργος, αφού στη Νεμέα δεν υπήρχε πόλη ή μόνιμος οικισμός. Η πρώτη οικοδομική δραστηριότητα του ιερού εμφανίζεται την ίδια εποχή με την ίδρυση των αγώνων. Τα πρώτα οικοδομήματα ήταν ο ναός του Διός και το ηρώο του Οφέλη. Κατά τον 5^ο αι. π.Χ. οικοδομήθηκαν 9 κτίρια στη σειρά, που ονομάστηκαν «Οίκοι». Στο τέλος του 5^{ου} αι. καταστράφηκε ο ναός και άλλα πρώιμα κτίρια εξαιτίας μια μάχης. Την περίοδο 410-330 π.Χ. δε μαρτυρείται καμία παρουσία στη Νεμέα. Στη δεκαετία 340/330 π.Χ., πιθανόν με μακεδονική πρωτοβουλία οι αγώνες επέστρεψαν στη Νεμέα. Τότε συντελέστηκε ένα μεγάλο οικοδομικό πρόγραμμα, που περιλάμβανε το ναό του Διός, το Στάδιο, τον Ξενώνα, το Λουτρό, τον περίβολο του ηρώου του Οφέλη, τη Δεξαμενή και αρκετά άλλα οικοδομήματα. Παρά την ανέγερση αυτών των εγκαταστάσεων, οι αγώνες δεν συνεχίστηκαν στη Νεμέα για μεγάλο διάστημα. Φαίνεται ότι λόγοι πολιτικής σκοπιμότητας οδήγησαν τους Αργείους στη μεταφορά των αγώνων στο Άργος (270 π.Χ.), όπου συνεχίστηκαν μέχρι και τους ρωμαϊκούς χρόνους. Έτσι, το ιερό άρχισε να παρακμάζει και σταδιακά να εγκαταλείπεται. Αναβίωση της Νεμέας παρατηρείται κατά τον 5^ο αι. μ.Χ. με τη δημιουργία ενός μεγάλου παλαιοχριστιανικού οικισμού. Τα ιστορικά στοιχεία τεκμηριώνονται από το ανασκαφικό έργο. Συνοψίζοντας, μέσα από το μεγάλο οικοδομικό πρόγραμμα διαφαίνεται η αισιοδοξία του Φιλίππου Β΄ να κυριαρχήσει στην Πελοπόννησο. Το γεγονός ότι οι αγώνες τελέστηκαν στην κοιτίδα τους για μικρά χρονικά διαστήματα, διατήρησε τα οικοδομήματα σε ιδιαίτερα καλή κατάσταση παρέχοντάς μας πληθώρα πληροφοριών για τον τοπογραφικό χαρακτήρα του ιερού.

Λέξεις Κλειδιά: ναός Νεμείου Διός, Νεμέα, Νέμεα, πανελλήνιο ιερό, Οφέλης, μακεδονικό οικοδομικό πρόγραμμα, Στάδιο

«ΕΛΛΑΣ»: ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΣΤΟ ΜΥΘΟ, ΤΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΠΟ

Καρπέτη Κ.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Με την παρούσα εισήγηση θα επιχειρηθεί μια πολύπλευρη προσέγγιση της αρχαίας πόλης (;) Ελλάς μέσα από τη μυθολογική παράδοση, την αρχαία γραμματεία και την αρχαιολογική τοπογραφία. Αφενός η έντονη παρουσία της στο μύθο και τη γραμματεία- ο Όμηρος, ο Απολλώνιος ο Ρόδιος, ο Καλλίμαχος αλλά και ο Στράβων είναι μερικοί από τους συγγραφείς στους οποίους υπάρχουν αναφορές της πόλης- το γεγονός, αφετέρου, ότι η συγκεκριμένη πόλη άφησε βαρυσήμαντη κληρονομιά το όνομά της, την καθιστά ένα σημαντικό και παραταύτα άγνωστο κεφάλαιο στην ιστορία της έρευνας. Σε αυτή την απόπειρα καταβύθισης στην ιστορία της αρχαίας Θεσσαλίας, η ιστορία της έρευνας καθώς και η διεξοδική παρουσίαση των προτάσεων για την τοπογραφική ταύτιση της θέσης της, διαχρονικά, θα έχουν σημαίνουσα θέση στην εισήγηση, παράλληλα πάντοτε με τις αναφορές στην αρχαία ελληνική γραμματεία.

ΤΟ ΑΣΚΛΗΠΕΙΟ ΤΗΣ ΛΕΒΗΝΑΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Κασωτάκη Κ.

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η απήχηση της λατρείας του Ασκληπιού, κυρίως κατά τον 5^ο αι. π. Χ. και έπειτα, στον ευρύτερο χώρο της αρχαίας Ελλάδας, δεν θα μπορούσε να μην επηρεάσει και το νησί της Κρήτης. Παραμένει άγνωστο από πού και πότε εισάγεται η λατρεία του θεού στο νησί. Εντούτοις, το πιο πρώιμο αρχαιολογικό κατάλοιπο με τη μορφή του θεού χρονολογείται τον 5^ο αι. π. Χ. και προέρχεται από την Γόρτυνα. Η λατρεία του Ασκληπιού στην ίδια περιοχή φαίνεται να ενισχύεται κατά τους ελληνιστικούς χρόνους, με την ίδρυση ασκληπιείου στη Λεβήνα. Η φήμη του συγκεκριμένου ασκληπιείου αυξάνεται σταδιακά και ιδιαίτερα κατά τη ρωμαϊκή περίοδο. Το γεγονός αυτό οφείλεται στη δημιουργία της επαρχίας της Κρήτης και Κυρηναϊκής, της οποίας πρωτεύουσα γίνεται η Γόρτυνα και λιμάνια της το Μάταλον και η Λεβήνα. Οι επιγραφές, που σώζονται από το άβατο του ναού, μαρτυρούν την επίσκεψη πιστών από την Κυρήνη για την ίαση τους στο συγκεκριμένο ασκληπιείο. Επιπλέον, το όνομα Ξενίων που αναγράφεται στην εξέδρα του σηκού του ναού, εντοπίζεται ξανά στη βάση αγαλμάτων του Καπιτωλίου της Κυρήνης. Έρευνα έχει πραγματοποιηθεί, ακόμη, σχετικά με τα στοιχεία των τοπικών ιαματικών νερών, που πιθανόν συνέβαλαν σημαντικά στις θεραπευτικές ιάσεις του θεού. Ωστόσο, πίσω από τα ευρήματα και τον αρχαιολογικό χώρο του ασκληπιείου της Λεβήνας, διαφωνίες και ερωτήματα συνεχίζουν να διατυπώνονται. Τα βασικότερα σχετίζονται με τον τόπο προέλευσης της λατρείας του Ασκληπιού, τη λειτουργία των χώρων του ναού και τα αγάλματα που βρέθηκαν κατά τις δύο ανασκαφικές φάσεις του F.Halbheer και έκτοτε αγνοούνται.

ΟΨΙΔΙΑΝΟΣ: ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Κοζομπόλης Π.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η ανακοίνωση πραγματεύεται τις υφιστάμενες τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό της χρονολόγησης του οψιδιανού και προβάλλει ορισμένα ερωτήματα, στα οποία θα μπορούσε να επικεντρωθεί η έρευνα. Ο οψιδιανός είναι ηφαιστειακής προέλευσης γυαλί, το οποίο αποτελεί προϊόν ταχείας ψύξεως της λάβας προτού επιτευχθεί η διαδικασία της κρυστάλλωσης. Η ιδιαίτερη ατομική δομή που χαρακτηρίζει τον οψιδιανό αποτελεί και τον λόγο που η χρήση του ήταν ευρέως διαδεδομένη από την Νεολιθική μέχρι την Εποχή του Χαλκού. Οι πηγές οψιδιανού, τις οποίες εκμεταλλεύονταν οι προϊστορικοί άνθρωποι περιορίζονται αυστηρά σε γεωλογικά πρόσφατες περιοχές, καθώς η διάρκεια ζωής του υλικού αυτού είναι μόλις μερικές χιλιάδες χρόνια. Έτσι, καθίστανται γνωστές οι πηγές που χρησιμοποιούνταν και κατ' επέκταση είναι δυνατή η κατανόηση σε μεγάλο βαθμό της διαμόρφωσης των δικτύων οψιδιανού. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στις τεχνικές προσδιορισμού της προέλευσης του διαθέσιμου υλικού, καθώς και στην απόλυτη χρονολόγησή του, τεχνικές που σχετίζονται κυρίως με τις νέες τεχνολογίες (NAA, XRF, SIMS-SS). Παράλληλα, η σύγκρισή εργαλείων από οψιδιανό με σύγχρονά τους εργαλεία κατασκευασμένα από άλλες πρώτες ύλες αποτελεί ένα ενδιαφέρον σημείο. Ωστόσο, πραιτέρω μελέτες, τόσο σε νέα ευρήματα όσο και στο υπάρχον υλικό καθίστανται αναγκαίες, προκειμένου να απαντηθούν ερωτήματα που εγείρονται. Η ανακοίνωση αυτή αποσκοπεί στην επισήμανση ορισμένων παραμέτρων της έρευνας του οψιδιανού, που θεωρείται πως αξίζει να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης μελλοντικά.

ΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΥΘΗΡΩΝ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΓΡΑΠΤΕΣ ΠΗΓΕΣ

Κομηνού Ε. Ε.

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τα Κύθηρα, νησί των Επτανήσων, βρίσκονται στην ένωση τριών θαλασσών, του Ιονίου, του Αιγαίου και του Κρητικού πελάγους και παράλληλα αποτελούν ιστορικά, σταυροδρόμι στους θαλάσσιους δρόμους της Μεσογείου. Η γεωγραφική θέση του νησιού σε συνδυασμό με τη στρατηγική σημασία του δεν πέρασε απαρατήρητη. Αρχαιολογικά δεδομένα αποδεικνύουν την κατοίκηση του νησιού από τους προϊστορικούς χρόνους, η οποία συνεχίστηκε και στους αιώνες που ακολούθησαν. Η παρουσίαση αυτή έχει ως στόχο να αναδείξει τη φυσιογνωμία του νησιού κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Ο προσδιορισμός αυτός θα γίνει με βάση γραπτές πηγές, αρχαιολογικά τεκμήρια καθώς επίσης και στοιχεία που αντλούνται από τη μελέτη των ναών και των τοιχογραφιών του νησιού που χρονολογούνται σε αυτούς τους αιώνες. Ειδικότερα, όσον αφορά τις γραπτές πηγές, θα χρησιμοποιηθούν τόσο τα κείμενα της εποχής, καθώς επίσης και οι αναφορές που έχουν γίνει από περιηγητές κατά τη διάρκεια των ταξιδιών τους στο νησί. Σχετικά με τα αρχαιολογικά δεδομένα θα πρέπει να σημειωθεί ότι πρόκειται για αποτελέσματα συστηματικών ανασκαφικών ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί, για το ιστορικό των οποίων θα γίνει εκτενής αναφορά στην εισήγηση. Επιπλέον, σημαντική πηγή πληροφοριών αποτελούν οι βυζαντινοί ναοί του νησιού και ειδικά οι τοιχογραφημένοι της υστεροβυζαντινής περιόδου. Τέλος, τα δεδομένα θα εξεταστούν με βάση τον άξονα του χρόνου με στόχο να καταστούν σαφείς οι μεταβολές στην ανθρώπινη δραστηριότητα, να αιτιολογηθούν και να αξιολογηθούν σε συνάρτηση με τη σημασία του νησιού στη διάρκεια των βυζαντινών αιώνων.

Λέξεις Κλειδιά: Κύθηρα, γραπτές πηγές, βυζαντινή περίοδος, ανασκαφικές έρευνες, ναοί, τοιχογραφίες, κεραμική

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΚΑΙ ΑΓΩΝΕΣ: Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΤΟΥΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Κουλιούρας Κ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη προσεγγίζει τους πανελλήνιους και τοπικούς αγώνες, που διεξάγονταν στην κλασική αρχαιότητα, υπό το πρίσμα της εμφάνισης των σταδίων και των αγώνων στα ιερά και τις πόλεις. Ακόμη, γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην αναβίωση των αρχαίων αγώνων, οι οποίοι έχουν ως σκοπό να ευαισθητοποιήσουν και να ενημερώσουν τον σύγχρονο άνθρωπο για τους αρχαίους αγώνες. Ως περιπτώσεις μελέτης θα αναλυθούν σταδία των Πανελληνίων ιερών (Νεμέα, Ολυμπία) και στάδια αγώνων εντός των πόλεων (Μεσσήνη). Ενώ η χωροθέτηση και η αρχιτεκτονική εξέλιξη των σταδίων ακολουθούσε ορισμένα πρότυπα, αργότερα εμφανίζονται ορισμένες καινοτομίες και παραλλαγές αυτών των εν λόγω προτύπων ανά περιοχές και ιστορικές περιόδους. Τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν αναβιώσει οι αγώνες, από τους οποίους μπορούν συμμετέχοντες και παρευρισκόμενοι να βιώσουν τις ηθικές αρχές των αρχαίων Ελλήνων αθλητών (ευγενής άμιλλα, ευ αγωνίζεσθαι κ.α), να αγωνιστούν με τα ίδια μέσα και να αποκτήσουν νέα οπτική σχετικά με ευαίσθητα ζητήματα, όπως της προστασίας των αρχαιοτήτων, της ανάδειξης και της διαχείρισης αυτών. Συμπερασματικά, οι αρχαίοι αγώνες διαδραμάτιζαν σημαντικό ρόλο στην αντίληψη της κοινής καταγωγής των αρχαίων Ελλήνων και στην διαμόρφωση του πνεύματός τους, κάτι το οποίο σήμερα θεωρείται σημαντικό κι ως εκ τούτου αντικατοπτρίζεται στις προσπάθειες αναβίωσης ορισμένων αρχαίων αγώνων.

Η ΑΝΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΣΤΟ ΙΕΡΟ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ ΣΥΜΒΟΛΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΗΓΕΤΙΚΩΝ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΩΝ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 6^{ου} αι. π. Χ.

Κρίκωνα Ε.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη εξετάζει τα προβλήματα χρονολόγησης του θησαυρού των Αθηναίων στο ιερό των Δελφών κατά την αρχαϊκή εποχή. Ελλείπει λεπτομερούς καταγραφής των ανασκαφικών δεδομένων από τη λεγόμενη *Μεγάλη Ανασκαφή* στους Δελφούς κατά την τελευταία δεκαετία του 19^{ου} αι. από τη γαλλική αρχαιολογική σχολή, η σύγχρονη έρευνα είναι διχασμένη ως προς τη χρονολογία κατασκευής και ανάθεσης του θησαυρού από την πόλη των Αθηνών στον Απόλλωνα. Με βάση την αναφορά του Πausανία (10.11.5), κατά τον οποίο οι Αθηναίοι ανέθεσαν το θησαυρό προς τιμήν της ένδοξης νίκης τους επί των Περσών στο Μαραθώνα, αλλά και βάσει της περίφημης επιγραφής: *ΑΘΕΝΑΙΟΙ Τ[Ο]Ι ΑΠΟΛΛΟΝ[Ι ΑΠΟ ΜΕΔ]ΟΝ ΑΚ[ΡΟΘ]ΙΝΙΑ ΤΕΣ ΜΑΡΑΘ[Ο]ΝΙ Μ[ΑΧΕΣ]* από την πρόσοψη του βάρθρου πάνω στο οποίο είχαν εναποτεθεί τα περσικά λάφυρα από τη μάχη, αρκετοί αρχαιολόγοι χρονολογούν ολόκληρο το ανάθημα μετά το 190 π.Χ. Από την άλλη, ο γλυπτός διάκοσμος του θησαυρού υποδηλώνει μια πρωιμότερη χρονολόγηση, πιθανότατα περί το 500, δηλαδή μετά τις πολιτειακές μεταρρυθμίσεις του Αλκμεωνίδα Κλεισθένη στην Αθήνα. Μελετώντας τη θεματολογία του γλυπτού διακόσμου, την επιγραφή, αλλά και τα ιστορικά συμφραζόμενα της περιόδου, η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στο να προσφέρει καίριες παρατηρήσεις ως προς τη χρονολογία ανάθεσης του θησαυρού, αλλά κυρίως ως προς την πολιτική σημασία του οικοδομήματος, το οποίο αντανακλά τόσο τη συλλογική ταυτότητα των Αθηναίων εντός των πλαισίων της πόλεώς τους, όσο και τον πολιτικό ρόλο που φιλοδοξεί πλέον να διαδραματίσει η πόλη των Αθηνών σε πανελλήνια κλίμακα, ανταγωνιζόμενη τη σπουδαιότερη, μέχρι τότε, στρατιωτική και πολιτική δύναμη στον ελλαδικό χώρο, τη Σπάρτη.

ΣΩΜΑ ΠΑΘΗΤΙΚΟ: ΕΙΚΟΝΑ, ΦΥΛΟ, ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Κύρκος Π.

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Η παρούσα εργασία, αποτελεί μια ελάχιστη προσπάθεια να ερμηνευτεί το παθητικό -ανδρικό και γυναικείο- σώμα στις ερωτικές σκηνές των αγγείων. Θα γίνει λόγος για το σώμα που δέχεται την ερωτική πράξη, ενώ θα παρουσιαστούν οι στάσεις των σωμάτων και οι διαφορές που ενέχουν -νοηματικά και εικονιστικά- για κάθε φύλο. Το σώμα και η στάση του αποτελεί, οπωσδήποτε, ένα σύμβολο· και αποτελεί ένα ιδιόμορφο σύμβολο, καθώς δεν είναι μια ακόμη απεικόνιση ιδιωτικών στιγμών, αλλά -ίσως παραδόξως- αποτελεί φορέα κοινωνικών πεποιθήσεων για την θέση ορισμένων τάξεων και των φύλων. Θα ήταν σημαντική η τακτοποίηση της συλλογιστικής σε δύο μεγάλες κατηγορίες απεικονίσεων ερωτικής συνεύρεσης: των ομοφυλοφιλικών και των ετεροφυλοφιλικών. Αναφορικά στην πρώτη, υπήρξαν μεν οι *κίναδοι*, αλλά ο θεσμός της παιδεραστίας είναι η κύρια πηγή. Η παιδεραστία αποτελούσε ένα ακόμη στάδιο προς την ενηλικίωση του νέου. Ο *παίς* -όρος με ιδιαίτερη, κατά τ' άλλα, σημασία- στην ηλικία μεταξύ δώδεκα και δεκαοκτώ ετών δεχόταν την πνευματική και τη σαρκική συντροφιά ενός ενήλικα άντρα, με απώτερο, όμως, σκοπό την εκμάθηση των κοινωνικών και ηθικών αξιών της πόλης και την υιοθέτηση των κατάλληλων εφοδίων για το μελλοντικό του ρόλο ως ικανός πολίτης με πλήρη δικαιώματα. Στις ετεροφυλοφιλικές σκηνές, από την άλλη, βλέπει κανείς κυρίως άντρες και πόρνες. Θα μπορούσαν εύκολα να γίνουν αντιληπτές οι στάσεις των σωμάτων τους· είναι πόρνες και στόχος τους είναι να προσφέρουν ηδονή και απόλαυση, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και οι ίδιες πρέπει να το απολαμβάνουν. Εδώ πρόκειται για στάσεις βεβιασμένες και άβολες, γεγονός, το οποίο δεν ισχύει για τους ερωμένους νεαρούς Αθηναίους, αλλά ισχύει σε κάποιον βαθμό για τους άνδρες-πόρνους. Οι απεικονίσεις των παθητικών σωμάτων προβάλλουν τη θέση του ατόμου. Ένας ερωμένος νέος, δυνάμει ελεύθερος πολίτης, δεν θα μπορούσε να δέχεται παθητικά και με απόλαυση -τουλάχιστον στην τέχνη- μια πράξη που δέχονται οι εταίρες και οι αρσενικοί πόρνοι. Και ακριβώς επειδή μια διείσδυση θα "έριχνε" τον νέο ερωμένο στη θέση της εταίρας, στην τέχνη της αγγειογραφίας κυρίως, επιλέγονταν άλλοι τρόποι σαρκικής επαφής. Ίσως, όμως, στην πραγματικότητα να ίσχυαν άλλα δεδομένα. Κανείς δεν μπορεί να ορκιστεί μια τόσο αθωότητα.

ΣΥΝΥΦΑΝΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Κωνσταντινίδη Κ.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ο Ian Hodder στο βιβλίο του «Συνύφανση» υποστηρίζει ότι τα πράγματα τίθενται σε λειτουργία μέσω του ανθρώπου και ο άνθρωπος ρυθμίζει την ζωή του με την αλληλεπίδρασή του με τα πράγματα. Με βάση αυτή την θεωρητική προσέγγιση θα γίνει μια προσπάθεια επανερμηνείας των ταφικών συνόλων της Μυκηναϊκής εποχής στον χώρο της Αρχαίας Αγοράς της Αθήνας. Ένας παράγοντας που επιδρά στους ανθρώπους είναι το περιβάλλον. Για παράδειγμα, οι Μυκηναϊκοί τάφοι λαξεύονται μέσα στο φυσικό βράχο γιατί είναι το πιο σταθερό υλικό που υπάρχει σε αφθονία στην περιοχή. Ο σχιστόλιθος δεν έχει μεγάλη αντοχή και οι οροφές των θαλαμοειδών τάφων συχνά κατέρρεαν. Έτσι, οι κάτοικοι αναγκάζονταν να γυρίσουν σε προγενέστερους τύπους τάφων. Η φυσική σκληρότητα του βράχου και η απότομη βόρεια πλαγιά της Ακρόπολης βοήθησαν στην δημιουργία λαξευτής σκάλας. Στο βιβλίο του ο Hodder μιλάει για επιδοχές. Αυτές είναι τα όρια και οι ικανότητες ενός υλικού. Τέτοιες επιδοχές έχουν και τα ανθρώπινα σώματα. Οι νεκροί θα φτάσουν στα όρια της υλικότητάς τους μόνο την στιγμή που θα παραμεριστούν, ως ένα σύνολο από οστά, για να τοποθετηθεί ο νέος ενταφιασμός. Επίσης, μερικά κεραμικά παραμερίζονται μαζί με τους νεκρούς στα οποία αφιερώθηκαν. Ακολουθούν τα όρια του ανθρώπινου σώματος, θανατώνονται. Άλλη μια έννοια που εισάγει ο Hodder είναι αυτή της βιογραφίας. Για παράδειγμα ένα κεραμικό αγγείο ξεκινάει ως χώμα και καταλήγει ως κτερίσμα σε έναν τάφο, έχει βιογραφία. Τέτοια στοιχεία μπορούν να εντοπιστούν σε όλα τα κτερίσματα. Τα μέλη της κοινωνίας φαίνεται να αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους άρρηκτα συνδεδεμένους με τα αντικείμενα. Τα αντικείμενα συνοδεύουν κάθε νεκρό, ξεχωριστά, από την στιγμή της τοποθέτησής του στον τάφο μέχρι την παραμέρισή του στη γωνία αυτού. Σε περίπτωση νέας ταφής, θα αφιερωθούν καινούργια κτερίσματα. Τέτοιου είδους συνυφάνσεις μπορούμε να εντοπίσουμε πολλές, «αφού η συνύφανση είναι μια ετερογενής μείξη ανθρώπων και πραγμάτων, δυνατοτήτων και περιορισμών, ιδεών και τεχνολογιών».

Λέξεις Κλειδιά: Συνύφανση, επιδοχές, βιογραφία, χρονικότητα, αντιθέσεις συνόλου και ατόμου.

ΤΑ ΜΥΘΙΚΑ ΟΝΤΑ ΣΤΗ ΚΡΗΤΟΜΥΚΗΝΑΙΚΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Κωστάκη Κ., Πατούνη Π.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η μελέτη της εικονογραφίας της Κρητομυκηναϊκής Τέχνης είναι ιδιαιτέρως σημαντική καθώς βοηθά στην κατανόηση των δύο πολιτισμών που αναπτύχθηκαν στον αιγιακό χώρο, στην Κρήτη και στον κυρίως ελλαδικό κορμό, κατά την Εποχή του Χαλκού, ειδικά αν συνυπολογιστεί η αποσπασματικότητα των γραπτών πηγών που αφορούν αυτή την περίοδο. Στόχος του πονήματος είναι η ανάδειξη του συμβολικού χαρακτήρα τριών μειζογενών όντων που επαναλαμβάνονται σε πολλές παραστάσεις και αποτελούν δάνεια από την περιοχή της Ανατολίας και την Αίγυπτο. Τα όντα αυτά είναι η Σφίγγα, ο Γρύπας και ο Κρητομυκηναϊκός Δαίμονας και απεικονίζονται σε τοιχογραφίες αλλά και σε έργα μικροτεχνίας. Επιπροσθέτως, θα γίνει προσπάθεια να αναδειχθούν και οι σχέσεις και οι επαφές μεταξύ των πολιτισμών που οδήγησαν στις παραπάνω αλληλεπιδράσεις και στην υιοθέτηση των παραπάνω συμβόλων. Πρώτο ον που θα μελετήσουμε είναι η σφίγγα, ένα μυθικό τέρας το οποίο έχει σώμα λιονταριού και κεφάλι ανθρώπου, γυναικείο ή αντρικό. Εμφανίζεται στην 3η χιλιετία στην Αίγυπτο και στη Μεσοποταμία αλλά πραγματική πατρίδα θεωρείται η Αίγυπτος. Τον εικονογραφικό τύπο της σφίγγας γνώρισαν και οι Μινωίτες στα τέλη της ΜΜ ΙΙΙ. Από εκεί διαδόθηκε σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και ιδιαίτερα στην ΥΕ ΙΙΙ. Ο γρύπας έχει μορφή συγγενική με τη σφίγγα. Έχει σώμα λιονταριού, κεφάλι αρπακτικού και είτε απεικονίζεται με φτερά είτε όχι. Εμφανίζεται στη Μεσοποταμία και στην Αίγυπτο την ίδια περίπου περίοδο με τη σφίγγα δηλαδή στις αρχές της 3ης χιλιετίας. Τέλος, ο δαίμων έχει ως πρότυπό του την Αιγυπτιακή θεά Taweret. Η αιγυπτιακή θεά έχει τη μορφή ιπποπόταμου με χέρια και πόδια λιονταριού και ουρά κροκοδείλου. Επίσης έχει φουσκωμένη κοιλιά και ένδειξη στήθους. Δύσκολα μπορεί να αμφισβητηθεί ο συμβολικός χαρακτήρας των μυθικών αυτών όντων ο οποίος είναι μάλλον θρησκευτικός και όχι κοσμικός. Η σφίγγα αρχικά έχει ταυτιστεί με φύλακα τάφων και ιερών καθώς και του ιερού δένδρου. Πολύ συχνές είναι οι απεικονίσεις γρυπών, στις οποίες εμφανίζονται είτε ως φύλακες του ιερού δένδρου είτε ως κουβαλητές κάποιου καλαθιού είτε ως νεκροί στα χέρια κάποιου ανθρώπου. Οι λειτουργίες του δαίμονα είναι δύο: να κρατούν αγγείο και να κυνηγούν ζώα. Και οι δύο αυτές λειτουργίες είναι συνδεδεμένες με διάφορα τελετουργικά.

Λέξεις Κλειδιά: Σφίγγα, Δαίμων, Γρύπας, σύμβολα

ΓΕΩΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΧΑΪΑΣ: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΒΙΟΤΟΠΟΥ ΣΤΡΟΦΥΛΙΑ- ΚΟΤΥΧΙ

Λαγού Μ. Α.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Στα πλαίσια του μαθήματος «Ενάλια Αρχαιολογία II: Η Μακρά Διάρκεια της Μεσογείου» ανέλαβα τη συγκεκριμένη εργασία με στόχο την αποκάλυψη της δημιουργίας και της εξέλιξης του βιότοπου «Στροφυλιά- Κοτύχι». Ο βιότοπος αυτός βρίσκεται στο δυτικό τμήμα της Αχαΐας ενώ φτάνει μέχρι το μέσο της Ηλείας και αποτελεί το στολίδι της Πελοποννήσου. Απαρτίζεται από τρεις λιμνοθάλασσες, του Πάπα στο βορρά, του Προκόπου πιο χαμηλά και του Κοτυχίου στο νότιο σημείο και το έλος της Λάμιας. Τμήμα του είναι και το δάσος της Στροφυλιάς αλλά και οι ασβεστολιθικοί λόφοι των Μαύρων Βουνών. Ξεκινώντας λοιπόν από τους πρωιμότερους γεωλογικούς αιώνες, γίνεται αναφορά στο πως οι κινήσεις των λιθοσφαιρικών πλακών επηρέασαν την δημιουργία της περιοχής μελέτης και η σχέση της με το ορογενετικό σύστημα των Άλπεων, του οποίου αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα με τα κατάλοιπά να είναι εμφανέστατα μέχρι τις μέρες μας. Έπειτα εξετάζονται οι συνθήκες δημιουργίας του δάσους και των λιμνοθαλασσών σε χρονικό πλαίσιο 8000 χρόνων πριν από σήμερα μέχρι το παρόν και ποιοι ήταν οι ειδικότεροι παράγοντες που οδήγησαν στη γένεση και το σύγχρονο σχηματισμό των λιμνοθαλασσών και του μεγαλύτερου κωνοφόρου δάσους της Πελοποννήσου κατά μήκος της αχαϊκής- ηλειακής ακτογραμμής. Ενδιάμεσα τονίζεται το σημείο προϊστορικής κατοίκησης «Τείχος Δυμαίων» και η σημασία του καθ' όλη τη μακρά διάρκεια ζωής του, όπως προκύπτει από τη θέση του και τα αρχαιολογικά κατάλοιπα. Έτσι αποκτούμε μια συνολική εικόνα της περιοχής από το πρώτο στάδιο εκατομμύρια χρόνια πριν μέχρι σήμερα και υπογραμμίζεται η άμεση σύνδεση των επιστημονικών κλάδων γεωλογίας και αρχαιολογίας.

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΤΩΝ ΣΩΖΟΜΕΝΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΑΓΙΟ ΟΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 12^ο ΑΙΩΝΑ

Λαζαρίδου Δ.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Ο 12^{ος} αιώνας αποτελεί σημαντική χρονική περίοδο για την καλλιτεχνική ιστορία της Θεσσαλονίκης, αφού ξεκινάει με την άλωση της από τους Νορμανδούς, το 1185 και θα κορυφωθεί προς τα τέλη του αιώνα. Στόχος της ανακοίνωσης είναι να παρουσιαστούν με κάθε λεπτομέρεια οι τοιχογραφίες που βρέθηκαν στη Θεσσαλονίκη και στο Άγιο Όρος και αντικατοπτρίζουν τα χαρακτηριστικά του 12^{ου} αιώνα. Για το λόγο αυτό, θα παρουσιαστούν στην εισήγηση μου δείγματα της καλλιτεχνικής αυτής δραστηριότητας στη συμπρωτεύουσα, και συγκεκριμένα, οι τοιχογραφίες κυρίως στη Νότια καμάρα του καθολικού της Μονής Λατόμου στην Άνω Πόλη (Ναός Οσίου Δαβίδ), αυτές του ναού της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος στο Χορτιάτη Θεσσαλονίκης, αλλά και η αποτοιχισμένη τοιχογραφία στην οποία απεικονίζεται η Παναγία με τους αγιοποιημένους διάκονους, η οποία προέρχεται από ένα παρεκκλήσι κοντά στον Πύργο του Τριγωνίου και φυλάσσεται στο Βυζαντινό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Την ίδια περίοδο, υπάρχουν τοιχογραφίες από το Άγιο Όρος εξίσου σημαντικές, οι οποίες τεχνοτροπικά συνδέονται με εκείνες της Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για τις αποτοιχισμένες τοιχογραφίες από το καθολικό και το εικονοφυλάκιο στη Μονή Βατοπεδίου που εικονίζουν κεφαλές των Αποστόλων Πέτρου και Παύλου και του Αποστόλου Μάρκου αντίστοιχα και των τοιχογραφιών που βρέθηκαν στο κελλί του Ραβδούχου, εξάρτημα της Μονής Παντοκράτορος, που απεικονίζονται και πάλι οι Απόστολοι Πέτρος και Παύλος ολόσωμοι. Αξίζει να σημειωθεί, ότι οι καλλιτέχνες, τόσο στη Θεσσαλονίκη, όσο και στο Άγιο Όρος προέρχονται άλλοτε από την συμπρωτεύουσα και άλλοτε από την Κωνσταντινούπολη και αυτό γίνεται αντιληπτό από τα κοινά στοιχεία στην απόδοση των μορφών. Τέλος, θα καταλήξω σε συμπεράσματα όσον αφορά την τεχνική απόδοση των τοιχογραφιών που μας σώζονται από τη Θεσσαλονίκη και το Άγιο Όρος, συγκρίνοντας τα έργα αυτά με άλλα μνημεία εντός και εκτός Ελλάδας.

Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 13^ο ΑΙ. Π.Χ.

Μάλλιου Σ.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην Αίγυπτο κατά τον 13^ο αιώνα. Η παρουσίαση θα επικεντρωθεί στη νέα πρωτεύουσα που ίδρυσε ο Ραμσής ΙΙ. Η μελέτη θα επικεντρωθεί στις γραπτές αλλά και τις αρχαιολογικές πηγές. Θα εξετάσουμε αρχικά τους λόγους που οδήγησαν στην ίδρυσή της στο συγκεκριμένο σημείο. Στη συνέχεια, θα εξετάσουμε αν όντως εκτεινόταν σε μία τεράστια έκταση 10.000 στρεμμάτων. Η ίδρυση της πόλης είχε ως αποτέλεσμα να προκύψει ένα κύμα αστυφιλίας, που με τη σειρά της δημιούργησε την ανάγκη αύξησης της γεωργικής παραγωγής και άρα μείωσης της έκτασης που είχαν στη διάθεσή τους οι κτηνοτρόφοι. Όλα αυτά, προφανώς, είχαν αντίκτυπο στην οικονομική ζωή στο Δέλτα του Νείλου.

«ΥΓΡΑ ΚΕΛΕΥΘΑ»:**Όψεις της Ναυτικής Τέχνης στον Όμηρο.**

Μαλλίρη Α.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στο εγχείρημα της «χαρτογράφησης» μιάς ιδιαίζουσας Ναυτικής πτυχής των Ομηρικών Επών. Στο πλαίσιο μιας διεπιστημονικής προσέγγισης της υπό μελέτη ναυτικής κληρονομιάς εκπονείται συστηματική αποδελτίωση των σχετικών δεδομένων των πρωτογενών πηγών. Από την ανάλυση των συναφών στοιχείων προκύπτει μια Ομηρική Βάση Δεδομένων για ναυτικές Ομηρικές ρότες, παραδόσεις και πρακτικές. Υπό το πρίσμα αυτό εντοπίζονται σταθεροί και μεταβλητοί τρόποι περιγραφής, όχι μόνο ναυπηγικών τεχνικών (ταχύτητα, εξαρτήματα, τύποι πλοίων) αλλά και των εγκιβωτισμένων σε αυτούς με λανθάνοντα τρόπο λιμένων. Οι λιμένες δεν περιγράφονται αυτοτελώς και με ενάργεια, σε αντίθεση με τους τύπους των πλόων και τις σκηνές ναυαγίων. Οι διακρίσεις αυτές συσχετίζονται περαιτέρω με την εικονογραφία προϊστορικών και πρώιμων γεωμετρικών αρχαιολογικών μαρτυριών. Από τη συζήτηση αναδύονται ειδικότερα χαρακτηριστικά ελλιμενισμού και αγκυροβολίων, καθώς και κανόνων πλεύσης και κατάπλου. Θίγονται ζητήματα ναυτικής ιεραρχίας, καθώς και Ομηρικής πλοιοκτησίας. Το ερώτημα που θέτει η παρούσα εργασία είναι το κατά πόσο ο Όμηρος δύναται να θεωρηθεί ότι εξιστορεί ιστορικά γεγονότα. Εξετάζονται όψεις μεταξύ φύσης και αλληγορίας. Οι ναυτικές σημάνσεις αποτελούν ειδική συνάρτηση αυτής της διττής σχέσης κυρίως στο Έπος της Οδύσσειας.

Λέξεις Κλειδιά: Τυπολογία Πλόων, Ομηρικοί Λιμένες, Ομηρική Πλοιοκτησία, Σκηνές Ναυαγίων, Παράκτια Γεωγραφία.

Η ΣΥΛΛΟΓΗ ΤΩΝ ΨΗΦΙΔΩΤΩΝ ΤΗΣ Σ.Α.Ε.Π.Σ. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ: ΙΣΤΟΡΙΑ, ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ, ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ

Μελιτσιώτης Ν., Μανδέλλος Κ., Κυριακού Δ., Κικίδης Α.Δ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η εργασία αυτή αφορά τα ψηφιδωτά της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών (Σ.Α.Ε.Π.Σ.) του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην Καλαμάτα. Πρόκειται για νεότερα έργα τέχνης, η πλειοψηφία των οποίων είναι εμπνευσμένα από υφιστάμενα έργα τέχνης, από τους προϊστορικούς χρόνους έως σήμερα. Τα 27 ψηφιδωτά μαζί με την ψηφιδωτή πλάκα του δωρητή κοσμούσαν μέχρι πρότινος τον αύλειο χώρο της Σ.Α.Ε.Π.Σ., έχοντας ρόλο κυρίως διακοσμητικό. Με την παρούσα εργασία επιχειρείται η παρουσίαση της ιστορίας και τεχνολογίας κατασκευής των έργων, η εύρεση των έργων από τα οποία εμπνεύστηκε ο καλλιτέχνης, η μελέτη της εικονογραφίας και του συμβολισμού τους, καθώς επίσης και η πρόταση ενός τρόπου έκθεσης που θα επιτελεί όχι μόνο διακοσμητικό αλλά και διδακτικό - εκπαιδευτικό σκοπό. Αρχικώς παρουσιάζεται η μεθοδολογία κατασκευής των ψηφιδωτών και τα υλικά τα οποία χρησιμοποιήθηκαν. Τα περισσότερα έργα έχουν ως υπόστρωμα βιομηχανικές πλάκες από σύγχρονα οικοδομικά υλικά διαφορετικών συστάσεων, ενώ κάποια είναι εξ ολοκλήρου κατασκευασμένα από τον καλλιτέχνη χρησιμοποιώντας παραδοσιακές μεθόδους και υλικά. Τα θέματα αποδίδονται με μεγάλη χρωματική ποικιλία βοτσάλων από την ευρύτερη περιοχή της Μεσσηνίας, ενώ έχουν χρησιμοποιηθεί και σύγχρονα σύνθετα υλικά. Στη συνέχεια γίνεται παρουσίαση της θεματολογίας των ψηφιδωτών, τα οποία κατηγοριοποιούνται σε αντίγραφα, μοτίβα, σύμβολα, φυσιοκρατικά τοπία και σκηνές της καθημερινότητας. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν αντίγραφα αρχαίων τοιχογραφιών, αρχαίων ψηφιδωτών και πινάκων ζωγραφικής. Στην δεύτερη, μυθολογικά, αρχαιοελληνικά, βυζαντινά, γεωμετρικά και νεοελληνικά μοτίβα. Στα σύμβολα συγκαταλέγονται συμβολισμοί-ανησυχίες-κριτική του σύγχρονου τρόπου ζωής. Όπου είναι δυνατόν, επιχειρείται ανάλυση της εικονογραφίας και αντιστοίχιση με τις πρωτότυπες πηγές έμπνευσης. Τέλος επιχειρείται πρόταση έκθεσης και ανάδειξης των ψηφιδωτών ως έργων τέχνης, αλλά και ως διδακτικό υλικό για τις μικρότερες βαθμίδες εκπαίδευσης, καθώς και για τους ίδιους τους φοιτητές της Σ.Α.Ε.Π.Σ., μέσω προγραμμάτων επίσκεψης σχολείων και ξενάγησης από τους προπτυχιακούς φοιτητές. Συμπερασματικά, η εργασία επιχειρεί να αποδείξει ότι και η πιο φαινομενικά ασήμαντη συλλογή μπορεί να αποδειχθεί μεγάλης αξίας, εάν προσεγγιστεί με μία πιο ολιστική, πολυκριτηριακή και διαθεματική ματιά, κερδίζοντας το ενδιαφέρον φοιτητών και επισκεπτών.

Λέξεις Κλειδιά: συμβολισμός, συλλογή, έκθεση, ανάδειξη, ψηφιδωτά

Ο ΜΥΘΟΣ ΤΟΥ ΑΚΤΑΙΩΝΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΑΙ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ: ΘΥΤΗΣ Ή ΘΥΜΑ;

Μιχαλοπούλου Α.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Αφετηρία της παρούσας εργασίας αποτελεί το ζήτημα των μεταμορφώσεων στην εικονογραφία της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου. Πρόκειται για ένα συχνό εικονογραφικό μοτίβο με το οποίο οι καλλιτέχνες επέλεξαν να απεικονίσουν θνητούς, θεούς και ήρωες δίνοντάς τους μια άλλη μορφή, βασισμένοι στις μυθολογικές παραδόσεις της εποχής. Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στο μύθο του Ακταίωνα, συντρόφου και συγκυνηγού της Άρτεμης, ο οποίος, μεταμορφωμένος σε ελάφι από την θεά, βρήκε τραγικό θάνατο από τα ίδια του τα σκυλιά. Τα λαγωνικά του τον καταβρόχθισαν, νομίζοντας ότι αντίκριζαν κάποιο θήραμα, και παρά τις παρακλήσεις του, εκείνα δεν επέδειξαν κανένα έλεος. Στόχος μας ήταν να συγκεντρώσουμε τις διατυπωμένες ανά τους αιώνες παραλλαγές του μύθου, που προκάλεσαν την οργή της θεάς οδηγώντας στο φρικτό τέλος του κυνηγού. Το παραπάνω εγχείρημα επιτυγχάνεται παραθέτοντας και εξετάζοντας τις φιλολογικές πηγές των αρχαίων συγγραφέων, ώστε να διαφανεί ο αριθμός τους, τα συστατικά στοιχεία τους και οι μεταξύ τους ειδοποιοί διαφορές. Πρωταρχικό μέλημά μας απετέλεσε η προσπάθεια να συγκεντρωθεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερος αριθμός των διασωθέντων απεικονίσεων του ήρωα στην τέχνη της αρχαϊκής και κλασικής περιόδου. Με τον τρόπο αυτό σχηματίζουμε μια συνολική εικόνα του μύθου τόσο ως προς τις αρχαίες πηγές όσο και ως προς τις αναπαραστάσεις του στα αγγεία εξετάζοντας το δύσκολο έργο της απόδοσης μιας αλλαγής στη μορφή. Έγινε προσπάθεια να εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι αγγειογράφοι έχουν αποδώσει τον μύθο, το σχήμα των αγγείων που έχει επιλεγεί, την περιοχή από την οποία αυτά προέρχονται, το χρονολογικό εύρος εμφάνισής τους, τις παραλλαγές των χαρακτηριστικών του μεταμορφωμένου ήρωα, καθώς και τα πρόσωπα που συντροφεύουν τον Ακταίωνα στις σωζόμενες παραστάσεις. Η μελέτη ολοκληρώνεται με την εξέταση του μύθου από την μία σύγχρονη οπτική γωνία, ερμηνεία και απόδοση.

Λέξεις Κλειδιά: μυθολογία, εικονογραφία, Ακταίων, μεταμόρφωση

ΝΑΥΑΓΙΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

Μιχαλοπούλου Μ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η εργασία που θα ήθελα να παρουσιάσω στο 5ο Πανελλήνιο Συνέδριο Φοιτητών Αρχαιολογίας, εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μαθήματος «Ενάλια Αρχαιολογία II: Η μακρά διάρκεια της Μεσογείου». Η θεματική ενότητα της εργασίας που επέλεξα να ασχοληθώ είναι "Ναυάγια κατά τους βυζαντινούς χρόνους στην περιοχή του Αιγαίου". Το θέμα που επέλεξα, μου είναι ιδιαίτερα αγαπητό γιατί εστιάζει σε αρχαιολογικά ευρήματα που δεν είναι ευρέως γνωστά, αλλά είναι ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και εξίσου σημαντικά. Η Ενάλια αρχαιολογία έχει καταφέρει να κυριαρχήσει στους κρυμμένους πολιτισμούς που ζουν κάτω από τη επιφάνεια της θάλασσας, να εμβαθύνει σε πολιτισμικά κατάλοιπα και στοιχεία λαών εκείνης της εποχής καθώς και να διαφωτίσει σημαντικά στοιχεία για τα μεταφορικά μέσα, δηλαδή τα πλοία και τη δομή τους, τις μετακινήσεις τους καθώς και τις εμπορικές συναλλαγές που αναπτύσσονταν εκείνη την περίοδο δια μέσου θαλάσσιων δρόμων. Η ύπαρξη ναυαγίων μας βοηθά να διαμορφώσουμε μία αρκετά κατατοπιστική εικόνα για τα υλικά κατασκευής των πλοίων -ως επί το πλείστον ήταν ξύλινα, με συνδέσμους από σίδηρο-, για τα τέχνηρα-αντικείμενα που εμπεριέχονταν στο εσωτερικό, για το φορτίο που μετέφεραν και για τον υποχρεωτικό εξοπλισμό του πλεούμενου -άγκυρες-. Τα ναυάγια που θα ξετυλίξουμε στο πλαίσιο της εργασίας ανέρχονται σε τρία και είναι κατανεμημένα έτσι που καταλαμβάνουν σχεδόν όλη την περίοδο των Βυζαντινών Χρόνων. Τα ναυάγια που θα αναφερθούμε βρίσκονται και τα τρία στο Αιγαίο Πέλαγος και εντοπίστηκαν κοντά στις ακτές της Τουρκίας. Συγκεκριμένα θα μιλήσουμε για το ναυάγιο Yassi Ada 7^{ος} αιώνας, Bozburun 9^{ος} αιώνας και Serce Limani 11^{ος} αιώνας. Και τα τρία ναυάγια εντοπίστηκαν τυχαία από δύτες τουρκικής καταγωγής, οι οποίοι αναφέρθηκαν σε αυτά τα ευρήματα δίνοντας έτσι το έναυσμα σε αρμόδιους να ερευνήσουν την περιοχή και να οργανώσουν μία ανασκαφική ομάδα για την ανάδειξη των αρχαιολογικών καταλοίπων. Το φορτίο των πλοίων αποτελούνταν από πολυάριθμες ποσότητες αμφορέων -κατά προσέγγιση 900 έως και 1500 αμφορείς-, οι οποίοι χρησιμοποιούνταν για τη φύλαξη και την μεταφορά κρασιού και καρπών σταφυλιού. Σκοπός της εργασίας είναι να εξεταστούν κοινά στοιχεία των τριών ναυαγίων καθώς και διαφορές που πιθανόν να εντοπιστούν λόγω των διαφορετικών χρονολογικών περιόδων.

Λέξεις Κλειδιά: Ενάλια αρχαιολογία, Ναυάγια, Βυζαντινή περίοδος, Δομή πλοίων, Φορτίο

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Μπότσης Κ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα έρευνα εστιάζει στην κατανόηση της ναυπηγικής τέχνης της κλασικής αρχαιότητας, η οποία αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα για την ελληνική θαλασσοκρατία στη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου και ειδικά στον Αιγαιακό χώρο. Οι τεχνολογικές καινοτομίες της αρχαίας ελληνικής ναυπηγικής, όχι μόνο ισχυροποίησαν τη θέση του ελληνισμού πολιτικά, οικονομικά και στρατιωτικά στη Μεσόγειο αλλά και τον εξακτίωσαν πολιτισμικά με τη δημιουργία αποικιών. Ωστόσο, για τη ναυπηγική των αρχαίων ελλήνων και γενικότερα για τη ναυτική τους τέχνη υπάρχουν ελάχιστα αρχαιολογικά τεκμήρια. Για την κατανόηση των παραπάνω πτυχών, οι ειδικοί στρέφονται στην πειραματική αρχαιολογία για να βρουν απαντήσεις. Η πειραματική αρχαιολογία μέσα από την μελέτη των αρχαιολογικών δεδομένων (ναύαγια, νομισματική, κεραμική, γλυπτική, νεώσοικους, λιμένες κ.α.) και της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γραμματείας προσπαθεί να ανασυστήσει τις τελευταίες δεκαετίες την αρχαία ελληνική ναυπηγική κι ως εκ τούτου να δια φωτίσει ανεξερεύνητες πτυχές του ελληνικού πολιτισμού. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα εφαρμογής της πειραματικής αρχαιολογίας για την αρχαία ναυπηγική αποτελεί η περίπτωση «Ολυμπιάς», μιας τριήρους που προέκυψε από την έρευνα των Morrison, Coates και Rankon, για την οποία γίνεται ιδιαίτερη μνεία στην παρούσα μελέτη. Επιπροσθέτως, για την όσο δυνατόν καλύτερη κατανόηση της αρχαιοελληνικής ναυπηγικής παρατίθενται αποτελέσματα ερευνών που αφορούν στη συγκεκριμένη θεματική και σε άλλα επικουρικά στοιχεία. Συμπερασματικά, η πειραματική αρχαιολογία συνδράμει κατ' αποφασιστικό τρόπο στην κατανόηση της αρχαιότητας και έχει προσφέρει τα μέγιστα στην έρευνα της αρχαίας ελληνικής ναυπηγικής και την ανασύσταση της εικόνας των αρχαίων ελληνικών πλοίων. Η παρούσα εργασία πραγματεύεται κυρίως τεχνικά ζητήματα που αφορούν σε θέματα δομής, συνδεσμολογίας και ιστιοφορίας των αρχαίων ελληνικών πλοίων.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΣΤΑ ΠΛΟΙΑ

Μπούγια Χ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα εργασία εστιάζεται στη μελέτη χρήσης των μουσικών οργάνων πάνω στα πλοία. Αναφέρεται στα κυριότερα είδη που εντοπίστηκαν κατά την περίοδο της προϊστορίας καθώς και τον βασικό διαχωρισμό τους, ακολουθώντας ένα σύντομο ιστορικό διάγραμμα με βάση μαρτυρίες που διαθέτουμε από τον Μινωικό και Μυκηναϊκό πολιτισμό με γλυπτά αγάλματα και ειδώλια. Μελετήθηκαν τοιχογραφίες, αμφορείς, θεωρητικά κείμενα αρχαίων συγγραφέων όπως είναι τα Ομηρικά έπη, καθώς επίσης μουσικά κομμάτια (τραγούδια) καταγεγραμμένα σε αρχαία ελληνική μουσική ή ανάγλυφα. Εντοπίστηκαν και κατεγράφησαν ευρήματα (μουσικά όργανα) σε παράκτιες περιοχές, λιμναίους οικισμούς και ναυάγια κατά την περίοδο της προϊστορίας. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξουμε και να επισημάνουμε το ρόλο της μουσικής και ιδιαίτερα τον σκοπό των μουσικών οργάνων πάνω στα πλοία και τη σημαντική θέση που κατείχαν οι μουσικοί, ώστε να δίνουν συγκεκριμένο ρυθμό στους κωπηλάτες ανάλογα με την κατάσταση και τέλος στην προσπάθεια απόδοσης ενός υποθετικού ρυθμού από τον πλου της θρυλικής τριήρους Ολυμπίας, με κωπηλάτες πολίτες. Με βάση της Βιβλιογραφικής ανασκόπησης που έγινε και επεξεργασία αυτών, βρέθηκαν αξιόλογα Αρχαιολογικά ευρήματα στον Λιμναίο Οικισμό του Δισπηλιού, Καστοριάς (5.000-5.000 π.Χ). Τα ευρήματα αυτά αποτέλεσαν σημαντική πηγή πληροφοριών και μελέτης καθώς και τα ευρήματα του Ναυαγίου των Αντικύθρων (3^{ος}-2^{ος} π.Χ) και τέλος η τοιχογραφία της σαρκοφάγου της Αγίας Τριάδας (1.200, π.Χ Υστερομινωική ΙΙΙ). Τα ευρήματα και οι ως άνω πηγές ερευνήθηκαν και αναλύθηκαν με σκοπό την ανάδειξη του σημαντικού ρόλου της μουσικής στην ψυχολογία των κωπηλατών. Συμπερασματικά από την ως άνω μελέτη προέκυψαν ουσιαστικά αρχαιολογικά ευρήματα ιδιαίτερης ιστορικής αξίας που οφείλουμε να μελετήσουμε με ιδιαίτερη προσοχή και σεβασμό καθώς το έργο των μουσικών ήταν αναπόσπαστα συνδεδεμένο με την ψυχολογία την ενθάρρυνση του ηθικού των κωπηλατών καθώς και ο βασικός παράγοντας που ήταν διατήρηση του ρυθμού κωπηλασίας.

Λέξεις Κλειδιά: μουσικά όργανα, πλοία , χρονολογία , τοποθεσία

ΥΦΑΝΤΙΚΑ ΒΑΡΗ ΜΙΝΩΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΚΜΙΝΩΙΣΜΟΥ

Ξενάκη Α.Μ.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στο φαινόμενο του Εκμινωισμού ιδωμένο υπό το πρίσμα της υφαντικής τέχνης. Τα υφαντικά βάρη μινωικού τύπου είναι τα πρώτα που εμφανίζονται στις περισσότερες θέσεις του νοτίου Αιγαίου και αντιπροσωπεύουν την υιοθέτηση ενός νέου τύπου αργαλειού, του κάθετου αργαλειού με βάρη. Σκοπός εκπόνησης της συγκεκριμένης εργασίας αποτελεί η απάντηση στο ερώτημα εάν υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των θέσεων που αναλύονται ως προς την υιοθέτηση του κάθετου αργαλειού με βάρη καθώς και στο εάν η εύρεση μινωικών υφαντικών βαρών συνιστά απόδειξη πληθυσμιακών μετακινήσεων. Σε πρώτο επίπεδο, αναλύονται τα δεδομένα από επιλεγμένες θέσεις στις οποίες έχουν βρεθεί αγνύθες μινωικού τύπου (Αγία Ειρήνη, Ακρωτήρι, Ιαλυσός, Μίλητος, Φυλακωπή). Η επιλογή των συγκεκριμένων θέσεων βασίζεται στο ότι στην πλειονότητα των θέσεων οι αγνύθες έχουν βρεθεί σε μεγάλες ποσότητες και δεν είναι μεμονωμένα παραδείγματα. Επίσης, είναι δυνατή η εξέταση του φαινομένου σε ένα μεγαλύτερο γεωγραφικό πλαίσιο. Σε δεύτερο επίπεδο προσεγγίζονται ζητήματα που αφορούν την διάδοση του κάθετου αργαλειού με βάρη (άνιση διάδοση, λόγοι υιοθέτησης, μηχανισμοί διάδοσης της υφαντικής τεχνολογίας, μετακινήσεις τεχνιτών και γυναικών). Όσον αφορά στα συμπεράσματα, μέσα από τη μελέτη κατέστη εμφανές ότι υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς την υιοθέτηση του κάθετου αργαλειού με βάρη. Οι διαφορές δεν είναι μόνο αριθμητικές, αλλά και ποιοτικές και χρησιμεύουν στην διάκριση ιδιαιτεροτήτων ως προς την οργάνωση της παραγωγής. Όσον αφορά στο δεύτερο ερώτημα, δηλαδή στο εάν υπήρξαν μετακινήσεις πληθυσμών, φαίνεται ότι η υιοθέτηση της τεχνολογίας του κάθετου αργαλειού με βάρη θα απαιτούσε μια παρατεταμένη περίοδο αλληλεπίδρασης μεταξύ αρχαίων και εξειδικευμένων τεχνιτών. Η παρουσία αγνύθων από μη τοπικό πηλό σε κάποιες θέσεις υποστηρίζει την ιδέα ύπαρξης ενός βαθμού κινητικότητας στο Αιγαίο της Εποχής του Χαλκού. Πρέπει να υπήρξαν μετακινήσεις συγκεκριμένων ατόμων από την Κρήτη στα νησιά και αντίστροφα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ήταν οργανωμένες και υποκινούμενες από κρητικά κέντρα. Όσον αφορά στις θεωρίες που έχουν διατυπωθεί για το φαινόμενο του Εκμινωισμού, η ερμηνεία μπορεί να προσανατολιστεί σε δύο διαφορετικές κατευθύνσεις, ανάλογα με το αν βασίζεται στα υφαντικά βάρη ως καθημερινά αντικείμενα, ή στα προϊόντα του αργαλειού που μπορεί να είναι αντικείμενα πολυτελείας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΕΩΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ: ΚΑΛΑΜΙΤΣΗΣ – ΤΟΥΡΛΕΣ. ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΜΑΚΡΑΙΩΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Ξυπόλυτος Ε.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Το μεταβαλλόμενο φυσικό περιβάλλον της περιοχής, η δυναμική σχέση και αλληλεπίδραση τριών παραγόντων, του νερού της γης και του ανθρώπου, τα πρωτογενή δεδομένα και η συμβολική τους διάσταση είναι τα βασικά αντικείμενα μελέτης της εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, στην παρούσα έρευνα, γίνεται προσπάθεια αποτύπωσης της μακραίωνης γεωλογικής ιστορίας της περιοχής που εκτείνεται μεταξύ του ποταμού Καλαμίτση και του διπλανού λόφου Τούρλες βορειοανατολικά της πόλης της Καλαμάτας. Η έρευνα μέσα από τον διεπιστημονικό τομέα της Γεωαρχαιολογίας, προσπάθησε να συνδέσει γεωλογικά στοιχεία που σχετίζονται με το νερό σε σχέση με αρχαιολογικά στοιχεία που μαρτυρούν την ανθρώπινη δραστηριότητα στην περιοχή ανά τους αιώνες. Από τα δεδομένα της έρευνας, φαίνεται η άμεση σχέση του ανθρώπου με το στοιχείο του νερού, καθώς και η δυναμική σχέση δύο διαφορετικών στοιχείων, του νερού και της γης. Μέσα από γεωλογικά και αρχαιολογικά τεκμήρια, ερευνάται η θέση της ερευνώμενης περιοχής σε σχέση με την εκάστοτε στάθμη της θάλασσας. Κάποια από αυτά τα τεκμήρια (αρχαιολογικά –γεωλογικά) που αποκαλύπτουν τις μακραίωνες γεωλογικές αλλαγές της περιοχής και συγχρόνως τις δραστηριότητες του ανθρώπου ανά τους αιώνες, έχουν χαθεί για τις ανάγκες κατασκευής του περιμετρικού αυτοκινητόδρομου της Καλαμάτας. Η πορεία του δρόμου συναντάει και θάβει, παλαιοακτές και παλαιοβυθούς με πλήθος απολιθωμένων οστρέων που ανάγονται τουλάχιστον στο κατώτερο πλειστόκαινο (1,6 εκ. χρόνων) έως περίπου στην αρχή του ολόκαινου (10.000 χρόνων). Περνάει από την νεκρόπολη του λόφου Τούρλες με χρονολογημένα όστρακα της ΥΕ ΙΙΙ περιόδου. Μάλιστα για τις ανάγκες του δρόμου γκρεμίστηκε θαλαμοειδής τάφος που ήταν αποτυπωμένος στο τοπογραφικό γράφημα του αρχαιολόγου Simpson την δεκαετία του 50'. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης υδραγωγεία και αρματοτροχιές, που μαρτυρούν και αυτές με την σειρά τους την μακραίωνη ανθρώπινη παρουσία και που ίσως σχετίζονται άμεσα με την στάθμη της θάλασσας. Έτσι λοιπόν η συγκεκριμένη έρευνα, αποτελεί κατά κάποιο τρόπο τεκμήριο, για μια περιοχή που σήμερα έχει αλλάξει ριζικά. Εκτός από την ανάδειξη ξεχασμένων αρχαιολογικών δεδομένων, που είχαν έρθει στο φως την δεκαετία του 50', η έρευνα αποκάλυψε και κάποια νέα στοιχεία, που φιλοδοξούμε να προσθέσουν περισσότερη γνώση στα όσα γνωρίζουμε μέχρι τώρα: Α) Τμήμα υπόγειου πήλινου αγωγού που πιθανόν μετέφερε νερό από τον ποταμό Καλαμίτση προς την περιοχή του σημερινού Κάστρου της Καλαμάτας. Β) Τμήματα αρματοτροχιών στο λόφο Τούρλες. Γ) Υδραγωγείο που σήμερα χρησιμοποιείται ως αναβαθμίδα και πουθενά δεν αναφέρεται βιβλιογραφικά, μήκους ενός χιλιομέτρου περίπου. Το υδραγωγείο χρησιμοποιεί και τμήμα αρματοτροχιάς ως αυλάκι. Δ) Τέλος, από την επιφανειακή έρευνα βρέθηκαν, αρκετά ρωμαϊκά και βυζαντινά όστρακα, καθώς και ένα απολέπισμα μαύρου πυριτόλιθου που μπορεί να υποδηλώνει την ύπαρξη λιθοτεχνίας, στην περιοχή του Καλαμίτση όπου ακόμα δεν έχει βρεθεί κάτι παρόμοιο.

Λέξεις Κλειδιά: Παλαιοακτή, Πλειστόκαινο, Ολόκαινο, Απολιθωμένα όστρακα, Υδραγωγείο, Αρματοτροχιά, Θαλαμοειδείς τάφοι

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πανέρα Χ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται την απεικόνιση της ανθρώπινης ψυχής στην αρχαία ελληνική αγγειογραφία. Αρχικά, γίνεται μια περιγραφή της ταφικής τελετουργίας, που υφίστατο στην αρχαία Ελλάδα, με σκοπό την κατανόηση των αντιλήψεων των αρχαίων, περί το δίπολο της ψυχής και του σώματος. Παρουσιάζονται συνοπτικά κάποιες θεωρητικές απόψεις για την αθανασία της ψυχής, που ερμήνευαν το πλαίσιο και τη μορφή, που έδινε ο αρχαίος Έλληνας στη ζωή μετά το θάνατο. Ειδικότερα, το νεκρό σώμα αντιμετωπιζόταν ως έντονη εστία μιάσματος και γι' αυτό το λόγο προέβαιναν σε διάφορες τελετουργικές πράξεις εξαγνισμού. Η παραπάνω αντίληψη εξυψώνει τη ψυχή, ως την πραγματική ουσία της ανθρώπινης ύπαρξης. Συναντάμε πολύ συχνά απεικονίσεις της ψυχής σε αρχαιοελληνικά αγγεία και σχεδόν εξ ολοκλήρου σε ταφικά αγγεία. Η αναζήτηση της συγκεκριμένης απεικόνισης φαίνεται να ξεκινά στις αρχές του 7^{ου} αιώνα και να συνεχίζεται έντονα μέσα στο χρόνο. Συγκεκριμένα, αναλύονται δύο διαφορετικοί τρόποι απεικονίσεων της ψυχής, το είδωλον και τη σκιά. Συχνό μοτίβο στην εικονογραφία αποτελεί η απεικόνιση της ψυχής ως σκιάς πάνω σε αγγεία λευκών ληκύθων. Η απεικόνιση των ψυχών των νεκρών είναι η μικροσκοπική, λιγνή και ανάλαφρη φτερωτή σκιά, σαν μια πεταλούδα και επικρατεί τον 5^ο αιώνα π. Χ. Τα φτερά μάλλον τονίζουν την ιδιότητα των ψυχών να στροβιλίζονται. Σε αντίθεση με τη σκιά, το είδωλον εικονίζει τη ψυχή του νεκρού με ακρίβεια και άλλες φορές έχουν πολύ μικρό μέγεθος. Συνήθως η ψυχή ως είδωλον, φαίνεται να απεικονίζεται σε αγγεία συμποσιακού χαρακτήρα, όπου σε σκηνές μαχών κάποιος πολεμιστής πεθαίνει και η ψυχή του εμφανίζεται να ξεπηδά από το σώμα με τη συγκεκριμένη μορφή. Ωστόσο, η ποικιλομορφία δε μπορεί να συστηματοποιηθεί σε κανόνες, όπως προλέγει και ο καθηγητής Παλαιθοόδωρος. Το μόνο βέβαιο είναι ότι η ποικιλία στην απεικόνιση της ψυχής, αντικατοπτρίζει την ασάφεια των μεταφυσικών αντιλήψεων, που είχαν οι αρχαίοι για τη μορφή της. Δε θα πρέπει όμως να ξεχνάμε το σημαντικό ρόλο που είχε και η αισθητική επιλογή του κάθε καλλιτέχνη.

Λέξεις Κλειδιά: Ψυχή, Σώμα, Είδωλον, Σκιά

ΣΤΟ ΛΥΚΑΥΓΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Παπαμιχαήλ Β.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα εισήγηση εξιστορεί τη σταδιακή αφύπνιση των Ελλήνων για την προστασία των μνημείων τους από τα τελευταία χρόνια της υποδούλωσης, με την ίδρυση της Φιλομούσου Εταιρείας (1813) έως σήμερα. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στον πρώτο αρχαιολογικό νόμο (1834-1932), που θέσπισε το νεοσύστατο Ελληνικό κράτος για την προστασία του πολιτισμού, καθώς και των ιδεολογικών ρευμάτων, του φιλελληνισμού (19^{ος} αι.) και του νεοκλασικισμού (1750- τέλη 19^{ου} αι.), που οδήγησαν στην ανέγερση των πρώτων μουσείων. Παράλληλα, τονίζεται ότι η θεωρία του J. Ph. Fallmerayer (1830) περί φυλετικής ασυνέχειας των Νεοελλήνων, ενίσχυσε την ανάγκη ίδρυσης εθνικού μουσείου, ως τεκμηρίου της αδιάρρηκτης σχέσης των Νεοελλήνων με την αρχαία Ελλάδα. Ως γνωστόν, οι Έλληνες, όντας σκλαβωμένοι, δεν μπορούσαν να υπερασπιστούν την προστασία των μνημείων τους από τους περιηγητές και τους φιλόδοξους αρχαιοδίφες. Όμως μόλις τον 18ο αιώνα η αρχαία Ελλάδα επιστρέφει στο ευρωπαϊκό προσκήνιο με τις διδαχές του Διαφωτισμού, επαναφέροντας τα ιδανικά εκείνα που συνέτειναν στην ηθική και πολιτική αναγέννηση του δυτικού πολιτισμού με την αναβίωση αξιών της αρχαιότητας (*values*). Την ίδια περίπου περίοδο, ο Αδαμάντιος Κοραής συνέβαλε στη διάσωση των προγονικών αξιών, προτείνοντας μέτρα για την προστασία των αρχαιοτήτων στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και την Ιερά Σύνοδο. Ακολούθως, ο πρώτος κυβερνήτης του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους, Ιωάννης Καποδίστριας, θα πρωτοστατήσει στη φύλαξη των αρχαιοτήτων, με την ίδρυση το 1829 του Μουσείου της Αίγινας, παρά τις αντιρρήσεις των τοπικών κοινοτήτων για τη μεταφορά των αρχαιοτήτων τους στο νεοσυσταθέν μουσείο. Με την άφιξη του Όθωνα, στις 25 Ιανουαρίου - 6 Φεβρουαρίου του 1833 στο Ναύπλιο, εγκαινιάζεται μια πιο συστηματική μέριμνα για τις αρχαιότητες. Στις 6 Ιανουαρίου του 1837, ιδρύθηκε η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, με σκοπό τη διεξαγωγή ανασκαφών. Ιδιαίτερα αξιομνημόνευτη είναι και η συμβολή του Κυριακού Πιττάκη, εφόρου αρχαιοτήτων (1836), στην ίδρυση του Μουσείου Ακρόπολης, προετοιμάζοντας το έδαφος για την ίδρυση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο (1866-1889), έργο του Γερμανού αρχιτέκτονα Ludwig Lange, αποτελεί ένα πολυδιάστατο νεοκλασικό κτήριο οικουμενικής ακτινοβολίας, που συμβολίζει έμπρακτα την ανάγκη των Ελλήνων του 19^{ου} αι. να προβληθούν μέσα από το ένδοξο αρχαίο τους παρελθόν. Ανοιχτό στο δημόσιο, επιτρέπει σε κάθε Έλληνα να επικοινωνήσει με τα σύμβολα του ελληνορωμαϊκού πολιτισμού, μέσω μοναδικών συλλογών και εκθέσεων. Τέλος, η σημερινή κοινωνία δεν λησμονεί την πολιτιστική καταγωγή της. Με την ευδοκίμηση της επιστήμης της μουσειολογίας στην χώρα μας, ολοένα και περισσότεροι νέοι γίνονται διαχειριστές κληρονομιάς και συνδράμουν σταθερά στην ανάδειξή της, μέσω εκπαιδευτικών και μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων σε ελληνικά σχολεία και πανεπιστήμια.

«ΥΔΑΤΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ»: ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΙΓΙΝΙΤΙΚΕΣ ΧΕΛΩΝΕΣ ΕΩΣ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΤΟΝ ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΗ

Παπαμιχαήλ Μ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην ερμηνεία των νομισματικών παραστάσεων της κλασικής αρχαιότητας, οι οποίες είναι άμεσα συνυφασμένες με το υδάτινο στοιχείο (θαλάσσιο και ποτάμιο). Στα παραδείγματα των νομισματοκοπειών που θα μελετηθούν, θα γίνει μια εις βάθος έρευνα αυτών των παραστάσεων, όχι από καλλιτεχνικής πλευράς αλλά από άποψη επιλογής της εκάστοτε θεματολογίας και από την εκάστοτε εκδίδουσα αρχή. Η θεματολογία των νομισμάτων είναι μεταξύ άλλων κι ένα αδιάψευστο στοιχείο πληροφόρησης της γεωλογίας, της χλωρίδας, της πανίδας κι εν γένει της σχέσης των επιλεγόμενων νομισματοκοπειών με τα παραπάνω αλλά και με τη ναυτική τέχνη, ακόμα και με τα θαλάσσια ρεύματα. Στις μικρές επιφάνειες των νομισμάτων αποκρυσταλλώνονται τα παραπάνω, πότε ως σύμβολα και πότε ως θέματα από την αρχαία ελληνική μυθολογία, ακόμα και με γεωργικά εργαλεία της καθημερινότητας. Οι παραστάσεις των επωνύμων και μη αρχαίων χαρακτών μεταφέρουν έως τις μέρες μας με μεγάλη ευαισθησία τη γνώση των αρχαίων Ελλήνων της μητροπολιτικής Ελλάδας και των αποικιών της, για τη γεωμορφολογία των ακτών και το θαλάσσιο, λιμναίο και ποτάμιο περιβάλλον της εκδίδουσας αρχής. Οι κοπές που θα ερευνηθούν στην παρούσα μελέτη, προέρχονται από καταλόγους όπως: ΚΙΚΠΕ collection, BCD collection, Οικονομίδου, BMC collection, κ.α. Επιπροσθέτως, για την ερμηνεία των παραστάσεων θα χρησιμοποιηθούν έρευνες που αφορούν το γεωμορφολογικό ανάγλυφο των περιοχών που θα μελετηθούν, το υδάτινο περιβάλλον στο οποίο αναπτύχθηκαν, καθώς επίσης και συγγράμματα που συγκεντρώνουν αρχαίους ελληνικούς μύθους και τα όποια επικουρικά στοιχεία μπορούν να συνδράμουν αποφασιστικά στην ερμηνεία της εικονογραφίας κάποιων κοπών σε σχέση με το υδάτινο στοιχείο που απεικονίζουν. Συμπερασματικά, τα νομισματοκοπεία που έχουν επιλεγθεί, παριστάνουν στις κοπές τους μια ποικιλία οργανισμών από την πανίδα και τη χλωρίδα του υδάτινου περιβάλλοντός τους και αποτυπώνουν την ακτογραμμή που αναπτύχθηκαν, μέσα από μύθους πιστοποιούν τη γνώση των κατοίκων τους για τα θαλάσσια ρεύματα, τη ναυτική τέχνη και εν γένει τη ζωτική σημασία των υδάτων. Κι όλα αυτά μέσα από παραστάσεις που στην παρούσα έρευνα θα μελετηθούν στο έπακρο.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΟΣΤΕΟΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΣΤΟ ΛΑΣΙΘΙ

Παπαχριστοπούλου Χ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα ανακοίνωση επικεντρώνεται στην παρουσίαση της συμβολής του τομέα της οστεοαρχαιολογίας στην αρχαιολογική έρευνα. Αρχικά γίνεται μια αναφορά στον ορισμό της οστεοαρχαιολογίας ως κλάδου της περιβαλλοντικής αρχαιολογίας, καθώς είναι γνωστό ότι ο άνθρωπος και το φυσικό περιβάλλον είναι έννοιες αλληλένδετες, αναπόσπαστα δεμένες μεταξύ τους. Η διαχείριση των ανθρώπινων σκελετικών καταλοίπων από έναν αρχαιολόγο, όταν αυτά βρεθούν κατά τη διάρκεια της ανασκαφής, είναι καθοριστικής σημασίας. Γι' αυτό το λόγο παρατίθενται στην παρούσα ανακοίνωση, οδηγίες για τη σωστή αφαίρεση, καταγραφή, συσκευασία, μεταφορά και αποθήκευση των οστών, με σκοπό τη διατήρηση όσο το δυνατόν περισσότερων πληροφοριών που αυτά φέρουν. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι παράγοντες που επηρεάζουν τη διατήρηση των οστών μέσα στο έδαφος, τόσο οι εξωτερικοί όσο και οι εσωτερικοί, όπως η οξύτητα του εδάφους, η άσκηση μηχανικών καταπονήσεων, η δράση των μικροοργανισμών του εδάφους και του συστήματος των φυτικών ριζών αλλά και η χρώση και η επικάλυψη ανόργανων αλάτων. Επίσης σημαντική είναι μετά την περισυλλογή και η μελέτη των ανθρώπινων καταλοίπων, αφού από αυτήν αντλούνται οι περισσότερες πληροφορίες για την διεξαγωγή πιο ολοκληρωμένων συμπερασμάτων σχετικά με τους πληθυσμούς που μελετώνται. Συγκεκριμένα επισημαίνονται τα μέρη των σκελετικών καταλοίπων που συμβάλλουν στον προσδιορισμό του φύλου, αλλά και πώς αυτά μελετώνται. Ακόμα τονίζεται η στενή σχέση της οστεοαρχαιολογίας με την επιστήμη της Παλαιοπαθολογίας, καθώς και τα ευεργετικά αποτελέσματα για την αρχαιολογική έρευνα, που προκύπτουν από αυτή τη συνεργασία. Επιπλέον, μια πρόοδος των τελευταίων ετών είναι και η συνεργασία της οστεοαρχαιολογίας με τον κλάδο της μοριακής Βιολογίας, δηλαδή η χρήση των αναλύσεων DNA για την ταύτιση ορισμένων σκελετικών καταλοίπων αλλά και για τη μελέτη των σχέσεων ευρύτερων κοινωνικών ομάδων. Σε αυτό το σημείο δίνεται και ένα παράδειγμα εφαρμογής αυτής της συνεργασίας με την ανάλυση του DNA από μινωικούς σκελετούς, με δείγματα από την ανασκαφή στο σπήλαιο του Αγίου Χαραλάμπους στο Λασιθί, προκειμένου να προσδιοριστεί η καταγωγή των ενταφιασθέντων. Τέλος, η ανακοίνωση καταλήγει με την εξαγωγή συμπερασμάτων για την κατάσταση του κλάδου της οστεοαρχαιολογίας στην Ελλάδα και με την διατύπωση ορισμένων προτάσεων απευθυνόμενων τόσο προς την αρχαιολογική κοινότητα, όσο και προς τους κρατικούς μηχανισμούς, με στόχο μελλοντικά την περεταίρω αξιοποίησή της.

«Ο ΚΥΝΗΓΟΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ»

Σιβρής Π.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη βασίζεται σε μια πρωτότυπη προσωπική και βιβλιογραφικά άγνωστη έρευνα, η οποία συνοδεύεται από έναν αλληγορικό τίτλο. Αλήθεια, ποιος θα μπορούσε να είναι "**ο κυνηγός της θάλασσας**"; Οι ενότητες που επρόκειτο να παρουσιαστούν, αποτελούν ένα μονάχα μέρος της πτυχιακής μου εργασίας, η οποία βασίζεται σε μεθοδολογικές και θεωρητικές προσεγγίσεις από τις επιστήμες της Αρχαιολογίας και της Ανθρωπολογίας, ενώ την απάντηση στο παραπάνω ερώτημα έρχεται να δώσει ένα ψάρι, ο κυνηγός (*Coryphaena Hippurus*), ο οποίος όμως συντροφεύεται παράλληλα και από τον άνθρωπο που φέρει την ιδιότητα του κυνηγού. Μια ενότητα γύρω από το θέμα του «κυνηγού της θάλασσας» έρχεται να αποδείξει πως το ψάρεμα είναι αισθητήριο. Μέσω της μακρόχρονης επιτόπιας έρευνας και της συνεχούς καθημερινής παρατήρησης, θα εντυφλήσουμε σε ένα πρωτόγνωρο ταξίδι με οδηγό τις αισθήσεις, με στόχο να μεταφράσουμε την καθημερινή γνώση σε ακαδημαϊκή και το αντίστροφο. Κατ' αυτόν τον τρόπο επρόκειτο να κατανοήσουμε το βαθύτερο νόημα πίσω από τη σχέση του ψαρέματος (με πετονιά) και του ανθρώπου και να αποκωδικοποιήσουμε όλες τις κρυφές πτυχές που φέρει αυτό το είδος ψαρέματος, το οποίο αποτελεί πρακτική χιλιάδων χρόνων. Ένας ακόμα κύριος στόχος, όμως, αυτής της μελέτης είναι να παρουσιαστούν όλα τα χαρακτηριστικά του κυνηγού (*Coryphaena Hippurus*), μέσα στον χωροχρόνο του Αιγαίου Πελάγους και της Εποχής του Χαλκού, να τεκμηριωθεί η μεταναστευτική πορεία του ψαριού, αλλά και να τονιστεί η σημασία του σε σχέση με το Αιγαίο Πέλαγος και τον άνθρωπο, η οποία γεφυρώνει το παρελθόν με το σήμερα. Μέσω αυτής της πρωτότυπης μελέτης θα προβούμε στην ταύτιση του κυνηγού (*Coryphaena Hippurus*) και της συναφούς ιχθυοπανίδας (πχ. *Seriola dumerili*) στην Μινωική εικονογραφία, θέτοντας ως αφετηρία το Ακρωτήριο της Θήρας. Για πρώτη φορά γίνεται η ταύτιση του κυνηγού σε τοιχογραφία του ανακτόρου της Κνωσού, στο ανάκτορο των ανακτόρων της Εποχής του Χαλκού, ενώ η ένταξή του στην ανακτορική σημειολογία της ιχθυοπανίδας πρόκειται να αναδείξει την έμφυλη διάστασή του. Τέλος, μέσω της μελέτης των ιχθύων στην Μινωική αγγειογραφία θα ταυτίσουμε για πρώτη φορά τον κυνηγό (*Coryphaena Hippurus*) και το χελιδονόψαρο (*Parexocoetus Brachypterus*), ενώ παρατηρώντας το παρόν θα αποσαφηνίσουμε το ρεαλιστικό περιεχόμενο των παραστάσεων της Μινωικής κεραμικής, μέσα από ειδικά στοχευμένα παραδείγματα.

ΤΟ ΙΟΝΙΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΑΛΑΙΟΛΙΘΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Πολυχρονάτου Ι.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Οι πληροφορίες που υπάρχουν σχετικά με τον χώρο του Ιονίου, ειδικά για τους προϊστορικούς χρόνους της παλαιολιθικής ή νεολιθικής εποχής είναι λιγότερες, συγκριτικά με άλλες περιοχές, καθώς δεν έχει γίνει η ανάλογη έρευνα. Ωστόσο, πρόσφατα ευρήματα σε συνδυασμό με διάσπαρτη βιβλιογραφία βοηθούν στον σχηματισμό μιας εικόνας της περιοχής, για την εποχή του λίθου και οι ενδείξεις είναι ευοίωνες για την ύπαρξη περισσότερων στοιχείων που καλύπτονται στο υπέδαφος. Το Ιόνιο αποτελείται από ένα σύμπλεγμα μεγάλων, μεσαίων νησιών και πολλών μικρότερων νησίδων. Σε αντίθεση με εκείνα του Αιγαίου, δεν είναι σπαρμένα μεσοπέλαγα, αλλά εκτείνονται σε μία λωρίδα που τρέχει παράλληλα, σε κοντινή απόσταση από τον ηπειρωτικό κορμό. Στην παρούσα ανακοίνωση θα εξεταστούν περιοχές του Ιονίου, με αρχαιολογικές μαρτυρίες και ταφικά τεκμήρια από την νεολιθική περίοδο, προερχόμενα κυρίως από ανασκαφές και επιφανειακές έρευνες. Ενδεικτικά, μερικά από τα νησιά που θα αναφερθούν είναι η Κεφαλονιά, όπου εντοπίζονται ίχνη ανθρώπινης ζωής της μέσης παλαιολιθικής περιόδου, η Λευκάδα, η οποία κατοικείται από τη νεολιθική εποχή και έχει σημαντικά ταφικά στοιχεία. Επίσης, η Κέρκυρα, η Ζάκυνθος, η Ιθάκη, το Μεγανήσι μέχρι και οι Οθωνοί, είναι μερικά από τα νησιά που διαθέτουν ίχνη κατοικίας και ανθρώπινης δραστηριότητας στο Ιόνιο. Ιδιαίτερα αν σκεφτεί κανείς ότι τότε η στάθμη της θάλασσας ήταν αρκετά πιο χαμηλή από ότι είναι σήμερα, πιθανό θα ήταν πιο εύκολη η μετακίνηση των ανθρώπων και ίσως μπορούσε να γίνει με τα πόδια σε κάποια νησιά. Τα ιστορικά στοιχεία, συνδυαστικά, μπορούν να δώσουν μία σχετικά ολοκληρωμένη εικόνα για το Ιόνιο πέλαγος, αλλά όχι από την προϊστορική περίοδο. Τα αρχαιολογικά στοιχεία που ήδη υπάρχουν, έχουν βοηθήσει στον σχηματισμό αρκετών θεωριών αλλά υπάρχουν πολλά αναπάντητα ερωτήματα ακόμα. Η αρχαιολογική έρευνα είναι αυτή που μπορεί να συμπληρώσει τα κενά σε μεγάλο βαθμό με τις συστηματικές μελέτες, εκβανθύνοντας για το κάθε νησί ξεχωριστά, το οποίο, από μόνο του, κρύβει έναν πλούτο από πληροφορίες.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΜΙΝΩΙΚΗ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

Ποτηριάδη Κ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να προτείνει έναν οδηγό αναγνώρισης του αστρονομικού συμβολισμού που εμπεριέχεται στην εικονογραφία του Μινωικού πολιτισμού. Η μέθοδος που ακολουθεί ο οδηγός αναπτύσσεται σε δύο στάδια. Στο πρώτο αναγνωρίζονται τα σύμβολα της Μινωικής τέχνης που χρησιμοποιούνται για την απεικόνιση του ήλιου. Στην Εποχή του Χαλκού ο ήλιος είναι ιδεολογικά και πρακτικά το σημαντικότερο των ουράνιων σωμάτων και ο συμβολισμός του συνιστά τον ακρογωνιαίο λίθο της κατανόησης όλου του αστρονομικού συμβολισμού ενός πολιτισμού. Σε συνδυασμό με τα ηλιακά σύμβολα αναγνωρίζονται και τα σύμβολα που απεικονίζουν μεμονωμένα άστρα. Στο δεύτερο στάδιο υιοθετείται μία καλλιτεχνική σύμβαση από τους λαούς της Εγγύς Ανατολής και της Αιγύπτου. Πρόκειται για τον συνδυασμό “μορφή + αστρικό σύμβολο” που χρησιμοποιείται ως ενιαίο σύνολο για την σήμανση των αστερισμών και των θεμάτων με αστρονομική σημασία. Η μορφή μπορεί να είναι είτε ανθρώπινη είτε ζωόμορφη, ενώ το σύμβολο να σηματοδοτεί τον ήλιο ή ένα άστρο. Η χρήση του οδηγού αναγνώρισης μπορεί να πραγματοποιηθεί σε μικρά ή μεγάλα εικονογραφικά σύνολα. Από τα παράγωγα της χρήσης μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για την σημασία και την χρήση των αστερισμών στην Μινωική ζωή. Ως πρώτη εφαρμογή χρησιμοποιείται υλικό από το Corpus of Minoan and Mycenaean Seals. Το αποτέλεσμα της αναζήτησης αποτελείται από την εύρεση παραστάσεων που ακολουθούν το μοτίβο “μορφή + αστρικό σύμβολο” και είναι επιτυχές. Οι παραστάσεις αυτές αφορούν κυρίως μορφές ζώων. Ένα μέρος τους προσομοιάζει σε γνωστά σχήματα αστερισμών, ενώ άλλες υποδεικνύουν διαφορετικές αστρονομικές παραδόσεις. Με αυτό το παράγωγο της εικονογραφικής έρευνας μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο Μινωικός αστρονομικός χάρτης διέφερε από αυτόν της κλασικής αρχαιότητας, ο οποίος διατηρείται ως σήμερα. Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία το συμπέρασμα είναι ότι ο προτεινόμενος οδηγός μπορεί να χρησιμοποιηθεί με επιτυχία στην ανεύρεση αστρονομικών θεμάτων στην Μινωική εικονογραφία.

Η ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ ΩΣ ΠΗΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ: ΥΦΑΣΜΑ (ΕΚΤΟΣ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ), ΕΝΔΥΣΗ, ΕΝΔΥΜΑΣΙΑ, ΥΠΟΔΗΣΗ

Ράου Α.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ο σκοπός εκπόνησης της παρούσας εργασίας είναι να αξιοποιήσουμε τις πολύτιμες πληροφορίες που μας παρέχει η κεραμική για το ύφασμα (εκτός ενδύματος), την ένδυση (η τέχνη της υφαντικής και τα ενδύματα) και την υπόδηση. Στην εισαγωγή δίνεται εν συντομία μια γενική εικόνα για το θέμα της εργασίας (π.χ. εύρεση αρχαιολογικού υφάσματος). Στην πρώτη ενότητα παρουσιάζονται περιπτώσεις όπου απεικονίζεται το ύφασμα (εκτός ενδύματος) στην αγγειογραφία, όπως για παράδειγμα τα μαξιλάρια των αρχαίων επίπλων. Η δεύτερη ενότητα χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος αφορά την τέχνη της υφαντικής (αγγεία με αργαλειούς) και το δεύτερο μέρος τα ενδύματα. Αναλύονται οι διάφορες κατηγορίες ενδυμάτων (π.χ. γυναικείο ένδυμα, πολεμική ενδυμασία). Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην τρίτη ενότητα, όπου κάνουμε λόγο για το αρχαίο ελληνικό υποδήμα. Πέρα από την παρουσίαση των τύπων του αρχαίου ελληνικού υποδήματος θίγουμε και άλλα ζητήματα για την αρχαία ελληνική υπόδηση, όπως για παράδειγμα για τα άτομα που χρησιμοποιούσαν τον κάθε τύπο υποδήματος (π.χ. ηθοποιόι, ιππείς), τις διαφορές που υπήρχαν ανάλογα με την οικονομική κατάσταση, τα υλικά κατασκευής (όπως και τις περιπτώσεις εισαγωγής) και το χρώμα των υποδημάτων. Επιπρόσθετα, περιγράφουμε την διαδικασία κατασκευής, από την κατεργασία του δέρματος μέχρι την τελική μορφή του υποδήματος, τα άτομα που δούλευαν για την κατασκευή των υποδημάτων καθώς και τα εργαστήρια που έχουν ανασκαφεί. Στην τέταρτη ενότητα παρουσιάζονται συνοπτικά οι πηγές – εκτός της κεραμικής – που διαθέτουμε για την μελέτη του υφάσματος, του ενδύματος και του υποδήματος. Επισημαίνουμε την μέγιστη σημασία αυτών των πηγών (π.χ. γλυπτική, γραπτές πηγές), όχι μόνο επειδή συμπληρώνουν τις πληροφορίες που προέρχονται από την κεραμική, αλλά και επειδή προσφέρουν σημαντικές πληροφορίες (π.χ. η τυπολογία των υποδημάτων στην γλυπτική μπορεί να βοηθήσει στην χρονολόγηση της γλυπτικής) αλλά και πληροφορίες που δεν μπορούμε να αντλήσουμε μέσω της κεραμικής (π.χ. αρχαίοι όροι για τα μέρη του υποδήματος). Τέλος, προβαίνουμε σε συμπεράσματα για την χρησιμότητα της κεραμικής ως πηγής πληροφοριών γι' αυτά τα αρχαιολογικά ευρήματα.

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥΣ ΣΚΟΤΕΙΝΟΥΣ ΑΙΩΝΕΣ (7^{ος} – 9^{ος}): ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ

Σιδηροπούλου Α.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην έρευνα των νομισματικών καταλοίπων σε όλα τα μήκη και πλάτη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, σε μία εποχή για την οποία δεν διαθέτουμε αρκετές πληροφορίες, δηλαδή τους ‘Σκοτεινούς Αιώνες’, που περιλαμβάνει την περίοδο από τον 7^ο αιώνα έως τον 9^ο. *Είναι όντως σκοτεινή η περίοδος μεταξύ 7ου και 9ου αιώνα και αν ναι, τότε κατά πόσο επηρεάζει αυτό το γεγονός την νομισματική κυκλοφορία στην Κωνσταντινούπολη και σε όλη τη βυζαντινή επικράτεια; Υπάρχει κάποιος κανόνας και πιθανές εξαιρέσεις στην γενικότερη κατάσταση που επικρατεί; Κι αν ναι, τότε πώς ορίζουμε τον κανόνα και πώς τις εξαιρέσεις;* Αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε στην παρούσα εργασία καθώς θα μελετήσουμε διάφορες περιοχές της αυτοκρατορίας, προσπαθώντας να αντιληφθούμε την σταθερότητα ή τις αυξομειώσεις στην κοπή και την κυκλοφορία των νομισμάτων. Βέβαια, η ονομασία ‘Σκοτεινοί Αιώνες’ μπορεί να μας γεμίζει πολλές απορίες για την εποχή εκείνη, καθώς και για τα τεκταινόμενα στο Βυζαντινό Κράτος, ωστόσο με την βοήθεια επιστημονικών συγγραμμάτων και δημοσιευμένων άρθρων καταξιωμένων επιστημόνων, οι οποίοι ασχολήθηκαν επιμελώς με το παρόν ζήτημα, θα αντιληφθούμε κι εμείς πως πρόκειται για μια εποχή που δεν διαθέτει κάτι σκοτεινό, παρά μόνο λιγοστά στοιχεία και συνήθως όχι ευχάριστα, εξ’ ου και η επιλογή αυτής της συγκεκριμένης ονομασίας. Θα αναφερθούμε στην υποτίμηση, κατά τόπους, των βυζαντινών νομισμάτων και στον ρόλο που διαδραματίζουν οι Άραβες, οι οποίοι συμβάλλουν στην περαιτέρω αποδυνάμωση του Βυζαντινού Κράτους. Κατόπιν, θα διερευνήσουμε τον όρο ‘Γενικότερος Κανόνας’ που κυριαρχεί στην κυκλοφορία των νομισμάτων στις πόλεις της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και έπειτα θα επικεντρωθούμε στην έρευνα των εξαιρέσεων, στις πόλεις, δηλαδή, οι οποίες δεν ακολουθούν το υπόλοιπο σύνολο, αλλά χαράσσουν δική τους, μοναδική πορεία προς την οικονομική άνθηση και περαιτέρω ανάπτυξη ή προς την παραμονή στην σταθερότητα που βίωναν, δίχως να κατακυλούν σε ένα νομισματικό σύστημα το οποίο αποδιοργανώνεται. Σάρδεις, Αθήνα, Χερσώνα, Βαλκάνια θα μπουν στο μικροσκόπιο της έρευνάς μας και θα μας δώσουν σημαντικές πληροφορίες για την οικονομία της εποχής.

**IG II² 1368. ΟΙ ΙΟΒΑΚΧΟΙ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ:
ΑΠΟ ΤΗ ΛΑΤΡΕΥΤΙΚΗ ΣΩΜΑΤΕΙΑΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΣΤΟ ΜΑΡΜΑΡΟ.**

Σταματόπουλος Π.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η υπ' αριθμόν IG II² 1368 επιγραφή, προερχόμενη από τον χώρο της Αττικής και χρονολογούμενη κατά την αυτοκρατορική ρωμαϊκή περίοδο (τέλη 1ου αι. π.Χ.-2ος αι. μ.Χ.), αποτελεί μία από τις πλέον συζητημένες και σχολιασμένες αττικές επιγραφές. Η μαρμάρινη στήλη-φορέας της επιγραφής βρέθηκε στη δυτική κλιτύν της Ακρόπολης, σε ένα ρωμαϊκό σπίτι ανάμεσα στην Πνύκα και τον Άρειο Πάγο, και χρονολογείται, συγκεκριμένα, πιθανότατα, το 164/5 μ.Χ. (ή, κατ' άλλους, πριν από το 178 μ.Χ.). Σήμερα, εκτίθεται στο Επιγραφικό Μουσείο, στην Αθήνα, στη μπλε αίθουσα της επανέκθεσης. Το κείμενο της επιγραφής είναι ιδιαίτερος αναλυτικό και εκτεταμένο, καθώς αποτελείται από 163 στίχους, και μπορεί να διακριθεί σε δύο επιμέρους τμήματα (1-31 και 32-163): συνιστά δε μία εξαιρετικά διαφωτιστική μαρτυρία σχετικά με τα σωματεία στην Αθήνα κατά την ύστερη αυτοκρατορική ρωμαϊκή περίοδο. Πρόκειται για ένα κανονιστικό ψήφισμα, ήτοι ένα κείμενο κανονιστικού, ρυθμιστικού και νομικού χαρακτήρα που ψηφίστηκε, εκδόθηκε και αναρτήθηκε σε στήλη από τους Ιοβάκχους (= λατρευτές του Βάκχου/ Διονύσου) της Αττικής και το οποίο περιλαμβάνει ποικίλες ρυθμίσεις-κανόνες αναφορικά με την οργάνωση του σωματείου τους, του *Βακχείου*. Το Α' Μέρος (1-31) αποτελεί το (προ)εισαγωγικό τμήμα του ψηφίσματος, με τα πρακτικά/ το πρωτόκολλο της συνέλευσης των Ιοβάκχων. Το Β' Μέρος (32-163) περιλαμβάνει το κυρίως ψήφισμα, τον νόμο/ κανονισμό του Βακχείου. Τέλος, οι Ιοβάκχοι/ το Βακχείον συνιστούν/ -ά ένα ιδιωτικό λατρευτικό σωματείο της Αθήνας, αφιερωμένο στη λατρεία του θεού Βάκχου/ Διονύσου· υπήρχαν, όμως, και άλλα σωματεία Ιοβάκχων/ Βακχεία σε άλλα μέρη του αρχαίου κόσμου. Επομένως, σύμφωνα με τα ανωτέρω, στόχος της παρούσης εισήγησης είναι να διεξέλθει ερμηνευτικά όλα τα ανακλύποντα από το κείμενο της επιγραφής ζητήματα που αφορούν εν προκειμένω στη διονυσιακή λατρευτική και σωματειακή εμπειρία, πρακτική και συμβίωση των Ιοβάκχων, με χαρακτηριστικότερα την οινοποσία και τον θόρυβο, αμφότερα στοιχεία χαρακτηριστικά τόσο της διονυσιακής λατρείας όσο και της εν προκειμένω σωματειακής συμβίωσης.

Λέξεις Κλειδιά: επιγραφή, κανονιστικό κείμενο, αττικά λατρευτικά σωματεία, Ιοβάκχοι, Διόνυσος, οινοποσία, θόρυβος

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΑΤΙΑ ΣΤΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟ ΚΑΡΥΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ: ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΩΝ ΥΛΙΚΩΝ ΤΕΚΜΗΡΙΩΝ ΣΤΟ ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΜΟΥΣΕΙΟ «ΚΕΝΤΡΟ ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»

Ταμπάκη Κ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σκοπός της έρευνας, η οποία είναι ένα μικρό μέρος από την πτυχιακή εργασία μου, είναι να συμβάλω στην ανάδειξη και στη διάδοση αυτού του σπουδαίου πολιτισμού. Η παραπάνω έρευνα επικεντρώνεται στη μυκηναϊκή, στην αρχαϊκή και κλασική, κυρίως, περίοδο του χωριού, που αποτυπώνεται στην αρχιτεκτονική, στη γλυπτική και γενικά σε μαρτυρίες της αρχαίας ελληνικής τέχνης, καθώς επίσης σε μύθους ή και εικασίες που διαβιώνουν ως τις μέρες μας. Με βάση τα δεδομένα, φαίνεται ότι είναι μια θέση συνεχής κατοίκησης, ήδη από τα ομηρικά χρόνια, με σπουδαία πορεία και συμβολή σε καθοριστικά για την ιστορία γεγονότα. Θα προσπαθήσω να αναλύσω και να τεκμηριώσω τις διάφορες θεωρίες που έχουν δημιουργηθεί και παράλληλα θα ανακαλύψουμε τη θρησκευτική, κοινωνική και οικονομική σημασία που είχαν μικρότεροι οικισμοί, σαν τις Καρυές, και αναπτύχθηκαν παράλληλα με τους γνωστούς και μεγάλους πολιτισμούς. Μέχρι σήμερα έχουν διατυπωθεί θεωρίες για την πιθανή θέση των αρχαίων Καρυών, χωρίς ωστόσο να έχει ταυτοποιηθεί η ακριβής τοποθεσία και διάφορες σκέψεις για τη προέλευση του αγαλματικού τύπου της “Καρυάτιδας”, που εικάζεται ότι πηγή έμπνευσης για τους γλύπτες της περιόδου ήταν ο περίφημος χορός που χόρευαν οι ιέρειες της Άρτεμις στον ναό που βρισκόταν στον οικισμό. Τέλος, οι μελετητές έκαναν λόγο για ιερά και ναούς που βρίσκονταν στην ευρύτερη περιοχή. Επομένως, θα ασχοληθούμε με έναν αρκετά μικρό οικισμό, που, ωστόσο, φαίνεται ότι η φήμη του είχε εξαπλωθεί στον τότε ελλαδικό χώρο και είχε αναπτύξει έναν σημαντικό θρησκευτικό χαρακτήρα, που ίσως συνάμα να προκάλεσε κοινωνική και οικονομική άνθηση στην περιοχή. Καθώς τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες ανάδειξης του πολιτισμού του, θα ολοκληρώσουμε την έρευνα με προτάσεις έκθεσης, ανάδειξης καθώς, επίσης, τρόπους συντήρησης και προστασίας αρχαιολογικών ευρημάτων ή αντιγράφων αυτών στο υπό κατασκευή μουσείο «Κέντρο μνήμης και πολιτισμού Καρυών», σε ένα ήδη διαμορφωμένο χώρο, γεγονός που αποτελεί πρόκληση για τον μουσειολόγο. Τέλος, θα γίνει αναφορά σε μεθόδους που μπορούν να κάνουν το μουσείο πιο κατανοητό στους επισκέπτες και συνάμα ελκυστικό.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΤΡΩΜΑΤΑ ΣΤΙΣ ΕΡΓΑΛΕΙΟΤΕΧΝΙΕΣ

Τζεγκόζη Δ.Μ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η σύμπραξη γεωλογίας και αρχαιολογίας μπορούν να δώσουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη χρονολόγηση, τη σύσταση των υλικών, τη προέλευση, την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το περιβάλλον του. Ιδιαίτερα η μελέτη των πετρωμάτων. Τα πετρώματα είναι φυσικά στερεά υλικά σε συμπαγή ή χαλαρή μορφή, που αποτελούνται από ένα (μονόμεικτα) ή περισσότερα (πολύμεικτα) ορυκτά και συμμετέχουν στη δομή του φλοιού της γης. Λόγω της ιδιαίτερης γεωμορφολογίας και της μεγάλης ηφαιστειακής δραστηριότητας στον ελλαδικό χώρο, έχει προκληθεί ο σχηματισμός σημαντικών πετρωμάτων και ορυκτών τα οποία ο άνθρωπος από πολύ νωρίς κατάφερε, κατανοώντας τις ιδιότητές τους, να τα χρησιμοποιήσει προς τη διευκόλυνσή του. Με κριτήριο το είδος των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται και τις τεχνικές που απαιτούνται για την επεξεργασία τους διακρίνονται δυο κατηγορίες εργαλείων, τα εργαλεία από αποκρουσμένο λίθο και τα εργαλεία από λειασμένο λίθο. Ένα από τα πρώτα πετρώματα που χρησιμοποίησε ο προϊστορικός άνθρωπος για την κατασκευή εργαλείων ήταν ο οψιδιανός. Το πέτρωμα αυτό αποτελεί φυσικό ηφαιστειακό γυαλί και σχηματίζεται από την απότομη ψύξη της λάβας όταν χυθεί στη θάλασσα. Πιο διαδεδομένη όμως ήταν η χρήση του πυριτόλιθου που αποτελεί λεπτόκοκκο χαλαζιακό πέτρωμα. Η ανθεκτικότητά τους τα έκανε κατάλληλα για την κατασκευή λεπίδων με κοφτερές ακμές που χρησίμευαν ως μαχαίρια και ξέστρες, ανεξάρτητα ή προσαρμοσμένα σε οστέινη/κεράτινη λαβή. Αντίθετα το μάρμαρο ήταν το πέτρωμα το οποίο συνδέθηκε στενά με τις κοινωνικές, θρησκευτικές και οικονομικές εκφάνσεις της ζωής των αρχαίων Ελλήνων ήδη από την προϊστορική περίοδο. Η αφθονία της πρώτης ύλης σε συνδυασμό με τα φυσικά και τεχνικά χαρακτηριστικά της είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία σπουδαίων έργων τόσο στη γλυπτική όσο και στην αρχιτεκτονική. Η έρευνα της εργασίας είναι αποτέλεσμα της δράσης του εργαστηρίου ενάλιας αρχαιολογίας. Η διδακτική συλλογή του εργαστηρίου προάγει την ενασχόληση φοιτητών όλων των ετών με την καταγραφή σε δελτία, τη μελέτη και τη σχεδίαση των πετρωμάτων με σκοπό την κατανόηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους που οδήγησαν στην τεχνολογική εξέλιξη και το ανταλλακτικό εμπόριο.

ΤΟ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΚΕΡΑΜΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Τριανταφυλλίδη Ε.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η συγκεκριμένη εργασία έχει ως στόχο να παρουσιάσει τη σημασία της τεχνολογικής ανάλυσης στη μελέτη της γραπτής κεραμικής για τους ερευνητές του 19^{ου} αι. σε αντιδιαστολή με το σήμερα και τη χρήση των φυσικών επιστημών στην μελέτη του υλικού. Αρχικά αναφέρεται η επιρροή που άσκησε στους μελετητές η Ευρωπαϊκή Τέχνη, η οποία χρησιμοποίησε τα κριτήρια της τεχνολογίας για να αποδώσει πίνακες σε διάσημους ζωγράφους της εποχής. Αυτός ο τρόπος αναγνώρισης των καλλιτεχνών μεταλαμπαδεύτηκε και στο πεδίο της αγγειογραφίας. Ο Giovanni Morelli ως βασικός εκπρόσωπος της μεθόδου, στράφηκε στη μελέτη των ανατομικών χαρακτηριστικών, τα οποία ισοδυναμούσαν με την υπογραφή του καλλιτέχνη. Στην συνέχεια αναφέρεται ο Beazley ο οποίος κατάφερε να εφαρμόσει τη μέθοδο Morelli στην ανάλυση των αθηναϊκών αγγείων του 5^{ου} και 6^{ου} αιώνα. Από την άλλη τονίζεται ότι η προσκόλληση στη μελέτη της τεχνολογίας αποστέρωσε τη μελέτη της αρχαιολογικής πληροφορίας, αφού οι μελετητές παραμέλησαν άλλες κατηγορίες κεραμικής (όπως η χονδροειδής κεραμική, λεπτή κεραμική μελαμβαφή και αβαφή και οξυπύθμενοι αμφορείς) οι οποίες θα μας έδιναν χρήσιμες πληροφορίες για την αξία, το εμπόριο και την οικονομία της εποχής. Τέλος αναφέρεται η σημασία του κλάδου της αρχαιομετρίας και των εφαρμοσμένων τεχνολογιών προκειμένου να προκύψει μια πιο εμπειριστατωμένη εικόνα του αντικειμένου που μελετάται.

Ο ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ, Ο ΛΑΒΥΡΙΝΘΟΣ ΚΑΙ Ο ΜΙΤΟΣ: Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΑΣΥΛΟΥ ΣΤΗ ΜΙΝΩΙΚΗ ΚΡΗΤΗ

Τσαγκάρης Χ.

Πανεπιστήμιο Κρήτης, Τμήμα Ιατρικής

Η παρούσα εργασία στρέφεται στη μινωική αρχαιολογία προκειμένου να αναδείξει ιατρικές της πτυχές. Διερευνούμε αρχικά με βάση χαρακτηριστικά που έφερε στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη την χρήση του δαιδάλειου λαβυρίνθου ως ασύλου πασχόντων με βασικό εκπρόσωπο τον Μινώταυρο. Επιπρόσθετα παρουσιάζουμε την ανάπτυξη και τη φιλοσοφία του ασύλου στη μινωική κοινωνία σε σύγκριση με το σήμερα. Ο Μινώταυρος είναι ένα δείγμα παθογένειας δεδομένου ότι ο βασιλιάς – πατέρας του αποφασίζει την απομάκρυνση του από το οικογενειακό περιβάλλον και τον εγκλεισμό του. Η επιθετική του συμπεριφορά σε συνδυασμό με τη δυσμορφία του οδηγούν σε αυτή την αντιμετώπιση. Ο Μίνωας δίνει εντολή να κατασκευαστεί ο λαβύρινθος προκειμένου ο «ασθενής» να μην βλάπτει τους γύρω του. Αν θεωρήσουμε ότι ο μύθος του Μινωταύρου αποτυπώνει συμβολικά την πραγματικότητα, θα μπορούσαμε να υποθέσουμε την ύπαρξη μιας ομάδας ψυχοσωματικά πασχόντων στη μινωική κοινωνία. Οι εκ γενετής θηριώδεις δύσμορφοι άνθρωποι απομονώνονταν σε ειδικούς χώρους με φροντίδα της κρατικής εξουσίας. Η ίδρυση του λαβυρίνθου - ασύλου στο ανακτορικό συγκρότημα σχετίζεται με την ικανότητα του μονάρχη να χρηματοδοτεί το έργο, την τήρηση συνθηκών ύψιστης ασφαλείας καθώς και τη δυνατότητα ερευνητών της βασιλικής αυλής όπως ο Δαίδαλος να παρεμβαίνουν. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η λαβυρινθώδης αρχιτεκτονική των ανακτόρων επιβάλλει ένα πρότυπο όρασης/αντίληψης με πιθανή θεραπευτική σημασία. Το άσυλο έχει διττό ρόλο. Απομονώνει άρα προστατεύει την κοινωνία και συνάμα επιχειρεί την ίαση των πασχόντων. Ο μινωικός λαβύρινθος επιτελούσε τον πρώτο ρόλο. Η θεραπευτική του σκοπιμότητα ωστόσο τίθεται εν αμφιβόλω δεδομένου ότι ο Μινώταυρος εργαζόταν ικανοποιώντας τα θηριώδη του ένστικτα. Η χρήση αυτή βρίσκεται εγγύτερα στη φιλοσοφία του ασύλου του Ριλεόπου επιβαλλόταν η εργασία με θεραπευτική όμως σκοπιμότητα. Το σύγχρονο άσυλο είναι σε θεωρητικό επίπεδο χώρος αξιοπρεπούς διαβίωσης και εξατομικευμένης θεραπείας. Εντούτοις σύγχρονοι προβληματισμοί εκκινούμενοι από το βιοψυχοκοινωνικό υπόδειγμα παρομοιάζουν το σύγχρονο άσυλο με ένα λαβύρινθο, όπου το νήμα της ίασης έχει χαθεί ανάμεσα στις γραφειοκρατικές διαδικασίες και τη στείρα εξειδίκευση. Η αρχαιολογική σκαπάνη αποκαλύπτει έναν επανατροφοδοτούμενο προβληματισμό.

Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ «ΑΡΚΑ» ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΙΟ

Τσαμίλης Γ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Στην εργασία αυτή, όπως αναφέρεται και στο τίτλο, ο σκοπός είναι να μελετηθεί η σχέση του Αρκαδικού φύλου με τη φύση και το θείο. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την παρούσα μελέτη επιζητούμε να κατανοήσουμε τον τρόπο που αντιλαμβάνονταν οι Αρκάδες τη φύση και πως η ίδια η φύση φαίνεται, σταδιακά, να αποκτά στο νου τους ιερές διαστάσεις. Δηλαδή πρόκειται να μελετήσουμε τον τρόπο κατά τον οποίο η θρησκευτική πίστη τους συνδέεται με την αντίληψή τους για τη φύση. Βασικό στοιχείο μελέτης και ανάλυσης, ώστε να κατανοήσουμε τα παραπάνω ζητούμενα, αποτελούν τα ορειχάλκινα ειδώλια που έχουν βρεθεί διάσπαρτα σε διάφορα μέρη της Αρκαδίας. Η ανάλυσή τους θα βασίζεται τόσο στα τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά δημιουργίας τους, αλλά κυρίως στα εξωτερικά χαρακτηριστικά που έχουν δοθεί σε αυτά από τους Αρκάδες τεχνίτες. Επιπλέον, κατά τη μελέτη αυτή επιδιώκεται η κατανόηση και η ανάλυση του περιβάλλοντος στο οποίο αναπτύχθηκε και πλάστηκε ο Αρκαδικός πολιτισμός, καθώς, όπως ανέφερε και ο Χ. Ντούμας σε πρόσφατη διάλεξη του «η κουλτούρα του εκάστοτε πολιτισμού είναι αναπόσπαστο παράγωγο του περιβάλλοντος στο οποίο αυτός αναπτύσσεται». Οδεύοντας προς το τέλος της μελέτης αυτής, καταλήγουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα: Αφενός, ότι οι Αρκάδες, μέσα από τη σχέση τους με τη φύση ως αγροτικός λαός, φτάνουν στο σημείο να κατανοήσουν την αδυναμία τους μπροστά στη παντοδυναμία της φύσης και έπειτα, προκειμένου να καταφέρουν να την προσεγγίσουν και να την επηρεάσουν, τη «μετασχηματίζουν» σε κάποιο θεό, σε κάτι ναι μεν ανώτερο από τη φύση του ανθρώπου αλλά και αρκετά όμοιο, το οποίο θα να είναι σε θέση να καταλάβει τις δυσκολίες και τα προβλήματα τους. Προσφέροντας, λοιπόν, σε αυτόν τον θεό κάτι που έχει μεγάλη αξία γι' αυτούς, εκείνος θα τους καταλάβει, θα ανταποδώσει και θα τους προσφέρει τα δώρα της φύσης στο έπακρο. Στόχος, επιπρόσθετα αυτής της μελέτης είναι να γίνει κατανοητό ότι ο Αρκαδικός πολιτισμός γαλουχημένος από το ορεινό περιβάλλον της Αρκαδίας, φαίνεται να δίνει έμφαση στην ουσία των υλικών αντικειμένων και όχι στα εξωτερικά χαρακτηριστικά τους και τη διακόσμηση αυτών, έτσι λοιπόν αποφεύγει τις φαντασμαγορικές δημιουργίες, προσεγγίζοντας την ύλη με απλότητα, κάτι που χαρακτηρίζει και τα περισσότερα έργα τέχνης τους.

Η ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ: ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΥΡΟ ΤΟΥ ΣΟΥΝΙΟΥ ΣΤΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΤΟΥ ΛΑΟΚΟΟΝΤΟΣ

Τσιακαλάκη Κ

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η παρούσα μελέτη αποσκοπεί στη συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης της απεικόνισης των ανδρικών μορφών στη γλυπτική Αρχαϊκής, Κλασικής και Ελληνιστικής περιόδου, καθώς και στην αναζήτηση των βαθύτερων νοημάτων και παρασκηνιακών συνθηκών πίσω από την καλλιτεχνική έκφραση. Αξιοποιώντας τα ποικίλα αρχαιολογικά κατάλοιπα της περιόδου και συνδυάζοντας τα με τις πληροφορίες που μας δίνει η αδερφή επιστήμη Ιστορία, παρακολουθείται η μετάβαση από τη σεμνή παρουσία του Αρχαϊκού Κούρου στα Κλασικά αγάλματα της αρμονίας, της ισορροπίας και της υψηλής αισθητικής και έπειτα στην Ελληνιστική γλυπτική της κίνησης, της δραματικότητας και της ιδιαιτερότητας βάζοντας στο μικροσκόπιο ποικίλα παραδείγματα, και εστιάζοντας πάντα στο ανδρικό φύλο, στο οποίο οι γραμμές των μεταβάσεων είναι εξαιρετικά πιο αδρές. Επιλέγονται για παρουσίαση αγάλματα-σταθμοί της αρχαίας τέχνης τα οποία αναδεικνύουν στο μέγιστο βαθμό τις ακμές της τέχνης στην κλίμακα του χρόνου. Παράλληλα με τη διαδρομή αυτή στο χρόνο πραγματοποιείται και αντίστοιχη μελέτη του ιστορικού πλαισίου της εκάστοτε εποχής, το οποίο είναι κι αυτό που συντελεί καταλυτικά στο να βγάλουμε τα συμπεράσματά μας σχετικά με τους συμβολισμούς των καλλιτεχνημάτων αλλά και τις κινητήριες δυνάμεις που προκάλεσαν τις μεταβολές της τέχνης σε κάθε περίοδο. Μελετώντας λοιπόν όλα τα παραπάνω δεδομένα, μπορούμε να βγάλουμε τα συμπεράσματά μας σχετικά με τον ρόλο που παίζει το πολιτειακό status quo στη διαμόρφωση της τέχνης (για παράδειγμα, διόλου τυχαία δεν είναι η χρονική σύμπτωση της ακμής του δημοκρατικού πολιτεύματος και του “θαύματος” της κλασικής τέχνης), αλλά και οι εκάστοτε κοινωνικές δομές και ηθικές αξίες. Καταλήγουμε λοιπόν στο ότι η τέχνη είναι καθρέπτης της εποχής που τη γεννά και οι διαφοροποιήσεις της δεν είναι απότοκος μόνο της φυσικής εξελικτικής πορείας αλλά και των συνθηκών που περιβάλλουν την παραγωγή της.

ΟΙ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΣΚΗΝΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΓΕΙΟΓΡΑΦΙΑ

Τσιρογιάννης Α.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η μοίρα του Ελλαδικού χώρου εξαρτήθηκε από πολλούς και συχνά αλληλένδετους παράγοντες μεταξύ τους, οι οποίοι έκριναν και την τύχη του. Ένας από τους πιο σημαντικούς και κρίσιμους ήταν και αυτός του πολέμου. Ο τρόπος όμως διεξαγωγής του όπως είναι φυσικό επακόλουθο αλλάζει διαχρονικώς και ποικίλως. Αυτό το διακρίνουμε κυρίως μετά τη Γεωμετρική περίοδο. Μεγάλη βοήθεια προς την καλύτερη κατανόηση της φύσης του πολέμου και του τρόπου με τον οποίο διεξαγόταν παρατηρείται μέσω της απεικόνισής του από τα αρχαία Ελληνικά αγγεία της Αρχαϊκής και Κλασικής περιόδου. Η αγγειογραφία σε αυτό το σημείο υπήρξε ένας από τους πιο σημαντικούς αν όχι ο πιο σημαντικός αρωγός μαζί με την ανασκαφική διαδικασία. Σκοπός αυτής της εισήγησης είναι να παρουσιαστούν με έναν συνοπτικό αλλά εύληπτο τρόπο τα ατομικά πολεμικά μέσα των αρχαίων Ελλήνων κατά τη διάρκεια της μεγαλύτερης ακμής και δόξας των επιτευγμάτων τους την Αρχαϊκή και Κλασική περίοδο μέσω της αρχαίας Ελληνικής αγγειογραφίας. Στην Αρχαία Ελληνική γραπτή κεραμική, από τον όγδοο μέχρι και τον τέταρτο αιώνα π.Χ. οι ανθρώπινες μορφές στην εικονογραφία των αγγείων ήταν το κυρίως θέμα. Ορισμένες φορές η εικονογραφία αυτή αναφέρεται στην καθημερινή ζωή όχι μόνο των πολιτών αλλά και του θεσμού των οπλιτών και του πολέμου, όπου μέσω των εικονιζόμενων λεπτομερειών έχουμε τη δυνατότητα να μελετήσουμε αλλά και να εξάγουμε ευκολότερα τα όποια συμπεράσματα για την πολεμική ζωή των Αρχαίων Ελλήνων. Μια από τις πολλές καλλιτεχνικές συμβάσεις που είχε ανάγκη τόσο η εικονογραφική όσο και η επική παράδοση ήταν η απόδοση μιας μονομαχίας μεταξύ δύο ανθρώπινων μορφών ή και μάχης με περισσότερες από δύο μορφές, μέσω της οποίας μπορούμε να αναλύσουμε ακόμα και τον πολεμικό εξοπλισμό της εποχής, κάτι που αργότερα θ' αποτελέσει έναν από τους κυριότερους οδηγούς αν όχι τον πρωταρχικό για τη μελέτη του αμυντικού και επιθετικού πολεμικού εξοπλισμού των Αρχαίων Ελλήνων.

«Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ, Ο ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗΣ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΣ

Τσουραπάς Ν.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στην σκιαγράφηση της Βυζαντινής ιστορίας, της περιόδου της Μακεδονικής δυναστείας (867-1056 μ.Χ.), μέσα από την έρευνα των αυτοκρατορικών μολυβδόβουλων της εποχής. Τα αυτοκρατορικά μολυβδόβουλα αποτελούν μεταξύ άλλων αδιάψευστο ιστορικό τεκμήριο και στόχος της παρούσας έρευνας είναι η παράθεση της βυζαντινής ιστορίας μέσα από αυτά, σε συνδυασμό με τις ιστορικές πηγές και τα όποια επικουρικά δεδομένα. Τα δεδομένα που θα ερευνηθούν, δηλαδή το υλικό που θα χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο της παραπάνω έρευνας, αντλείται από έγκυρες ηλεκτρονικές πηγές και συγγράμματα, όπως η σχετική ιστοσελίδα του Dumbarton Oaks (<http://www.doaks.org/>), καθώς και από δημοσιευμένα corpora βυζαντινών μολυβδοβούλλων (Laurent, Zacos-Veglery, Oikonomides, Nesbitt, McGeer). Επιπροσθέτως, θα χρησιμοποιηθούν και έγκυρες ιστορικές μελέτες οι οποίες θα υποστηρίζουν την επιχειρηματολογία της έρευνας. Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην εκπόνηση αυτής της μελέτης έπαιξε το μάθημα Κορμού Γ' εξαμήνου (Πέννα Βασιλική): «Ειδικά Θέματα Σιγίλλογραφίας: Εισαγωγή στους κοινωνικούς, πολιτικούς και εκκλησιαστικούς θεσμούς». Οι αυτοκρατορικές μολύβδινες σφραγίδες (μολυβδόβουλα) εξασφάλιζαν το απόρρητο πιστοποιώντας την αυθεντικότητα της αυτοκρατορικής αλληλογραφίας και προωθούσαν την αυτοκρατορική προπαγάνδα μέσω της προσωπογραφίας του εκάστοτε αυτοκράτορα. Συμπερασματικά, η εικονογραφία των μολυβδόβουλλων της Μακεδονικής Δυναστείας της παρούσας έρευνας θα προσπαθήσει να ιχνηλατήσει τον συμβολισμό και τη δημοσιοποίηση της αυτοκρατορικής ιδεολογίας μέσα από το ιστορικό γίνεσθαι της περιόδου.

«ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ»: Ο ΜΥΘΟΣ, ΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Φλωράκη Χ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κεντρικό θέμα της εισήγησης, είναι η παρουσίαση και η ανάλυση του μύθου γύρω από τη νήσο της Ατλαντίδας, καθώς επίσης οι διάφορες παραλλαγές του και οι συμβολισμοί που τον δορυφορούν. Πέρα από τους συμβολισμούς, μεγάλη βάση θα δοθεί στην ερμηνεία αυτών, δηλαδή στο πώς ερμηνεύονται τα διάφορα νοήματα του μύθου της Ατλαντίδος, τόσο από τους μελετητές, όσο και από τις ανθρώπινες κοινωνίες σήμερα. Ειδικότερα, θα γίνει αναφορά στο πώς το κύριο περιεχόμενό του επιβιώνει μέχρι τις μέρες μας, στο πώς πέρασε στην παράδοση και στο πώς επηρέασε την τέχνη, ιδίως στην Ελλάδα. Θα δοθεί έμφαση στους καλλιτέχνες που εμπνεύστηκαν από «τον τόπο των μακάρων» και τα έργα τα οποία δημιούργησαν με βάση αυτόν. Ωστόσο, οι διηγήσεις γύρω από την Ατλαντίδα απασχόλησαν πολλούς μελετητές από την αρχαιότητα έως και σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο. Συγκεκριμένα, υπήρξε ως βασικό αντικείμενο, τόσο η ύπαρξη ή μη της μυθικής ηπείρου και τον πιθανό τρόπο καταστροφής της, όσο και η τοποθέτηση αυτής στον σύγχρονο γεωγραφικό χάρτη, με κυρίαρχο οδηγό τον «Τίμαιο» του Πλάτωνα, στον οποίο βρίσκεται η πρωταρχική αλληγορία. Ποικίλες απόψεις, την τοποθετούν σε πολλά σημεία ανά τον κόσμο με κοινό για όλους δεδομένο έρευνας, σκαριφήματα και σχεδιαγράμματα εμπνευσμένα από τις πλατωνικές διηγήσεις, που μας μαρτυρούν μια ενδεχόμενη ύπαρξη της μυθικής Ατλαντίδος. Έμφαση θα δοθεί στην περίπτωση του ελλαδικού και κυπριακού χώρου, βάσει μορφολογίας των περιοχών αυτών. Αξίζει να τονισθεί, πως η παρούσα εισήγηση δεν έχει στόχο την ταύτιση της Ατλαντίδος με κάποιον συγκεκριμένο τόπο, αλλά επιδιώκει σε μία διεπιστημονική περιήγηση στην πλατωνική ήπειρο, από τη λήθη των καιρών, στον συμβολισμό, στην ερμηνεία και ξανά στις μνήμες των ανθρώπων της σημερινής εποχής. Η Ατλαντίδα θα μπορούσε να βρίσκεται παντού. Σκοπός δεν είναι η ανακάλυψή, αλλά το ταξίδι της αναζήτησής της...

Λέξεις Κλειδιά: Ατλαντίδα, Πλάτωνας, μύθος, συμβολισμός, ερμηνεία, μορφολογία, τέχνη, Ελλάδα

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΦΡΑΓΜΑ ΤΙΡΥΝΘΑΣ: ΕΚΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ

Ψύχας Κ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα μελέτη εστιάζει στο Μυκηναϊκό φράγμα της Τίρυνθας, την εκτροπή και διαχείριση του χειμάρρου και την απομάκρυνση των υδάτων του από τον όρμο της ακρόπολης. Το έργο αυτό αποτελεί δείγμα της ανακτορικής φάσης του Μυκηναϊκού πολιτισμού και αποδεικνύει τις υψηλές κατασκευαστικές γνώσεις των Μυκηναίων. Το φράγμα της Τίρυνθας δεν είναι ανασκαφικά τεκμηριωμένο και δεν έχει μελετηθεί αρχαιολογικά. Οι λίγες μελέτες, που δίνουν στοιχεία για την χρονολόγηση του φράγματος, για τα οφέλη και τους τρόπους της κατασκευής του είναι πρόσφατες και τεχνικής φύσεως. Η ακρόπολη της Τίρυνθας ήλεγχε το νοτιοανατολικό Αργολικό κόλπο και την ενδοχώρα του. Η κατασκευή του φράγματος σε απόσταση 3 χλμ. περίπου από την ακρόπολη έλυσε το πρόβλημα των πλημμυρών και επιχωματώσεων του αρχαίου ρέματος (Λάκισσα). Με αυτό τον τρόπο η Τίρυνθα ωφελήθηκε και εκμεταλλεύτηκε τις γύρω περιοχές για καλλιέργεια και κατοίκηση, όπως αποδεικνύεται από την επέκταση των τειχών προς Β κατά τον 13^ο αι. π.Χ. Η θέση του φράγματος ήταν σοφά επιλεγμένη, αφού στο σημείο όπου κατασκευάστηκε ενώνονταν τρεις χείμαρροι. Η νέα, μυκηναϊκή κοίτη (1,5 χλμ. μήκος) προς τα ΝΑ απομάκρυνε εντελώς τον κίνδυνο δημιουργίας ισχυρής ροής με κατεύθυνση την Τίρυνθα παροχετεύοντας τα ύδατα μακριά από την περιοχή. Οι μεγάλες διαστάσεις του φράγματος (80 - 100 μ. μήκος, 60 μ. πλάτος, 8 μ. ύψος), τα υλικά, ο τρόπος δόμησης -σύμφωνα με την κυκλώπεια τεχνική κατασκευής-, η δημιουργία νέας κοίτης και η διαχείριση του υδραυλικού έργου συσχετίζονται με την κοντινή ακρόπολη της Τίρυνθας. Το φράγμα αντιπροσωπεύει τις δυνατότητες της Μυκηναϊκής μνημειώδους αρχιτεκτονικής. Αποτέλεσε σημαντικό έργο για τους κατοίκους της Τίρυνθας, αφού κατάφεραν να δαμάσουν τον ισχυρό χείμαρρο της Λάκισσας. Το φράγμα εκπληρώνει ακόμα το σκοπό του. Εξάλλου, απόδειξη τούτου αποτελεί η λειτουργία του μέχρι σήμερα, ως ένα από τα λίγα υδραυλικά έργα της Μυκηναϊκής Εποχής.

ΑΝΗΡΤΗΜΕΝΕΣ / ΕΠΙΤΟΙΧΕΙΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

POSTERS

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ «ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΨΗΦΙΔΩΤΩΝ 2016-2017» ΤΗΣ Σ.Α.Ε.Π.Σ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Καραγιάννης Χ. Χ., Καπετάνιου Α., Αντωνοπούλου Ε., Αποστολόπουλος Α.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σκοπός της εργασίας είναι η παρουσίαση των εργασιών και των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής δράσης για τη συντήρηση και αποκατάσταση των ψηφιδωτών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (Πα.Πελ.) στην Καλαμάτα που έγινε υπό την επίβλεψη του Διευθυντή του Εργαστηρίου Αρχαιομετρίας, Αν. Καθ. Δρ. Ν. Ζαχαριά και τον συντονισμό και καθοδήγηση της Υποψ. Δρ. Ε. Κυριαζή στις εγκαταστάσεις του Εργαστηρίου Αρχαιομετρίας. Από την ίδρυση της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών (ΣΑΕΠΣ) έως πρόσφατα τους αύλειους χώρους του Πανεπιστημίου κοσμούσαν 28 βοτσαλωτά έργα τέχνης, τα οποία λόγω της κακής κατάστασης διατήρησής τους και της επικείμενης φθοράς απομακρύνθηκαν για να τελεστούν σε αυτά οι προβλεπόμενες εργασίες συντήρησης. Στην εκπαιδευτική δράση, η οποία ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 2015 και βρίσκεται σε εξέλιξη μέχρι το τέλος του τρέχοντος ακαδημαϊκού έτους, έχουν συμμετάσχει συνολικά 46 προπτυχιακοί φοιτητές του Τ.Ι.Α.Δ.Π.Α. Για τον συντονισμό των εργασιών συντήρησης και την καλύτερη οργάνωση της ομάδας δημιουργήθηκαν ημερήσια φύλλα συντήρησης καθώς και φύλλα καταγραφής φωτογραφιών. Επιπλέον, δημιουργήθηκαν δελτία συντήρησης για την σύντομη παρουσίαση της παθολογίας των ψηφιδωτών και των εργασιών συντήρησης και αποκατάστασης, μέσω λεκτικής περιγραφής και φωτογραφιών πριν και μετά. Επιπροσθέτως, παράλληλα με τις λοιπές εργασίες, συγγράφονταν οι αναφορές συντήρησης, με λεπτομερείς περιγραφές της παθολογίας και των επεμβάσεων συντήρησης, με καταγραφή των ποσοτήτων των υλικών που χρησιμοποιήθηκαν και των ωρών που διατέθηκαν για την συντήρηση κάθε ψηφιδωτού ξεχωριστά. Η παθολογία των ψηφιδωτών περιελάμβανε φθορές λόγω γήρανσης των υλικών κατασκευής, αστοχίες από προηγούμενες επεμβάσεις, φθορές λόγω μη ενδεδειγμένων περιβαλλοντικών συνθηκών και μη ενδεδειγμένης έκθεσης και χειρισμού, βιολογικές προσβολές, βιολογικές επικαθίσεις, επικαθίσεις φερτού υλικού και άλλα. Οι εργασίες συντήρησης περιελάμβαναν τεκμηρίωση (γραπτή, σχεδιαστική, φωτογραφική), καθαρισμό (μηχανικό, υγρό, χημικό), αποκατάσταση (συγκόλληση, συμπλήρωση, επιδιόρθωση προβληματικών περιοχών, συμπλήρωση κενών και ρωγμών), υδροφοβίωση και τέλος επανατοποθέτηση. Τα συμπεράσματα της εκπαιδευτικής δράσης αφορούν την αναγκαιότητα της επέμβασης συντήρησης, ανεξαρτήτως της αξίας του υλικού, αλλά και την χρησιμότητα τέτοιου είδους προγραμμάτων για την καλύτερη προετοιμασία μελλοντικών αρχαιολόγων ή/και ιστορικών. Έτσι, θα μπορούν να συνεργαστούν αρμονικά με το υπόλοιπο επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό μιας αρχαιολογικής υπηρεσίας ή μουσείου και να συμβάλλουν στην οργάνωση μελετών και εργασιών για τη διασφάλιση της καλύτερης διατήρησης αντικειμένων.

Λέξεις κλειδιά: Ψηφιδωτά, Συντήρηση, Εκπαιδευτική Δράση, Αποκατάσταση

ΣΤΕΓΑΣΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ ΣΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

Καραμπακάκης Κ., Γαλλιού Μ.

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη στεγάστρων για τις αρχαιολογικές ανασκαφές του ιστορικού κέντρου της πόλης των Χανίων, το οποίο, πέρα από το να προστατεύει τα ευρήματα, θα οφείλει να τα αναδεικνύει και να τα εντάσσει στον αστικό ιστό της πόλης. Η μεθοδολογία που ακολουθείται είναι η εξής: α) ανάλυση των δεδομένων της περιοχής και των ανασκαφών, β) διατύπωση των κυρίων ζητημάτων προς επίλυση, και γ) σχεδιασμός των στεγάστρων ώστε να επιλύουν τα ζητήματα αυτά. Κατά την ανάλυση, φαίνονται δύο κύρια σημεία: Πρώτον, το ιστορικό κέντρο των Χανίων έχει ένα πλούσιο ιστορικό παλίμψηστο, το οποίο ξεκινά από τα ευρήματα της αρχαίας Κυδωνίας, συνεχίζει στην δομή της βυζαντινής πόλης, έπειτα, στα ενετικά και μωαμεθανικά κατάλοιπα, και, τέλος, στις σύγχρονες νεοελληνικές πολυκατοικίες. Δεύτερον, οι ανασκαφές είναι εξαιρετικά πολλές και πυκνές στην περιοχή, με αποτέλεσμα να δημιουργούν αστικά κενά. Επομένως, τα κύρια ζητήματα προς επίλυση είναι: i) η ένταξη των ανασκαφών στον αστικό ιστό, έτσι ώστε να μην γίνονται πλέον αντιληπτές ως αστικά κενά, ii) η ένταξη των ίδιων των στεγάστρων στο ιστορικά βεβαρυμμένο αστικό τοπίο, iii) η οικονομία στο σχεδιασμό και στην κατασκευή, ώστε να ανταποκρίνεται στο μεγάλο αριθμό ανασκαφών, και iv), προφανώς, η απαραίτητη προστασία των ευρημάτων, κυρίως από τα καιρικά φαινόμενα και την υγρασία. Για την επίλυση των παραπάνω προβλημάτων, δημιουργείται μία μονάδα στεγάστρου με βάση τον κάρναβο της μεσαιωνικής πόλης, η οποία επαναλαμβάνεται και εφαρμόζεται στα ανασκαμμένα οικόπεδα, έτσι ώστε να κρατηθούν οι χαράξεις και η κλίμακα του ιστορικού κέντρου. Κάθε μονάδα περιλαμβάνει περιμετρικό διάδρομο, έτσι ώστε να είναι δυνατή η προσέγγιση των ευρημάτων από όλες τις πλευρές, ενώ, παράλληλα, να δημιουργείται ένα δίκτυο επικοινωνούντων χώρων που θα ευνοεί την αστική διέλευση. Ο μορφολογικός σχεδιασμός του στεγάστρου ενώ κρατά μία αυστηρή σύγχρονη φόρμα, σε επίπεδο λεπτομέρειας εντάσσει τον προσανατολισμό της αρχαίας Κυδωνίας στους καννάβους των αρχιτεκτονικών του στοιχείων κι έτσι εμπλέκει την αρχαία με τη σύγχρονη πόλη μέσω αυτής της ελάχιστης χειρονομίας. Τέλος, για την προστασία των ευρημάτων, προτείνεται μία βιοκλιματική προσέγγιση που περιλαμβάνει ένα σύστημα ανόργανου αερισμού και κατάλληλου φωτισμού μέσω γυάλινου τμήματος οροφής.

ΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ ΣΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΤΟΥ ΧΑΛΚΟΥ

Κατσιοπούλου Α-Σ.

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Θεωρώντας τη θρησκεία ιδιαίτερη έκφραση του πολιτισμού, αντιλαμβανόμαστε ότι η πολιτιστική αλληλεπίδραση των κοινωνιών καταλήγει σε ιδιαίτερα δημιουργήματα, τα οποία νοηματοδοτούνται με ξεχωριστό τρόπο από κάθε πολιτισμική μονάδα. Κατά την Εποχή του Χαλκού παρατηρείται μια συγγένεια στον υλικό πολιτισμό ή/και τις θρησκευτικές πρακτικές ανάμεσα στα νησιά του Αιγαίου (κυρίως στις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα) και των πλησιέστερων τους ηπειρωτικών περιοχών -τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στην Ανατολία- με την ανακτορική Κρήτη. Τη σύνδεση αυτή επιχειρούν οι σύγχρονοι ερευνητές να προσδιορίσουν με τον όρο «εκμινωισμός». Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η εξέταση του εκμινωισμού στο Αιγαίο, τον οποίο προσπαθούμε να ερμηνεύσουμε μέσα από το πρίσμα της θρησκείας, λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα του ναού του προϊστορικού οικισμού της Αγίας Ειρήνης στην Κέα. Η ιδιαιτερότητα των ευρημάτων του ναού είναι η μοναδικότητά τους στον αιγαιακό χώρο, καθώς δεν εντοπίζουμε κάποιο αρχαιολογικό παράλληλό τους ούτε στην ίδια την Κρήτη. Λόγος γίνεται, ακόμη, για τις αντιλήψεις πίσω από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα και αναζητείται το πρότυπό τους, καθώς και η σχέση τους με το πρότυπο αυτό. Η παραπάνω διαδικασία πραγματώνεται μέσα από τη σύγκριση των πρωτογενών μας δεδομένων με αντίστοιχά τους από τους δύο κύριους πολιτισμικούς πόλους του Αιγαίου, την Κρήτη και την Θήρα. Μετά από μια σύντομη περιγραφή των αρχιτεκτονικών και κινητών ευρημάτων, πραγματοποιούμε μια συγκριτική εξέτασή τους με αιγαιακά παράλληλα, τόσο ως προς το ναϊκό οικοδόμημα όσο και ως προς τα υπόλοιπα ευρήματα. Επιπλέον, προσπαθούμε να συγκροτήσουμε μια βιογραφία των αντικειμένων, βασισμένοι στις αρχές της μεταμοντέρνας θεώρησης της Αρχαιολογίας. Ολοκληρώνοντας τη μελέτη μας, επιχειρούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα της φυσικής ή μη παρουσίας Κρητών αποίκων στο νησί αυτό, αλλά και της ύπαρξης οικονομικών εξαρτήσεων της Κέας από την μινωική Κρήτη. Τέλος, αναζητούμε ιδεολογικές επιφορτίσεις στη χρήση των αντικειμένων αναφοράς από τους κατοίκους της Αγίας Ειρήνης.

Λέξεις Κλειδιά: Θρησκεία, Κέα, Μινωική Κρήτη, Εποχή Χαλκού

**ΧΩΡΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΚΥΜΗΣ
(ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΔΑ)
ΝΕΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ**

Κουλιούρας Κ¹, Μουτσινά Ε.², Μπότης Κ¹, Παλιατσή Α.², Πουρσανίδου Κ.²

¹ Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, ² Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας αποτελεί η παρουσίαση της αρχαϊκής, κλασικής και ρωμαϊκής φάσης της πόλης της Κύμης, με επίκεντρο στην χωρική και οικιστική οργάνωση της, αξιοποιώντας τα έως τώρα δημοσιευμένα ανασκαφικά δεδομένα. Η Κύμη, η οποία είναι η πρώτη ελληνική αποικία στην Ιταλική χερσόνησο ιδρύθηκε στο β' μισό του 8^{ου} αι. π.Χ. από Ευβοείς αποίκους. Οι Έλληνες έμποροι φαίνεται πως είχαν αναπτύξει σχέσεις με τους γηγενείς πληθυσμούς, κάτι που οδήγησε στην αποίκηση της Κάτω Ιταλίας. Η στροφή των Ελλήνων στην Ιταλική ενδείκνυται πως έχει σχέση με την αναζήτηση μετάλλων, κάτι το οποίο τεκμηριώνεται κατά τις πρώτες φάσεις αποίκησης της Κύμης. Οι νίκες των Ελλήνων της Ιταλίας εναντίον των Ετρούσκων στη μάχη της Κύμης το 524 π.Χ. και στη ναυμαχία της Κύμης το 474 π.Χ. αποδεικνύουν την γεωστρατηγική σημασία της πόλης στην ευρύτερη περιοχή. Η τυραννία του Αριστοδήμου του Μαλακού έφερε την πόλη στο απόγειο της ακμής της. Ένα οικοδομικό πρόγραμμα έλαβε χώρα κατά την τυραννία του Αριστοδήμου, το οποίο συμπεριελάμβανε εγγειοβελτιωτικά έργα, τείχη, εργασίες στην ακρόπολη της πόλης, την κατασκευή μιας τάφρου και μεταβολές στον πολεοδομικό ιστό της. Συμπερασματικά στην παρούσα μέλετη, γίνεται μια προσπάθεια ανάδειξης της χωρικής και οικιστικής οργάνωσης της πόλης της Κύμης εστιάζοντας στην αρχαϊκή της φάση και συσχετίζοντας την χωρική σχέση μεταγενέστερων ρωμαϊκών κτιρίων μ' αυτήν.

Η ΠΟΛΥΣΗΜΙΑ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

Οικονόμου Ι. Κ.

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Από τα σημαντικότερα μνημεία που έχει αποκαλύψει η αρχαιολογική έρευνα στη Λάρισα είναι τα δύο αρχαία θέατρα που χρονολογούνται στην ελληνιστική και τη ρωμαϊκή εποχή. Στόχος της ανακοίνωσης είναι η ιστορία και η λειτουργία των δύο οικοδομημάτων στο διάβα του χρόνου. Πέραν της εξέτασης ζητημάτων που σχετίζονται με την αρχιτεκτονική των μνημείων (υλικά δομής, μορφή, διαστάσεις, ανακατασκευές κλπ) η παρουσίαση εστιάζει στον πολυσήμαντο ρόλο τους στο δημόσιο βίο της αρχαίας Λάρισας, καθώς μαζί με την Αγορά αποτέλεσαν χώρους πολιτικής, θρησκευτικής και καλλιτεχνικής δραστηριότητας. Σε πιο βαθμό η πολυδιάστατη λειτουργία των δύο θεάτρων αντανακλάται στη σύγχρονη ζωή της πόλης;

ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΛΕΩΝ-ΛΙΜΕΝΩΝ : ΒΕΝΕΤΙΑ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΟ

Σταθουλόπουλος Δ.

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στις δύο μεγάλες δυνάμεις της λεκάνης της Ανατολικής Μεσογείου κατά την Μεσοβυζαντινή και Υστεροβυζαντινή εποχή (11^{ος}-14^{ος}), τη Βενετία και το Βυζάντιο, και τις τριβές που προκλήθηκαν μεταξύ τους. Σκοπός αυτής της μελέτης είναι η διεπιστημονική προσέγγιση των δύο κρατών, αρχικά μεμονωμένα και στη συνέχεια στις μεταξύ τους σχέσεις. Μέσα από τον πλούτο των υλικών καταλοίπων (κεραμική, ψηφιδωτά, πίνακες κ.α.) και των βιβλιογραφικών πηγών γίνεται η προσπάθεια κατάλληλης προσέγγισης και διαλεύκανσης του θέματος. Αρχικά, η έρευνα στρέφεται προς το βυζαντινό κράτος και τους βυζαντινούς λιμένες, τα πολεμικά και εμπορικά πλοία αυτών. Έπειτα, ακολουθεί η ανάλογη διεργασία με το κράτος της Βενετίας και ως εκ τούτου αναλύονται αντιστοίχως τα υλικά της κατάλοιπα σε συνάρτηση με τους λιμένες και τα πλοία, τόσο τα εμπορικά όσο και τα πολεμικά. Εφόσον παρατεθούν αναλυτικά τα παραπάνω δεδομένα, ακολουθεί η παρουσίαση των τριβών των δύο υπερδυνάμεων, οι μοίρες των οποίων διαπλέκονται και αλληλοεπηρεάζονται στο μέγιστο βαθμό. Συμπερασματικά γίνεται αντιληπτό ότι οι δύο πόλεις – λιμένες κυριάρχησαν απόλυτα στη λεκάνη της ανατολικής Μεσογείου, γεγονός το οποίο επαληθεύεται από τα αρχαιολογικά τους κατάλοιπα τα οποία ανιχνεύτηκαν σε ολόκληρο το φάσμα της. Ειδικότερα οι μεταξύ τους επιχειρήσεις με αποκορύφωμα την Τέταρτη Σταυροφορία, αποτέλεσαν τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα της περιόδου, με άμεσο αντίκτυπο στον αρχαιολογικό κλάδο εξαιτίας της σπουδαίας παρακαταθήκης ευρημάτων που έμελλαν να απασχολήσουν τους αρχαιολόγους του μέλλοντος.

ΤΑ ΟΘΩΜΑΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ

Χαρμπίλα Ν. Μ.

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο να εξετάσει την οθωμανική πλευρά της Ελλάδας και συγκεκριμένα την πόλη του Ναυπλίου με την μακραίωνη ιστορία της που ξεκινά ήδη από την προϊστορία. Μία από τις πολλές περιόδους της πόλης ήταν και αυτή των Οθωμανών. Το χρονικό ανάπτυγμα της έρευνας που διεξάγεται εκτείνεται από την έναρξη της πρώτης οθωμανικής κυριαρχίας στην πόλη (1540–1686), συνεχίζει με την δεύτερη τουρκοκρατία (1715-1822), μετά από μια σύντομη ενετική ανακατάληψη σχεδόν τριών δεκαετιών, και καταλήγει στο Μετεπαναστατικό Ναύπλιο του Καποδίστρια. Θα μελετηθούν κτίσματα που δημιουργήθηκαν εξολοκλήρου από τους Οθωμανούς ή ανακατασκευάστηκαν κατά τη διάρκεια και των δύο περιόδων κατάκτησης της πόλης. Τέτοια είναι τα λατρευτικά τους κτίρια (τεμένη-τζαμιά), όπως το ‘Τριανόν’ ή παλαιό τζαμί της πλατείας Ναυπλίου, το τζαμί του Αγά Πασά ή Βουλευτικόν, ονομασία που δόθηκε μετά την απελευθέρωση της πόλης καθώς εκεί στεγάστηκε η Βουλή του επαναστατημένου έθνους, και το τζαμί ‘Ιτς Καλέ, στις παρυφές του λόφου της Ακροναυπλίας. Υπάρχουν βέβαια και άλλα τεμένη τα οποία απέκτησαν την χρήση αυτή ύστερα από την παρέμβαση των Οθωμανών σε ήδη προϋπάρχοντα κτίρια. Παράδειγμα αποτελεί ο Άγιος Γεώργιος, ενετική εκκλησία των αρχών του 16^{ου} αιώνα που μετατράπηκε αργότερα σε τζαμί. Επιπλέον, η παρούσα εργασία περιλαμβάνει και την μελέτη οθωμανικών κτισμάτων που δεν έχουν άμεση σχέση με την θρησκεία. Σε αυτά κατατάσσονται οι δημόσιες κρήνες, τα χαμάμ, οι μεντρεσέδες (ιεροδιδασκαλεία) αλλά και τα ιδιωτικά κτίρια. Βασική πηγή στην περιήγηση αυτή θα είναι τα κείμενα του ιδιαίτερα σημαντικού οθωμανού «ταξιδιώτη του κόσμου» Εβλιγιά Τσελεμπί. Εξετάζεται το ιστορικό υπόβαθρο αλλά και η αρχιτεκτονική καθενός από τα μνημεία που διατηρούνται μέχρι και σήμερα στην πόλη του Ναυπλίου καθώς και η ποικιλία των διαφορετικών χρήσεων που είχαν αυτά στο πέρασμα των χρόνων έως και σήμερα. Μέσα από αυτό το ταξίδι στα οθωμανικά σοκάκια του Ναυπλίου καταλαβαίνουμε πόσο καθοριστική στη διαμόρφωση του σημερινού ιστορικού κέντρου ήταν η περίοδος των Οθωμανών. Οι επιρροές και από τις δύο μακροχρόνιες περιόδους οθωμανικής επιβολής ήταν σημαντικές. Τα εναπομείναντα δημόσια οθωμανικά κτίσματα αποτελούν δείγματα ενός έντονου παρελθόντος και αναπόσπαστα στοιχεία μιας ιστορικής πραγματικότητας.

Λέξεις-Κλειδιά: Οθωμανοί, Ναύπλιο, Οθωμανική κατάκτηση, Οθωμανικά μνημεία

«Spelestology»: «ΠΡΟΣ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΕΝΟΣ ΣΙΩΠΗΛΟΥ ΚΟΣΜΟΥ»

Hudkova Kateryna-Halyna (Kerry)

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Η παρούσα εργασία εστιάζει στη μελέτη μιας νέας διεπιστημονικής τάσης: της «Σπηλαιολογίας». Ο όρος προέρχεται από το ελλ. σπήλαιον + γερμ. stollen (= στοά, υπόγεια εγκατάσταση). Η τάση που ονομάζεται «Spelestology» δύναται να είναι ο συνδυαστικός κρίκος μεταξύ Αρχαιολογίας, Σπηλαιολογίας, Ιστορίας, Γεωλογίας και αστικής εξερεύνησης. Στόχος μου δεν είναι να αναφερθώ στις γοητευτικές, αρχαιοδιφικές μυθοπλασίες που λανθασμένα συνδέονται με το όρο της Αστικής Σπηλαιολογίας (Urban Speleology). Αντίθετα, μέσα από την μελέτη θα αναδειχθεί η προσφορά του όρου της Σπηλαιολογίας για κάθε είδους διεπιστημονική έρευνα. Τον ορισμό της Σπηλαιολογίας εισήγαγε η Γεωργιανή Επιστημονική Σχολή στη δεκαετία του 1970 και σημαντικό ρόλο στη διάδοση του όρου έπαιξε το Πρώτο Πανρώσικο Διεπιστημονικό Συνέδριο της Σπηλαιολογίας στην πόλη Στάριτσα το 1997. Σύμφωνα με τον ορισμό της, η Σπηλαιολογία μελετά υπόγειους χώρους σπιτιών, κάστρων, εκκλησιών, κρυπτών και διαφόρων υπόγειων εγκαταστάσεων, παλαιών ή και σύγχρονων εγκαταλειμμένων, που δηλώνουν ανθρώπινη παρουσία. Πληθώρα των υπόγειων κατασκευών αναπτύσσονταν από αρχαίες ή σύγχρονες κοινωνίες (από τις Μεσαιωνικές κατακόμβες του Παρισιού και τα υπόγεια περάσματα της Μόσχας έως και τις ανενεργές σήραγγες του μετρό της Νέας Υόρκης). Αξίζει να σημειωθεί ο ανεκτίμητος ρόλος του πρωτοπόρου Σπηλαιολόγου-Αρχαιολόγου Ignatiu Stelletski. Ο Stelletski συμμετέχει σε πληθώρα ανασκαφών (Κριμαία, Μόσχα, Ισραήλ, κ.α.) και οργανώνει τον Αρχαιολογικό Σύλλογο η «Παλαιά Μόσχα» μέλη της οποίας είναι αρχαιολόγοι και ιστορικοί. Το 1911 συμμετέχει στο «15^ο Αρχαιολογικό Συνέδριο» με θέμα: «Η Υπόγεια Μόσχα». Στην ομιλία τονίζει ότι η ρωσική αρχαιολογική έρευνα άδικα παραμελεί κάθε είδους παλαιές υπόγειες εγκαταστάσεις, οι οποίες συνιστούν μνημεία ιστορίας του ρωσικού έθνους. Στη συνέχεια, οργανώνει την «Επιτροπή Υπόγειων Αρχαιοτήτων», στόχος της οποίας είναι να μελετά και να αποδελτιώνει κάθε είδους υπόγειες εγκαταστάσεις. Εκείνα τα χρόνια το ενδιαφέρον του αιχμαλωτίζει η θρυλική Βιβλιοθήκη του τσάρου Ιβάν Τρομερού. Ερευνά αρχεία και υπόγεια περάσματα στα Μοναστήρια Novodevichi και Donski, μέχρις ότου το 1914 να βρει το αρχείο της πόλης Πιάρνου (Εσθονία). Εκεί ανακαλύπτει το γνήσιο αντίγραφο Dabelovski το οποίο αναφέρεται σε όλα τα βιβλία της βιβλιοθήκης του τσάρου. Από δω και πέρα η αναζήτηση της Βιβλιοθήκης του Ιβάν Τρομερού γίνεται στόχος ζωής και το όνομά του Stilletski παίρνει θρυλικές διαστάσεις.

Λέξεις Κλειδιά: «Spelestology», Αστική Σπηλαιολογία, Υπόγεια αρχαιολογικά κατάλοιπα

Επιστημονική Επιτροπή

ΟΝΟΜΑ	ΒΑΘΜΙΔΑ	ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
Γιαννούλη Ευγενία	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια	Προϊστορική Αρχαιολογία: Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις στο Αιγαίο την 3η και 2η Χιλιετία π.Χ.
Δρ. Γούναρης Αλέξανδρος	Ειδικό & Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Ε.ΔΙ.Π.) Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών	Αρχαία Ελληνική Αρχιτεκτονική, Πολεοδομία και Οικιστική.
Ζαχαριάς Νικόλαος	Αναπληρωτής Καθηγητής	Αρχαιομετρία
Μπάνου Αιμιλία	Επίκουρος Καθηγήτρια	Προϊστορική Αρχαιολογία: Εποχή Χαλκού στην Ηπειρωτική Ελλάδα
Ξανθοπούλου Μαρία	Επίκουρος Καθηγήτρια	Βυζαντινή Αρχαιολογία: Πρωτοβυζαντινή Εποχή
Πέννα Βασιλική	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια	Βυζαντινή Ιστορία, Βυζαντινή Νομισματική και Σιγίλλογραφία
Σερεμετάκη Κωνσταντίνα-Νάντια	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια	Πολιτισμική Ανθρωπολογία
Σπηλιοπούλου Ιωάννα	Επίκουρος Καθηγήτρια	Αρχαιογνωσία και Ιστορία του Πολιτισμού
Δρ. Φριτζίλας Α. Σταμάτης	Εφορεία Αρχαιοτήτων Μεσσηνίας, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού	Προϊστάμενος Τμήματος Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων, Αρχαιογνωστικής Έρευνας και Μουσείων.

Οργανωτική Επιτροπή

Πρόεδρος: Μαλλίρη Αναστασία-Νατάσσα

Αντιπρόεδρος: Τζεγκόζη Δάφνη-Μαρία

Γενική Γραμματέας: Πολυχρονάτου Ιωάννα

Ταμίας: Καπετανίου Αλεξάνδρα

Καλλιτεχνική Ομάδα:

Υπεύθυνοι Υλοποίησης Βίντεο: Κώτσιαρης Πέτρος, Μπότης Κωνσταντίνος

Αναζήτηση-Διαχείριση Υλικού για το Βίντεο: Γαϊτάνη Ελένη

Αφηγητής: Πετροπούλου Ελπίδα

Λογότυπο Συνεδρίου: Τσιρογιάννης Αθανάσιος

Υπεύθυνος Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων: Κουλιούρας Κωνσταντίνος

Ομάδα Οικονομικών - Χορηγιών:

Ανδριανού Μαρία, Αποστολόπουλος Άρης, Καραγιάννης Χαράλαμπος-Χρήστος

Διαχείριση Ιστοσελίδας:

Web Design: Ζωγόπουλος Δημήτρης

Γενική Υπεύθυνη Προώθησης- Διαχείρισης Υλικού Ιστοσελίδας (Web Edit, Ιδέα & Διαχείριση English Website Version): Ταμπάκη Κωνσταντίνα

Ομάδα Γραμματείας:

Υπεύθυνες Επίσημων Εγγράφων: Ράου Αντιγόνη, Παπαμιχαήλ Βασιλική

Γραμματειακή Υποστήριξη: Αβραμοπούλου Αναστασία, Αργυροπούλου Κατερίνα, Κοζομπόλης Παναγιώτης, Ξυπόλυτος Ευάγγελος, Πανέρα Χριστίνα, Περικλής Σιβρής, Σισμανίδου Κατερίνα, Συριοπούλου Κωνσταντίνα

Ομάδα Φιλοξενίας:

Δουρδούρα Άννα, Ελαφρού Αγγελική, Τσουραπάς Νικόλαος

Ομάδα Επικοινωνίας - Διάχυσης:

Γενικοί Υπεύθυνοι Προώθησης: Βαβλά Μαρία-Ιωάννα (M.M.E.), Παπαπέτρου Παναγιώτης (M.M.E + Fb)

Διαχείριση-Προώθηση Λογαριασμών Twitter, Instagram: Παπαδήμα Πηνελόπη, Πετράκη Βασιλεία.

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΝΤΩΝ ΣΤΟ 5^ο Π.Σ.Φ.Α.

Αβραμοπούλου Αναστασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Αντώνενας Δημήτρης, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Αντωνοπούλου Ελένη, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Αποστολόπουλος Αριστείδης, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Βαβλά Μαρία-Ιωάννα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Βασίλας Αστέριος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Βασίλας Χρήστος, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Βασιλείου Αναστασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Βεργεράκη Ελισάβετ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
 Βιγλιράκη Μαρία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
 Γαϊτάνη Ελένη, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Γαλλιού Μαρία, Πολυτεχνείο Κρήτης
 Γεργεράκη Αριάδνη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Γεωργίου Ευαγγελία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Γιάννη Αφροδίτη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Γκουντρουμπή Βάσω, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
 Γουνελάς Παναγιώτης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Γουτκόβα Αικατερίνη, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Γραικού – Μπιστούρα Παναγιώτα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Δαλγκίτση Άννα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Ελευθεριάδου Αναστασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Κακάβα Αλεξάνδρα, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
 Καπετάνιου Αλεξάνδρα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Καραγιάννης Χαράλαμπος -Χρίστος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Καραμπακάκης Κωνσταντίνος, Πολυτεχνείο Κρήτης
 Καρβούνη Παναγιώτα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Καρπέτη Κωνσταντίνα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
 Κασωτάκη Καλλιόπη, Πανεπιστήμιο Κρήτης
 Κατσικοπούλου Αικατερίνη-Σοφία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
 Κικίδης Απόλλων-Δαμιανός, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Κοζομπόλης Παναγιώτης, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
 Κομηνού Ελένη-Ελέσα, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κουλιούρας Κωνσταντίνος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κρίκωνα Ελένη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κυριακού Δόμνα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Κύρκος Παντελής, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Κωνσταντινίδη Αικατερίνη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κωνσταντίνος Λουκόπουλος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κωστάκη Αικατερίνη, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Λαγού Μαρία Αλεξία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Λαζαρίδου Δέσποινα, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Λαζαρογκώνας Δήμος, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Λώλου Ιωάννα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μανδέλλος Κωνσταντίνος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Μάλλιου Αλεξάνδρα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μάλλιου Σοφία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μαλλίρη Αναστασία-Νατάσσα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Μελιτσιώτης Νικόλαος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Μιχαλοπούλου Άννα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Μιχαλοπούλου Μαρία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Μουτσινά Ευμορφία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μπότης Κωνσταντίνος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Μπούγια Χριστίνα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ξενάκη Ανδριάννα-Μαρία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ξυπόλυτος Ευάγγελος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Οικονόμου Ιωάννης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Πανέρα Χριστίνα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Παπαμιχαήλ Βασιλική, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Παπαμιχαήλ Μιχαήλ, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Παπαχριστοπούλου Χαραλαμπία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Πατούνη Παναγιώτα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Παλιατσή Αναστασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Πολυχρονάτου Ιωάννα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Ποτηριάδη Αικατερίνη, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Πουρσανίδου Κωνσταντίνα, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Ράου Αντιγόνη, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σιβρής Περικλής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σιδηροπούλου Αγάθη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Σταθουλόπουλος Δημήτρης, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Σταματόπουλος Παναγιώτης, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ταμπάκη Κωνσταντίνα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τζεγκόζη Δάφνη-Μαρία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τριανταφυλλίδη Ελένη, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τσαγκάρης Χρήστος, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Τσαμίλης Γιώργος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τσιακαλάκη Κωνσταντίνα, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τσιρογιάννης Αθανάσιος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Τσουραπάς Νικόλαος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Φλωράκη Χριστίνα, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Χαρμπίλα Νικολία-Μαρία, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Χρυσή - Μαρία Δημουλά, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ψύχας Κωνσταντίνος, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

5°

**NATIONAL CONFERENCE OF
UNDERGRADUATE STUDENTS
OF ARCHAEOLOGY**

5-7/05.2017

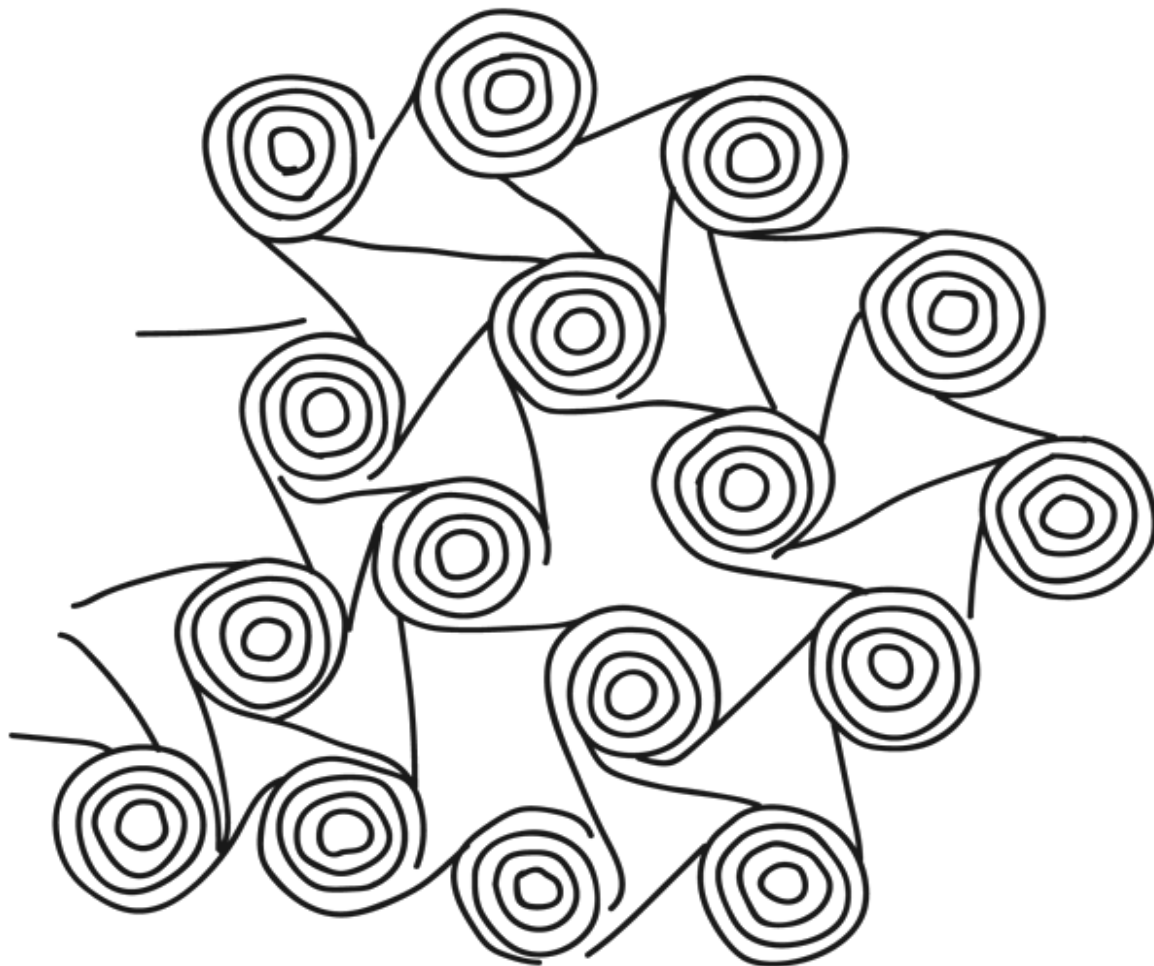
Auditorium "N. Politis", Kalamata

University of Peloponnese
Faculty of Humanities and
Cultural Studies

«SEMA POLYTROPON»

An interdisciplinary archaeological journey from the world of symbols in the act of interpretation.

dk design

Under the auspices:

Department of History
Archaeology and Cultural
Resources Management

Co-organized by the

Media sponsor:

Article 13
[Student Online Journal
Ecclesiastical Law Archaeological Partnership]

www.archaeosoulup.weebly.com